

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ
2014-2020
ОБЩИНА РУСЕ

РУСЕ
2019

ЕВРОПЕЙСКА
СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА
ГРАД КАНДИДАТ

СЪДЪРЖАНИЕ

В процес на подготовка.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АИС	Автоматична измервателна система
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
АТЦ	Аналогова телефонна централа
БАЛИЗ	Българска асоциация на лица с интелектуални затруднения
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БЗ	Безмитна зона
БСК	Българска стопанска камара
БТПП	Българска търговско-промишлена палата
БЧК	Български червен кръст
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ГПОСВ	Градска пречиствателна станция за отпадни води
ДАИТС	Държавна агенция за информационни технологии и съобщения
ДБ	Държавен бюджет
ДДФ	Дунавски драгажен флот
ДЗС	Държавно земеделско стопанство
ДОАС	Диференциална оптична атомноабсорбационна спектрометрия
ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие
ЕЖ	Еквивалент жители
ЕС	Европейски съюз
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
ЕСМ	Енергосъобщителна мрежа
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗНЗ	Закон за насърчаване на заетостта
ЗНЗ	Закон за насърчаване на заетостта
ЗНП	Закон за народната просвета
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОС	Закон за общинската собственост
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗЮЛНЦ	Закон за юридическите лица с нестопанска цел
ИА	Изпълнителна агенция
ИА ППД	Изпълнителна агенция „Проучване и поддържане на р. Дунав“
ИЗС	Институт по земеделие и селскостопанско стопанство

ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИП	Индустриален парк
ИПАЕИ	Институт по публична администрация и европейска интеграция
ИСПА	Програма за присъединяване в областта на инфраструктурата за околна среда и транспорт
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КДК	Клуб на дейците на културата - Русе
КПП	Контролно-пропускателен пункт
КР	Комплексни разрешителни
КТМ	Комбинат за тежко машиностроене
КФ	Кохезионен фонд
ЛКК	Лекарска консултативна комисия
МДААР	Министерство на държавната администрация и административната реформа
МИКЦ	Младежки информационно-консултантски център
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на Околната среда и Водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МТБ	Материално-техническа база
МФ	Международен фестивал
НАОА	Национална агенция за оценяване и акредитация
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
НАСРР	Стандарт за качеството на храната
НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка (2007-2013)
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие (2005-2015)
НССПЕН	Национална система за спешни повиквания с единен европейски номер
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОДЗ	Обединено детско заведение
ОП	Оперативна програма
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОПФ	Общински поземлен фонд
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОСУРЕ	Обществен съвет по устойчиво развитие и евроинтеграция
ПДК	Пределно допустими концентрации
ПЕВП	Полиетиленови торби с висока плътност

ПИДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПИЦ	Превантивно-информационен център
ППЗНП	Правилник за приложение на закона за народната просвета
ПР./П.	Процентни пункта
ПС	Помпена станция
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПУДО	Програма по управление на дейностите по отпадъците
ПУП	Подробен устройствен план
ПЧП	Публично-частно партньорство
РАЛИЗ	Русенска асоциация на лица с интелектуални затруднения
РБ	Регионална библиотека „Любен Каравелов” – Русе
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РПР	Регионален план за развитие
РТВЦ	Регионален телевизионен център
РТИК	Русенска търговско-индустриална камара
РХГ	Русенска художествена галерия
САПАРД	Програма за присъединяване в областта на земеделието и селските райони
СГН	Средногодишна норма
СМР	Строително-монтажни работи
СПОЗ	Национална програма „Социални помощи за осигуряване на заетост”
СР./П.	Средно за периода
СФ	Структурни фондове
СФУК	Система за финансово управление и контрол
СЦРП	Северен централен район за планиране
ТДР	Трансдунавски район
ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТСБ	Териториално статистическо бюро
УДО	Управление на дейностите с отпадъци
УСОЦ	Университетски спортно-образователен център
УСШ	Ученическа спортна школа
ФПЧ₁₀	Фини прахови частици 10
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
ЦГЗ	Централна градска зона
ЦДГ	Целодневна детска градина
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦУТНТ	Център за ученическо техническо и научно творчество

ISO
SWOT

Международен стандарт за качество
Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Нормативно основание за разработване

Общинският план за развитие на Община Русе е част от йерархичната система от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, регламентирани със Закона за регионалното развитие /ЗРР/ и Правилника за неговото прилагане /ППЗРР/. Съгласно нормативните изисквания общинските планове за развитие се изготвят за период от 7 години. Периодът им на действие съвпада с програмния период на Европейския съюз. Законодателната рамка предвижда обсъждане и съгласуване на общинските планове за развитие със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на Общината. Съгласно нормативните изисквания общинският план за развитие се обсъжда и приема от общинския съвет по предложение на кмета на Общината в срок три месеца преди старта на началото на периода на неговото действие.

2. Общи изисквания

Съгласно определението в действащото законодателство за регионалното развитие Общинският план за развитие е документ за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано развитие на територията на Общината, който се разработва в съответствие с предвижданията на областната стратегия за развитие.

Общинският план за развитие като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, обединени от стремежа към устойчиво развитие и по-висок жизнен стандарт на населението от Общината.

Общинският план за развитие на Община Русе определя средносрочните цели и приоритети за развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциалът на Общината, от една страна, и стратегическите насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие, съдържащи се в Областната стратегия за развитие на Област Русе за периода до 2020 г., от друга страна.

Целите и обхватът на документа отчитат и предвижданията на устройствените схеми и планове, действащи на територията на областта в средносрочен и дългосрочен план.

3. Структура на Общинския план за развитие на Община Русе

В структурно отношение Общинският план за развитие включва следните основни компоненти, които са определени в нормативните изисквания:

- анализ на икономическото и социалното развитие на Общината;
- целите и приоритетите за развитие на Общината за периода 2014-2020 г.;
- индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана;
- индикаторите за наблюдението и оценката на плана;
- необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана;
- описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- програма за реализация на общинския план за развитие, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите;
- предварителната оценка на плана.

Посочените компоненти имат логическа последователност и взаимна обвързаност, като аналитичната част на документа е основа за формулиране на стратегическата част, а дефинираните подходи и механизми за управление, наблюдение и оценка осигуряват практическото изпълнение и постигането на целите и приоритетите.

ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТКАТА

Стратегията за реализация на целите и приоритетите за развитие, залегнали в общинския план за развитие, обхваща и проследява **взаимовръзката** между формулираните най-общи стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

Общинският план за развитие е част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Необходимо е и постигане на хармонизация с Кохезионната политика в ЕС. Чрез прилагането на единен подход и стандарти на планиране и програмиране на развитието, взаимната обвързаност на стратегиите и плановете на различните териториални нива, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

При разработване на общинския план за развитие се отчита стратегическата рамка на ЕС 2014-2020 г., която определя приоритетите за финансиране през следващия програмен период. Ключовите думи, определящи основните принципи на работа и финансиране в следващия програмен период са концентрация, координация, коопериране, кохезия (4К). **Концентрацията** предполага по-малко, но по-прецизно формулирани приоритети в сферата на енергийната ефективност, възобновяемите енергийни източници, иновациите и подобряването на конкурентоспособността на МСП в районите с подходящи условия и ресурси. По-добрата **координация** означава съответствие на регионалните политики и инструменти с националните и европейските. Друго измерение на координацията е съгласуването на финансовите политики с динамично променящите се световни, европейски и национални икономически условия. Постигането на целите на Европа 2020 се осъществява и чрез по-добро **коопериране** на регионите, чрез разпространяване на иновативни практики, а за районите в България - и чрез продължаваща работа за повишаване на институционалния, административния и експертния капацитет в областта на регионалното и пространственото развитие. **Териториалната кохезия** се основава на по-гъвкава политика и се фокусира върху устойчивото градско развитие, интегрирането на проекти и програми, на териториални, човешки, времеви, информационни и финансови ресурси. Най-значима роля за конкурентоспособността на регионите се отнежда на големите градове и на метрополиите, които са приети за основни полюси на растеж в Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022. В същото

време се дава шанс и на населени места в по-отдалечените и рядко населените райони, където се очаква да се разпростре влиянието на големите урбанистични центрове, ако на преден план успешно се изведат техните специфични характеристики, природните и културни ценности и традиции, ако чрез интегриран подход се развият иновационни и оригинални идеи за регионално развитие.

Общинският план за развитие на Община Русе отразява стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., стратегическата рамка на Регионалния план за развитие на Северен централен район за периода 2014-2020 г., целите и приоритетите на Областната стратегия за развитие на област Русе за периода 2014-2020 г., целите и приоритетите на Европейския съюз в областта на регионалната политика и целите на Стратегията „Европа 2020“.

1. Стратегия „Европа 2020“ и Кохезионната политика на ЕС за 2014-2020 г.

Визията на Стратегията „Европа 2020“ е да превърнем Европейския съюз в интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика с високи равнища на заетост, производителност и социално сближаване. Тази стратегия има три приоритета за развитие, насочени към изграждане на социалната пазарна икономика на Европа за 21-ви век: интелигентен растеж; устойчив растеж; приобщаващ растеж. В обхвата на тези три приоритета са очертани пет водещи цели: Заетост за 75% от хората на възраст 20-64 г.; Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност - 3% от БВП на ЕС; Постигане на целите „20/20/20“ по отношение на климата и енергията; Дял на преждевременно напусналите училище под 10%; дял на младото поколение с висше образование от най-малко 40%; Намаление на застрашените от бедност с 20 млн.

Новата стратегия на ЕС за растеж и заетост „Европа 2020“ определя в голяма степен рамката на бъдещото икономическо развитие на България. С нея се уточняват приоритетите и целите на европейската икономика до 2020 г. Българското правителство определи националните цели за изпълнението ѝ. Те са: повишаване до 76% заетостта на жените и мъжете на възраст от 20-64 години; увеличаване равнището на комбинираните (публични и частни) инвестиции в областта на научноизследователската и развойна дейност в рамките от 1,4% до 2% от БВП; намаляване емисиите на парникови газове с 20%, в сравнение с нивата от 1990 г. и увеличаване до 16% дела на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия; подобряването на енергийната ефективност приблизително с 25% и намаляването с 50% на енергийната интензивност на БВП до 2020 година; снижаване под 11% на дела на преждевременно напусналите училище и увеличаване до 36% на дела на лицата на възраст от 30 до 34 години със завършено висше образование. Инвестициите през следващия планов период следва стриктно да са съгласувани с целите на стратегията „Европа 2020“. Въвеждат се много по-строги условия, както и стимули, за да се гарантира, че заделените за политиката на

сближаване средства се използват по-ефективно и се поставя по-силен акцент върху постигането на резултати.

2. Стратегия на ЕС за развитие на Дунавския регион

Стратегията на Европейския съюз за региона на река Дунав може да допринесе за постигане на целите на ЕС и за подпомагане на основните инициативи на Кохезионната политика на ЕС. В стратегията се предлага план, по който е необходимо държавите и заинтересованите страни да предприемат конкретни действия. Поставя се акцент върху възприемането на интегриран и ориентиран към местните условия подход. Основните въпроси се разглеждат в четири стълба.

Създаване на връзки за региона на река Дунав за подобряване на мобилността и мултимодалността; за насърчаване на по-широкото използване на възобновяемата енергия; за насърчаване на дейностите в областта на културата и туризма и контактите между хората;

Опазване на околната среда в региона на река Дунав за възстановяване и запазване на качеството на водите; за управление на рисковете за околната среда; за опазване на биологичното разнообразие, ландшафтите и качеството на въздуха и почвите;

Повишаване на благосъстоянието в региона на река Дунав за развитие на обществото на знанието чрез научноизследователски, образователни и информационни технологии; за оказване на подкрепа за конкурентоспособността на предприятията, включително развитието на клъстери; за инвестиране в хора и умения;

Укрепване на региона на река Дунав за увеличаване на институционалния капацитет и сътрудничеството; за съвместна работа с цел укрепване на сигурността и предприемане на действия по въпросите на организираната престъпност и тежките престъпления.

3. Проект "Donauregionen+"

По същество проектът "DONAUREGIONEN+" представлява „Концепция за пространствено развитие на интеррегионално сътрудничество в Дунавското пространство“. Проектът е финансиран по Програмата за транснационално сътрудничество „Югоизточна Европа“ и включва изработване на трансрегионални стратегии за развитие на пет трансдунавски района (ТДР) между България и Румъния. Изпълнението на дейностите по проекта се вписва в по-широкия европейски контекст, който се определя от дефинираните четири приоритетни стълба на Стратегията на ЕС за развитие на Дунавския район (свързаност и достъпност, околна среда, конкурентоспособност и добро управление и сигурност); приоритетите на Стратегията „Европа 2020“ за устойчив, интелигентен и приобщаващ растеж и българската позиция за „отключване на потенциала“. На територията на Община Русе попада един от идентифицираните ТДР – Разград-Русе-Гюргево-Букурещ. Постановките на

разработените стратегии обхващат ключовите области на устойчивото развитие: природни ресурси, човешки ресурси, селищна мрежа, икономика, транспортна и техническа инфраструктура, като предлагат интервенции с добавена стойност в контекста на транс-регионалното сътрудничество в Дунавския регион.

4. Проект „Ерго Мастерплан” Русе-Гюргево

Мастерпланът на Еврорегион Русе-Гюргево е разработен във времето, когато приближава края на срока за изпълнение на стратегическите и планови документи по Закона за регионалното развитие и вече се работи по проектите на новите планове за следващия програмен период 2014-2020 г. В съответствие с изискванията на Техническото задание, разработката на Мастерплана от една страна се опира на перспективните виждания в действащите стратегически документи, но от друга страна за нея са характерни три специфични особености: основава се на съвременните тенденции в политика на Европейския съюз за регионално развитие; визира една значително по-отдалечена перспектива: 2027 и дори 2040 г.; излиза от ограничените рамки на всеки един от двата града и ги разглежда като съвкупност, формираща Еврорегиона, като се стреми да решава общите му проблеми. В този смисъл решенията на Мастерплана следва да подпомогнат разработването на пакета от стратегически документи за следващия планов период, в който пакет се включва и Общинският план за развитие на Община Русе.

5. Национална програма за развитие „България 2020”

Националната програма за развитие „България 2020” е рамков дългосрочен документ, който обхваща всички сектори и източници на финансиране. Тази стратегия кореспондира с европейската стратегия „Европа 2020” и е най-широката рамка за развитието на страната. Програмата отчита националната специфика и възможности за подкрепа и участие в постигането на общоевропейските цели и е основа за разработването на стратегическите документи за следващия програмен период. Стратегическата част на Националната програма за развитие „България 2020” представя общата рамка на политиките за развитие на Република България до края на 2020 г. В тази документ е формулирана националната визия – „Към 2020 г. България е държава с конкурентоспособна икономика, осигуряваща условия за пълноценна социална, творческа и професионална реализация на личността чрез интелигентен, устойчив, приобщаващ и териториално балансиран икономически растеж.” Стратегическите цели за повишаване на жизнения стандарт, конкурентоспособността на икономиката и за изграждане на инфраструктурни мрежи са отправни точки към целите на Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г. (НСРР) и чрез нея достигат до общинските планове, където намират своите реални измерения.

6. Национална стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г.

Националната стратегия за регионално развитие за периода 2012-2022 е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия в контекста на общоевропейската политика за сближаване. Тази стратегия очертава националните измерения за постигане на европейските приоритети за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Тя определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която от своя страна осигурява териториалното измерение на секторните политики и съдейства за тяхното синхронизиране. НСПР очертава рамката и дава насоки за разработването на документите за регионално развитие за периода 2014-2020 г. на регионално, областно и общинско ниво.

Общинският план за развитие следва да интерпретира и да отразява приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие по отношение на ключовите области на регионалното и местното развитие, свързани с повишаване на конкурентоспособността и заетостта, инфраструктурното развитие и достъпността, устойчивостта и социалното включване.

7. Национална концепция за пространствено развитие

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики. Водеща е постановката за подпомагане на балансирано териториално развитие чрез поддържане на йерархична система от градове-центрове на национално и регионално равнище като средство за намаляване на изразените териториални неравновесия в икономическото развитие.

При разработването на Общинския план за развитие на Община Русе 2014-2020 концепцията е използвана като основа и регулатор за постигане на комплексно, интегрирано планиране на регионалното ниво в контекста на националното и общоевропейското пространствено развитие. Моделът за развитие на Община Русе конкретизира заложените в националната концепция постановки.

8. Регионален план за развитие на Северен централен район 2014-2020 г.

В Регионалния план за развитие са отчетени специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областите и общините, включени в териториалния обхват на района. На ниво общински план за развитие следва да се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре” и „отгоре-надолу”.

Важен момент е общинската стратегия за развитие да отразява пространствените перспективи на територията на Общината на основата на икономическите и социалните фактори на развитието, като се отчитат възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии и се създадат предпоставки и условия за оптимизиране на функциите на общинския център, който играе все по-важна роля за повишаване на конкурентоспособността на Общината.

9. Областна стратегия за развитие на Област Русе 2014-2020 г.

Необходимо е в значителна степен да бъде постигнато съответствие на целите и приоритетите за общинско развитие с приоритетите на областно ниво, като се отчитат стратегическите насоки за разработване и общинските планове за развитие, представени в Областната стратегия за развитие. Това съответствие осигурява допълнителни ефекти и потенциални ползи, свързани с осигуряване на достъп до финансови схеми и развитие на териториалното сътрудничество между общини и региони. За да финансират инвестиционните си разходи за развитие, местните власти трябва да имат достъп до националния и регионалния пазар на капитали. Допълнителен механизъм в тази насока се осигурява чрез предлаганите мерки и средства от централния бюджет за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа съгласно действащото национално законодателство за регионалното развитие (ЗРР). Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа на общинско ниво се определя в областната стратегия за развитие и на тази база следва да се търсят възможности за допълнително финансиране на конкретни общински проекти, насочени както към интегрираното развитие на Общината, така и към преодоляване на социално-икономическите различия между общините и вътрешнорегионалните диспропорции.

10. Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Русе 2014-2020 г.

Интегрираният план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) представлява съвкупност от свързани във времето и пространството проекти, действия и инвестиционни намерения, които се прилагат в определени градски зони за въздействие в градовете. Той интегрира политики и обединява разнородни участници за тяхното съвместно провеждане, като допринася за реализацията на визията и стратегията за развитие на града, респективно конкретно приоритети за развитието, определени в общинския план за развитие, общия устройствен план и други стратегически документи. ИПГВР представлява всъщност конкретизация на тези документи, като има подчертано практическа насоченост към идентифициране и решаване на проблеми за развитието и възстановяването на конкретни градски зони или подсистеми на градската среда и едновременно служи като основен планов инструмент на общините за осигуряване на необходимите за това инвестиционни

ресурси, на първо място от Структурните и Кохезионен фондове на ЕС, а също и собствени източници, държавния бюджет и частни инвестиции.

АНАЛИТИЧНА ЧАСТ

1. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ

1.1. Кратка географска характеристика

Община Русе е разположена в Североизточна България на високия десен бряг на река Дунав и граничи с общините Сливо Поле, Ветово, Иваново и Кубрат. Река Дунав свързва централния град на Общината – Русе с десетте дунавски страни, както и със страните по Рейн чрез каналните връзки на Западна и Централна Европа.

Община Русе се намира върху твърде сложен и разнообразен терен, в обсега на който се различават: долината на река Русенски Лом, заливната и двете незаливни тераси на река Дунав, стръмен льосов склон и високите билни части на южното льосово плато.

Географските координати на административния център на Общината – гр. Русе са: 25 градуса и 58 минути източна дължина и 43 градуса и 50 минути северна ширина. Градът е разположен на високия южен бряг на реката на 496 км от нейното устие в Черно море.

Римският град Сексагинта Приста, първото селище на територията на днешния град Русе, е бил седалище на римския военен флот на долния Дунав. Впоследствие тази сериозна крепост става базов лагер за римското нашествие на север към даките по времето на император Веспасиан и Траян. Сексагинта Приста загива в бурите и пожарите на варварските нашествия от север през VII век.

По време на Първата българска държава на 30 км. южно от старата римска крепост възниква средновековният град Червен, а край самата Приста се появило селището Руси. Живот на това селище през IX век дали руски заселници от войската на киевския княз Светослав.

Характерен белег на град Русе е подреждането по протежение на някои главни улици на система от различни по големина и форма (обикновено неправилна) площадни пространства, към които водят множество радиално разположени второстепенни улици. Развитието на тези пространства придава индивидуалност на цялостната градоустройствена структура, създава интересни ансамбли с неповторим архитектурен стил и богатство на уличните силуети. Благоустрояването на града бележи възход още по времето на Мидхат паша. През 1903 г. започва изграждането на голямата градска градина, през 1905 г., във връзка с честването на 25-ата годишнина от Освобождението на България от турско робство в центъра на градината е издигнат прочутият Паметник на Свободата от италианския скулптор и архитект Арнолдо Цоки.

Водният ресурс на Община Русе се базира най-вече на водите на река Дунав. В чакълесто-песъчливите отложения в терасата на река Дунав са акумулирани подземни води, които са в пряка хидравлична връзка с водите на реката. Стопанското ползване на река Русенски Лом е ограничено поради битовото и промишлено замърсяване и

каньоновидното ѝ поречие. Голямата част от територията на града се характеризира с много дълбоко залягане на нивото на подпочвените води, на дълбочини 20-25 метра. По тази причина те не могат да оказват практически каквото и да било влияние на строителството и експлоатацията на сгради и съоръжения в т.ч. и на канализационните мрежи. В участъците с високо водно ниво трябва да се прилагат хидроизолационни мероприятия за всеки конкретен случай.

Почвите в района на Община Русе са от клас черноземи (2 типа – карбонатни черноземи слабомощни и излужени черноземи) и от клас наносни (тип алувиални). Благоприятните водни, въздушни и топлинни свойства правят алувиално-ливадните почви едни от най-предпочитаните за земеделие. Те са подходящи за почти всички земеделски култури.

Основен природен ресурс за поддържане на биоразнообразието в региона на Русе е река Дунав. Типовете природни екосистеми са изключително разнообразни. От 1950 г. на река Дунав и нейните притоци са построени стотици изкуствени басейни, с цел регулиране на наводненията, добиване на електроенергия, корабоплаване, напояване, използване на вода за битови и промишлени нужди. Резултатът от това е значително намаляване на заливните площи и съответно загуба на биоразнообразие.

Районът на Община Русе е беден на полезни изкопаеми. Стопанско значение имат само находищата на строителни и мляни варовици (на териториите на с. Басарбово и с. Тетово) и на инертни материали от река Дунав.

По своето местоположение Община Русе се явява важен национален транспортен комуникационен и търговски възел с намиращи се на нейна територия гранични пунктове на река Дунав и в Свободна (безмитна) зона. Разстоянието по шосе от Русе до София е 331 км, до Варна – 203 км, до Пловдив – 293 км, до Плевен – 153 км, до Велико Търново – 107 км, до Силистра – 124 км. Мостът на река Дунав между България и Румъния, в района на Русе и Гюргево, „приближава“ още повече румънската столица Букурещ на 72 км и пропуска през Русе влакове за Букурещ, Киев, Москва, Будапеща, Братислава, Прага, Берлин, Варшава, за София, Варна, Бургас. През моста преминава голям поток автомобили към българското курортно Черноморие и вътрешността на страната. От север към града се събират няколко важни пътя: Будапеща-Брашов-Букурещ-Русе, Варшава-Лвов-Букурещ-Русе и Москва-Киев-Букурещ-Русе-София и оттам към Македония и Албания.

Северната граница на Община Русе преминава по поречието на река Дунав и съвпада с държавната граница с Румъния, където Общината граничи с окръг Гюргево. Принадлежността на Русе към Дунавския макрорегион съществено благоприятства социално-икономическото развитие на Общината.

Центърът на Общината – град Русе е голям пристанищен град по поречието на река Дунав в Североизточна България и на негова територия се намира „Дунав мост“ – първото техническо съоръжение в българо-румънския участък на река Дунав. Русе е административен и стопански център на едноименните Община и Област Русе. Градът

е сред най-важните икономически центрове на България и е петото по големина населено място в страната.

1.2. Населени места

Селищната мрежа на Общината включва 14 населени места – 2 града и 12 села. Средната ѝ гъстота от 2,77 селища на 100 кв. км. е почти два пъти по-ниска от средната гъстота за страната (4,80). Средното разстояние между населените места е сравнително малко – 4,44 км, като варира в широк диапазон – от 1,00 до 8,00 км.

Според категориите по Закона за административно-териториалното устройство на Република България населените места на Общината се групират по следния начин: гр. Русе – 1-ва категория, гр. Мартен – 4-та категория; селата Басарбово, Николово, Ново село, Сандрово, Семерджијево, Тетово, Бъзън и Червена вода – 5-та категория, село Просена – 6-та категория и селата Долно Абланово, Хотанца и Ястребово – 7-та категория. Град Русе е в групата на големите градове (100 – 200 000 ж.).

Таблица 1 Населени места в Община Русе

№	Населени места	Категория	Адм. статут	Територия в дка	Население 2007 г.	Население 2009 г.	Население 2011 г.
1.	Гр. Русе	1	Общински и областен център	66 218	156 761	156 509	149 134
2.	Гр. Мартен	4	Кметство	32 311	3 746	3 691	3 632
3.	Басарбово	5	Кметство	26 154	1 362	1 349	1 404
4.	Бъзън	5	Кметство	26 856	*	1 221	1 192
5.	Долно Абланово	7	Кметство	18 747	232	214	214
6.	Николово	5	Кметство	58 285	3 072	3 004	2 908
7.	Ново село	5	Кметство	48 501	1 210	1 176	1 139
8.	Просена	6	Кметство	19 824	666	634	567
9.	Сандрово	5	Кметство	27 757	1 331	1 308	1 321
10.	Семерджијево	5	Кметство	28 755	1 182	1 132	1 022
11.	Тетово	5	Кметство	74 129	2 384	2 303	1 978
12.	Хотанца	7	Кметство	15 388	802	823	641
13.	Червена вода	5	Кметство	57 139	1 550	1 529	1 437
14.	Ястребово	7	Кметство	6 936	329	317	292
	Общо:				174 627	175 210	166 881

Източници: НСИ – ТСБ – Русе, ЕКАТТЕ

* През 2007 г. с. Бъзън е част от Община Ветово.

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

2.1. Природни ресурси

Природните условия в Община Русе се характеризират като „условно благоприятни“. Територията ѝ е разположена в най-голямата крайдунавска низина, наречена Побрежие. **Релефът** е низинен и равнинно-хълмист със средна надморска височина от 46 метра. Състои се от ниска заливна тераса край река Дунав с високи подпочвени води (3-4 метра над морското ниво) и надзаливна част до 60 метра. В резултат на врязването на река Русенски Лом във варовиковите пластове в най-югозападната част от територията на Община Русе релефът е с менадриран каньовиден характер.

Климатът в района на Русе е умереноконтинентален с характерни сухо и горещо лято и студена зима. Средната годишна температура е около 11-12°, съответно средната юлска варира от 23° до 26°, а средната януарска – от 0° до – 5,4°. Есента и пролетта са краткотрайни. Пролетта настъпва рано и е по-студена от есента. Причина за това е малката надморска височина. Благоприятните климатични условия в комбинация с релефа създават добри предпоставки за развитие на селско стопанство.

На територията на Общината през зимата преобладават югозападни **ветрове**, а през пролетта – североизточни. През летния сезон се наблюдават североизточни и югозападни ветрове, които често са с големи скорости – до 40 м/сек. Характерното за тези ветрове е, че често са свързани с градушки и гръмотевици. Територията на Общината е силно отворена на север, което е причина за силни и студени северни ветрове през зимата.

Валежите и влажността на въздуха са фактори, които оказват благоприятно влияние върху самоочистването на атмосферния въздух. Територията на Община Русе се определена като суха със средна годишна сума на валежите 562 мм. Типично природно явление в района са мъглите.

Реките Дунав и Русенки Лом и многобройните дерета формират **хидрографската мрежа** на Общината. Геолого-геоморфоложкият профил на територията разкрива речни наноси върху лъос, лъосовидни отложения и аптски варовици. Повсеместно е разпространен пропадъчния лъос. В граничната зона на третата лъосова тераса съществува повишен инженерен риск. В участъци от заливната и първата придунавска тераса се изисква съобразяване при фундирането на строежите. За цялата територия на Русе е характерна висока сеизмичност от VIII степен.

Най-разпространените почви на територията на Общината са чернозем и наносни **почви**. Неправилно третираните почви са обект на разрушаване от ветрова или водна ерозия. Нарушени земи са характерни за териториите с висока степен на урбанизация и застрояване.

Гори на територията на Община Русе има в градските паркове „Младежки“ и „Парк на възрожденците“. Дъбове, брястове, явори (клен), липи и обикновен и келяв габър са сред преобладаващите естествено растящи видове. Важно отношение към

природните условия има глобалната тенденция на промени в климата, което засяга и района на Долен Дунав.

2.2. Атмосферен въздух

Община Русе попада в район за оценка на управлението на качеството на атмосферния въздух (КАВ) №23. Основните замърсители на атмосферния въздух на територията на общината са – суспендиран прах, серен диоксид, сероводород, аерозоли на хлороводорода, азотен диоксид и азотен оксид, летливи органични съединения и прахови частици. По-ограничено проявление имат емисиите на амоняк, фенол, бензол, толуол, кислота и стирол.

Пунктовете за мониторинг на Министерство на околната среда и водите осъществяват контрол на основните показатели, характеризиращи качеството на приземния слой на атмосферния въздух. На територията на Община Русе е изградена мрежа за контрол на качеството на атмосферния въздух от автоматична измервателна станция, ДООС система (диференциална, оптична, автоматична, атомноабсорбционна спектрофотометрия) за контрол качеството на атмосферния въздух и мобилна автоматична станция.

Община Русе е разработила Програма за намаляване на емисиите на замърсители и достигане на утвърдените норми на вредни вещества в атмосферния въздух 2010-2013 г., в която въз основа на данните за нивата на следените от автоматичните системи показатели (серни и азотни оксиди, въглероден оксид и фини прахови частици) са заложили мерки за намаляването им. Тя отговаря на изискванията, поставени в Закона за чистотата на атмосферния въздух и Наредба №7/99 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух. Целта на тази програма е нивата на фини прахови частици 10 (ФПЧ₁₀) на територията на Община Русе да бъдат намалени. Част от дейностите, които са довели до изпълнение на заложените в горепосочената програма мерки са:

- Към 2010 г. всички промишлени предприятия на територията на град Русе, използващи локални топлоцентрали са преминали изцяло на ниско-емисионно гориво по отношение емитирането на ФПЧ₁₀;
- Работено е по почистване и измиване на уличната мрежа на територията на Община Русе;
- Благоустройство на крайпътни и междублокови пространства, което допринася за опазване здравето на децата или други чувствителни групи от населението;
- Приоритетно озеленяване на територии около детски заведения, училища и здравни заведения в близост до интензивен пътен трафик.

Системите за наблюдение отчитат изпълнение на заложените краткосрочни мерки в програмата за качеството на атмосферния въздух на населените места. Според доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ – Русе през 2012 г. се наблюдава

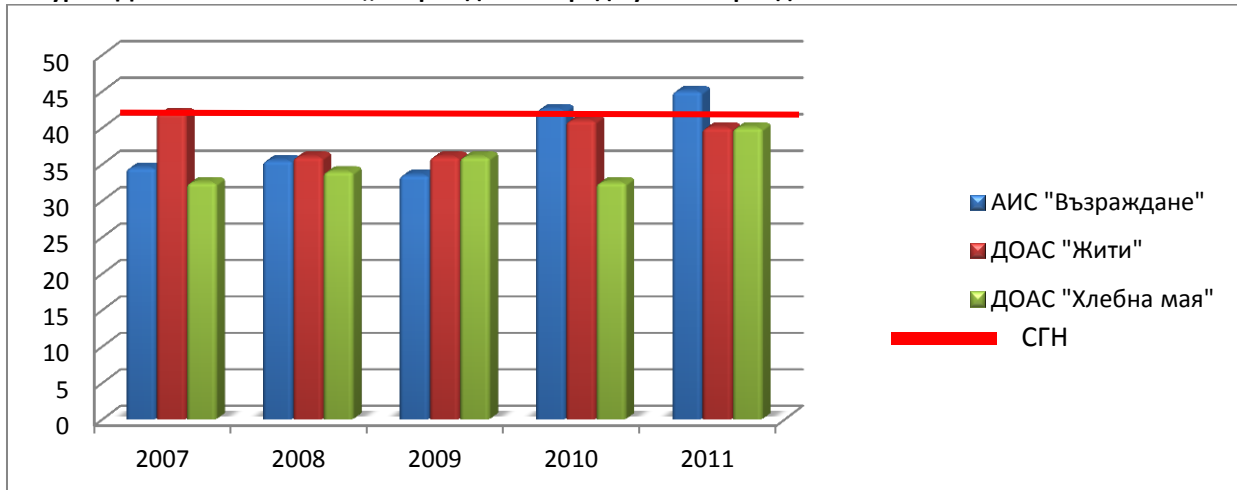
намаляване на нивата на серни, азотни и въглероден оксиди, спрямо тези за предходните години.

На територията на Община Русе се експлоатират различни инсталации с източници на вредни емисии от горивни и производствени процеси. Голяма част от тях са газифицирани, а газифицирането и топлофицирането на абонати в гр. Русе е в процес на развитие. Тези фактори се отразяват на качеството на атмосферния въздух в района. Основният горивен източник, изпускащ в атмосферата вредни емисии е „Топлофикация Русе“ ЕАД. Към настоящия момент са извършени реконструкции на отделни горивни мощности на обекта, което е довело до намаляване на количествата вредни емисии, изхвърляни в атмосферата и влияещи върху качеството на въздуха в гр. Русе. Други по-големи замърсители на територията на Община Русе са „Оргаким“ АД, „Екон – 91“ ООД, „Мегахим“ АД, „Спарки“ АД, „Русенска корабостроителница“ АД, „Дунарит“ АД, „Лубрика“ ООД, „СЕТ“ АД, „Жити“ АД, „Юта“ АД, „Монтюпе“ ЕООД, „Скални материали“ АД, „Марисан и Колев“ ООД, „Керос“ АД. През 2012 г. са наложени санкции за неспазване на нормите за допустими емисии на оператори, експлоатиращи производствени инсталации в „Скални материали“ АД, гр. Русе - производство на млени варовици, „Марисан и Колев“ ООД, гр. Русе - производство на сухи строителни смеси и експандиран полистирол.

Сред основните замърсители на въздуха на територията на Община Русе са ФПЧ₁₀. Прах се изхвърля във въздуха при непълно изгаряне на твърди и течни горива в ТЕЦ, промишлеността, транспорта, бита и др., както и при високотемпературни промишлени процеси. Прахови частици се формират и чрез химически реакции, включващи азотните оксиди, серния диоксид, летливите органични въглеводороди, амоняк и др. Анализите сочат, че през първото и четвърто тримесечие на всяка от наблюдаваните години нивата на фини прахови частици остават сравнително високи, което съвпада с есенно-зимния период от годината. Тогава се комбинират съвкупност от фактори, обуславящи тежкия модел на разпределението на превишенията през този период. Основната причина за това са специфичните метеорологични условия, характерни за гр. Русе през студените месеци, съчетано с битовото отопление на дърва и въглища през отоплителния сезон (октомври – април).

С Наредба №9 (ДВ, бр. 46/1999 г.), (изм. и доп. ДВ, бр. 86/2005 г.) са приети норми за пределно допустими концентрации за фини прахови частици. Въведените пределно допустими концентрации (ПДК) целят предпазване от техния вреден ефект върху здравето на хората и околната среда. Според тези ПДК за ФПЧ₁₀ средногодишната норма (СГН) е 40 мкг/м³. На следващата графика са посочени стойностите на ФПЧ₁₀ за периода 2007-2011 г. и превишенията съобразно средногодишната норма.

Фигура 1 ДОАС системи и АИС „Възраждане“ в град Русе за периода 2007-2011 г.

Източник: РИОСВ - Русе

Данните сочат, че на територията на Община Русе за изследвания период стойностите на $ФПЧ_{10}$ са близо до пределно допустимите концентрации. През 2007, 2010 и 2011 г. в някои от измервателните станции се наблюдават и превишавания. Високите нива на $ФПЧ_{10}$ в атмосферния въздух и тяхното отрицателно влияние върху околната среда довежда до актуализиране на Програмата за намаляване на емисиите на замърсители и достигане на утвърдените норми на вредни вещества в атмосферния въздух през 2011 г., като в плана за действие са заложили краткосрочни и дългосрочни мерки, насочени към намаляване нивата на $ФПЧ_{10}$.

На следващата таблица е посочено най-високото ниво на концентрация на $ФПЧ_{10}$ през 2007 и 2010 г. и засегнатата площ с наднормени показатели. От данните става ясно, че площта с високи нива на $ФПЧ_{10}$ през 2010 г. е намалела с 0.16 кв. км в сравнение с 2007 г. Най-високо измерената концентрация на $ФПЧ_{10}$ през 2007 г. е $33,8 \text{ мкг/м}^3$, а през 2010 г. – $38,71 \text{ мкг/м}^3$. Броят засегнати души от повишените нива на $ФПЧ_{10}$ за периода 2007-2010 остава непроменен. Наблюдава се тенденция за намаляване на годишните прахови емисии и подобряване поддръжката на системата за непрекъснат мониторинг.

Таблица 2 Концентрация на $ФПЧ_{10}$ и засегнати площ и население

Година	Концентрация на $ФПЧ_{10}$	Засегната площ	Население
2007	$30-33,8 \text{ мкг/м}^3$	2.28 кв. км	Около 2000 души (при гъстота на населението за Община Русе – 1000 души/кв. км)
2010	$30-38,71 \text{ мкг/м}^3$	2.12 кв. км	Около 2000 души (при гъстота на населението за Община Русе – 1000 души/кв. км)

Източник: Програма за намаляване на емисиите на замърсители и достигане на установените норми на вредни вещества в атмосферния въздух 2010-2013

Според Годишните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ – Русе за периода 2008-2012 г., данните, постъпващи от автоматичните системи за контрол качеството на атмосферния въздух в реално време за гр. Русе, не показват съществена промяна в състоянието на атмосферния въздух. Нивата на основните следени замърсители – серни и азотни оксиди, въглероден оксид, бензен и озон – остават трайно ниски. През 2012 г. са констатирани превишения по показател ФПЧ₁₀ за гр. Русе 94 бр., при норма 35 превишения на ПДК от 50 мкг/м³ за година. Анализът сочи, че броят на регистрираните превишения по показател ФПЧ₁₀ за 2012 г. е по-малък с 22% спрямо този за 2011 г.

На основа на годишните доклади на РИОСВ – Русе и данните за замърсяването на атмосферния въздух на територията на Община Русе могат да бъдат направени следните изводи:

- Трайно ниски остават нивата на основните следени замърсители – серни и азотни оксиди, въглероден оксид, бензен и озон;
- Експлоатацията само на реконструирани парогенератори и пречиствателни съоръжения към тях в „Топлофикация-Русе“ ЕАД – гр. Русе, подобрява качеството на атмосферния въздух;
- След завършване на процесите на газификация и топлофикация на гр. Русе и изпълнение на заложените мерки в актуализираните програми за качество на атмосферния въздух на общини Русе и Силистра се очаква намаляване на замърсяването на атмосферния въздух с фини прахови частици и достигане на нормативно определените нива за тези замърсители;
- С изключение на нивата на фини прахови частици, които за периода 2007-2013 г. са близо до ПДК или малко над тях, се наблюдава тенденция за подобряване качеството на атмосферния въздух на територията на Община Русе;
- За периода 2007-2010 г. се наблюдава намаляване на количеството емисиите от ФПЧ₁₀, емитирани от транспорта в атмосферния въздух. Към 2010 г. това количество е намаляло с 6% спрямо референтната 2007 г. и достига едва 9 %.

2.3. Води

2.3.1. Повърхностни води. Качество на повърхностните води

Хидрографската мрежа на територията в района на Русе се формира от река Дунав и от долното течение на най-източния приток на Дунав до сухоземната румънска граница река Русенски Лом, преминаваща през най-западната част от територията ѝ. Южната и източната част на територията е прорязана от редица дерета, които са сухи през по-голямата част от годината. Естествени езера и минерални води на територията на Общината няма. Има язовири за напояване и риборазвъждане в с. Николово, “Образцов чифлик” и два в с. Тетово.

Характерните фази на режима на водните стоежи в реката са: пролетно пълноводие (от април до май-юни), свързано основно със снеготопенето в целия ѝ

водосбор; летни и есенни приливни вълни (предизвикани от съвпадането на високите му води с тези на основните му притоци) и есенно (октомври-ноември) и зимно маловодие.

Физикохимичните показатели на повърхностните води са сравнително добри. За това сочат данните от емисионните контроли в пунктовете за контрол на физикохимичните показатели. Качеството на водите на река Дунав отговарят на водоприемник III-та категория по всички показатели. Замърсяването на водите на река Русенски Лом често са над ПДК и показват отклонение от нормите за II категория приемник.

2.3.2. Отпадъчни води и канализационна система

Приемници на отпадъчните води, които се формират от производствената и комунално-битовата дейност на града, са реките Дунав и Русенски Лом. Територията на Община Русе се характеризира с многобройни директни зауствания на отпадъчни води във водоприемниците. В Общината има изградена канализационна система единствено в град Русе. В другите населени места отпадъчните води се отвеждат чрез попивни ями в земните пластове.

През 2007-2012 г. е реализиран Интегриран воден проект за гр. Русе, който включва: рехабилитация и разширение на водоснабдителната мрежа, рехабилитация и разширение на канализационната мрежа, изграждане на нова пречиствателна станция за отпадъчни води, обновяване на помпени станции, изграждане на магистрален водопровод. В крайдунавските селищни системи има изградена пречиствателна станция за отпадъчни води само в гр. Русе, която е въведена в експлоатация през месец декември 2011 г.

През 2012 г. е извършено първото пробонабиране и физико-химичен анализ на проби отпадъчни води на новоизградената Градска пречиствателна станция за отпадъчни води гр. Русе (ГПСОВ). Резултатите показват достигане на индивидуални емисионни ограничения и добър ефект за пречистване. Отвеждането на отпадъчни води обхваща 90% от населението на Русе. Определена степен на пречистване на отпадъчните води се постига от локалните пречиствателни съоръжения, като септични ями, биофилтри, мазниноуловители, каломаслозадържатели и заводски пречиствателни станции. По-значителни пречиствателни станции за производствени отпадъчни води са изградени в следните промишлени обекти: „Жити“ АД, „СЕТ“ АД, „Дунарит“ АД.

Промишлените площадки, които функционират на територията на Община Русе заустват в канализационната система и през годините не са регистрирани сериозни случаи на негативно въздействие върху водните тела. Обектите за преработка на мляко, производство на продукция от плодове и зеленчуци, месна промишленост, производство на алкохол и алкохолни напитки формират биоразградими отпадъчни води. Всички имат изградени пречиствателни станции за отпадъчни води. Поради спецификата на производството отпадъчните води са силно замърсени и изискват

добра поддръжка на пречиствателните съоръжения. Почти всички обекти имат проблеми с качеството на пречистените отпадъчни води. Периодично има случаи на замърсяване на приемниците на отпадъчните води, предимно на суходолията.

В срок до 2014 г. населените места на територията на Община Русе би следвало да имат изградени канализационни системи. В същия срок в тези населени места трябва да има и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ). За реализацията на тези обекти Общинска администрация разчита както на собствени финансови ресурси, така и на Оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС). Финансирането за изграждане на канализация и ПСОВ на тези населени места ще се финансира по приоритетна ос на ОПОС за селища с до 5 000 е.ж. в следващия програмен период на ЕС – 2014-2020 г.

На база данните за отпадъчните води на територията на Община Русе и годишните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ – Русе могат да се направят следните изводи:

- Основни замърсители в отпадъчните води в региона са органичните вещества. Изграждането на необходимите пречиствателни съоръжения и поддържането в изправност на съществуващите е от особена важност за опазване на водите от замърсяване;
- Основният проблем за замърсяването на водните поречия е заустването на непречистени или недостатъчно пречистени отпадъчни води;
- Текущите и последващи контроли на експертите в направление „Води“ на територията на РИОСВ – Русе констатира повишаване на екологичната култура у бенефициентите, чиито инсталации, формират отпадъчни води, при опазването и подобряване на състоянието на водните екосистеми и устойчивото използване на водите. Отчитат се положителни резултати при поддържането в добро техническо и експлоатационно състояние на пречиствателните съоръжения. Показател за това е намаляващият размер на наложените санкции.

2.3.3. Подземни води

В терасата на река Дунав подземните води са порови и са в пряка хидравлическа връзка с нейните водни стоежи. Поради това тяхното ниво се колебае в широки граници – от кота 13-14 м до кота 19-20 м. Извън територията на Дунавската тераса подземните води са дълбоки, пукнатинно-карстови, акумулирани във варовиците. Те са с голям дебит и се използват за промишлени нужди.

На територията, контролирана от РИОСВ – Русе, функционират 22 пункта за мониторинг на подземните водни тела. Ежегодно в тези пунктове се извършват анализи на взетите проби от подземните води в Община Русе. По отношение на карстовите води пункт Помпена станция „Цветница“ е с добри показатели по стандартите за качество, съгласно изискванията на Наредбата за проучване, ползване и опазване на подземните води.

2.3.4. Оценка на състоянието на повърхностните и подземните води на територията на Община Русе

Анализите от контролните дейности на РИОСВ – Русе показват подобряване на резултатите при поддържането в добро техническо и експлоатационно състояние на пречиствателните съоръжения. Подобрява се състоянието на водните екосистеми и устойчивото използване на водите, което се дължи на повишената екологичната култура у бенефициентите. Изграждат се нови канализационни системи и пречиствателни станции за отпадъчни води, което допринася за подобряване качеството на повърхностно течащите води.

За постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕИО за екологосъобразно пречистване и заустване на битови отпадъчни води и съгласно разписаните срокове в законодателството ни до 2014 г. трябва да се изградят пречиствателни станции и канализационни системи във всички населени места с над 2 000 еквивалент жители (е.ж.). За част от населените места има изготвени предпроектни проучвания и предстои одобряване и подписване на договори за техническа помощ за подготовка на инвестиционните проекти.

2.4. Почви

Основните класове почви, разпространени на територията на Община Русе са чернозем и наносни почви. Към клас чернозем попадат тип карнобатни слабомощни черноземни и излужени черноземни. Към втория клас спадат тип алувиални почви. И двата вида почви са високоплодородни. Благоприятните им водни, въздушни и топлинни свойства, правят алувиално-ливадните почви едни от най-предпочитаните за земеделие – подходящи за зърнено-житни и технически земеделски култури.

На територията на Общината е изградена широкообхватна мониторингова система за наблюдение състоянието на почвите под контрола на РИОСВ – Русе. Почвеното пробонабиране и анализите се извършват от Регионална лаборатория-Русе на различни дълбочини и проследяват динамиката на наблюдаваните индикатори: мед, цинк, олово, кадмий, никел, хром, арсен и живак. Пунктовете за почвен мониторинг, функциониращи в Община Русе са Пункт №282 в с. Ястребово и Пункт №283 в с. Сандрово.

За разглеждания период на територията на Община Русе от експертите на направление „Опазване на почвата и земните недра“ към РИОСВ – Русе са извършени контролни проверки, дадени са предписания за почистване на замърсени терени, поддържане в правилна експлоатация на пречиствателни съоръжения, изграждане на торища, проверки на подадени жалби, свързани със замърсяване на терени с торови маси, отглеждане на животни в регулацията на населените места, липса на съоръжения за поемане и обезвреждане на течните и твърди торови маси, водене на добри практики за земеползване, във връзка с изискванията на екологичното законодателство.

В изпълнение на изискванията на Наредба №2 от 16.10.2000 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници са разработени Правила за добри земеделски практики. В съответствие с тези правила се извършват редовни проверки на големите животновъдни обекти на територията на Общината и на съществуващите складове за минерални торове.

2.4.1. Замърсяване на почвата с тежки метали

Почвеното замърсяване се изразява в изменение дейността на биологичните системи и в нарушаване на нормалните физични, химични и водни свойства на почвата. Замърсяването на почвата включва всички процеси и явления, които водят до нейната деградация. Замърсени са почвите, в които концентрацията на замърсителите е по-голяма от пределно допустимите концентрации. Особено силно влияние оказва замърсяването с тежки метали. Според своята тежест на опасност тези метали се разделят на следните групи:

- Първа група – живак, кадмий, олово, арсен, селен, цинк, титан;
- Втора група – кобалт, никел, молибден, мед, хром;
- Трета група – барий, ванадий, манган, стронций, алуминий.

Всички предприятия, които имат издадено комплексно разрешително или Оценка на въздействието върху околната среда имат изградени локални мониторингови пунктове (СЕТ, Жити, Керос, Монтюпе, Сгуроотвала на ТЕЦ).

При извършените анализи и проверки на почвите и земните недра за периода 2008-2012 г. не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и киселяване на почвите. Не е констатирано и наднормено съдържание на тежки метали от автотранспорт, което според експертите от РИОСВ – Русе е показател за ползването на безоловен бензин.

2.4.2. Замърсяване на почвите с продукти за растителна защита

Пестицидите са химични препарати за унищожаване причинителите на болести, насекоми, гризачи и акари при земеделските растения, в горите както и за унищожаване на плевелите при посев. При неправилна технологична употреба пестицидите могат да бъдат класифицирани към групата на химичните замърсители на почвата. Установено е, че пестицидите не действат селективно. Едновременно с вредителите те унищожават и голям брой полезни организми.

Към 2012 г. при извършваните контролни проверки не са констатирани замърсявания с продукти от растителна защита. Земеделските производители не съхраняват на производствените си площадки препарати за растителна защита. Ползват дози, които са им необходими за третиране. Няма констатирани наднормени концентрации по заложените показатели за анализ на почвите.

Залежите растителнозащитни препарати биват събирани в ББ кубове. На територията на Община Русе вече няма функциониращ склад за съхранение на

отпадъци от препарати за растителна защита, от последния такъв склад намиращ се в с. Червена вода до клетките за опасни отпадъци на Регионално депо- Русе са транспортирани 3,34 т. пестициди. В клетките за опасни отпадъци на Регионално депо Русе има 94 бр. ББ кубове.

При извършените анализи на определените пунктове за контролиране на показателите за устойчиво органични замърсители органохлорни пестициди, включително нефтопродукти, не са установени наднормени концентрации.

2.4.3. Ерозия на почвите

Ерозията е най-широко разпространеният и интензивно протичащ деградиционен процес върху почвената покривка на земята. Крайният резултат от действието на ерозията е безвъзвратното разрушаване на почвата, както като природно тяло и средство за селскостопанско производство, така и като основа на природната среда. Прилагането на добрите земеделски практики, правилното залесяване и обработки са гаранция за предотвратяването на ветрова и водна ерозия на почвата. Опазването на почвите от ерозията става чрез земеустройствени, агротехнически, лесомелиоративни и малиоративно-технически дейности.

Тенденцията, която се наблюдава през последните години е за намаляване замърсяването и деградиционните процеси на земите и почвите, както на територията на Община Русе. Това се дължи на:

- Ограниченото ползване на пестициди и торове в земеделието;
- Разработени програми за екологично земеделие и животновъдство;
- Въведен контрол за ограничаване на емисионното замърсяване по отношение на въздуха, водите и управлението на отпадъците;
- Технологично обновление в производствените процеси и дейности.

Мерките, които се прилагат за опазване почвата от замърсяване са: недопускане на палене на стърнища и следжътвени отпадъци, извършване на наторяване с течни, твърди торови маси, и изкуствени торове при спазване на правилата за добри земеделски практики. Предотвратяване и ограничаване увреждането на почвите е част от превантивния контрол, който се осъществява и от локални пунктове за мониторинг. Такива има заложени в Комплексните разрешителни (КР) на „Оргахим“ АД, „Русенска корабостроителница“ АД и „Топлофикация - Русе“ АД. От представените протоколи за извършени пробонабирания и анализ няма превишения на ПДК, по показателите заложени в КР. Обръща се голямо внимание на ограниченото използване на пестициди и торове в земеделието.

2.5. Защитени територии и биоразнообразие

На територията на Община Русе попадат три защитени зони и една защитена територия, които са включени в Регистъра на защитените територии и защитените зони

в България. Защитена местност Комплекс „Алеко - Телика“ с площ 206 ха се намира в землищата на с. Сандрово, Община Русе. Най-северната част на защитената зона „Ломовете“ е разположена на територията на град Русе и село Басарбово. Тази защитена зона е създадена по Директива за опазване на местообитанията 92/43/ЕИО, в случая - основно реки с кални брегове, различни тревни и храстови съобщества, извори с твърда вода, неблагоустроени пещери, алувиални гори и др. Защитена зона „Лудогорие“ е разположена на територията на областите Русе, Разград и Силистра, като от Община Русе в нея попада с. Тетово. Защитена зона „Мартен Ряхово“ обхваща землищата на селата Мартен и Сандрово в Община Русе.

Ценни прелетни и гнездещи птици на територията на община са под специален режим на защита, съответстващ на изискванията на международни конвенции, директиви на Европейския съюз и българското законодателство.

Интензивният транспорт, високата плътност на застрояване, замърсяването на въздуха, шума, човешките дейности и влошените качества на зелените площи засилват рисковете за биоразнообразието.

2.6. Управление на отпадъците

На територията на Община Русе е в сила Програма по управление на дейностите по отпадъците за периода 2008-2015 г. (ПУДО), която е актуализирана през 2011 г. Програмата е разработена в съответствие с Наредба №15 за управление на отпадъците на територията на Община Русе. Съгласно действащия Закон за управление на отпадъците до средата на 2014 г. Общински съвет трябва да актуализира тази наредба. Основната цел на Програмата за управление на дейностите по отпадъците на Община Русе е да допринесе за устойчивото развитие на Общината в сферата на управлението на отпадъците чрез целенасочени действия по намаляване на въздействията върху околната среда, причинени от генерираните отпадъци, подобряване на ефективността на използване на ресурсите, увеличаване количеството на оползотворените отпадъци и намаляване количеството на депонираните такива.

За периода 2008-2010 г. на територията на Общината съгласно изготвените и одобрени от РИОСВ – Русе проекти са рекултивирани общо 15 селски сметища – в с. Тетово, Червена вода, 2 сметища в с. Долно Абланово, 2 сметища в с. Николово, с. Хотанца, с. Просена, с. Ново село, с. Ястребово, с. Долно Абланово, с. Червена вода, с. Тетово, с. Семерджиево, гр. Мартен и с. Бъзън. Около рекултивираните терени са изградени земно-насипни и бетонови канавки и е изпълнена биологична рекултивация с храстови видове. Площите на сметищата са затревени с тревни смеси. Формата на рекултивираните площи е съобразена със съществуващия ландшафт и с възможността за отвеждане на повърхностните води. Предстои закриване и рекултивация на съществуващо депо за битови отпадъци в гр. Русе.

Съществуващото старо депо за битови отпадъци на община Русе отстои на около 2,5 км източно от град Русе. Депонирането на отпадъци на територията на съществуващото старо депо за битови отпадъци е започнало през 1976 год. и е

продължило до 01.01.2006 г., до въвеждането в експлоатация на Регионално депо за неопасни, инертни и опасни отпадъци за общините Русе, Ветово, Иваново, Сливо поле и Тутракан. Експлоатацията на съществуващото депо за битови отпадъци е преустановена със Заповед №РД 01/4046 от 27.12.2005 г. на Кмета на Община Русе.

На депото са депонирани основно битови, строителни и производствени неопасни отпадъци. В началото на 80-те години на миналия век са депонирани опасни отпадъци (гудрон), поради което депото се класифицира като депо с много висок рисков потенциал.

Съществуващото старо депо за битови отпадъци в местност „Под Ормана“ подлежи на рекултивация съгласно чл.11 от Закона за опазване на земеделските земи.

В рамките на Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“ през 2012 г. беше изготвен технически инвестиционен проект „Закриване и рекултивация на съществуващо общинско депо за битови (неопасни) отпадъци на територията на община Русе, местност „Под Ормана“, землище на гр. Русе“. Общата стойност на договора за безвъзмездна финансова помощ е 1 017 458,40 лв., като финансирането е осигурено както следва: 85% от Европейски фонд за регионално развитие (864 839,64 лв.) и 15 % - Национално съфинансиране (152 618,76 лв.).

Съгласно изготвения инвестиционен технически проект дейностите по закриване на депото ще включват: укрепване на скатовете, третиране на гудроновите замърсявания, изграждане на газоотвеждаща система, полагане на минерален запечатващ пласт, изграждане на дренажна система за управление на повърхностните води, изграждане на рекултивиращ пласт и биологична рекултивация.

С готовия технически проект Община Русе е подала заявление в Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда за осигуряване на финансиране за СМР по реда на ПМС №209/20.08.2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждане на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци.

С Решение на Управителния съвет на Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда на заседание, проведено на 14.12.2012 г. е взето решение да бъдат отпуснати средства за закриване и рекултивация на депото в размер на 28 773 045,82 лв. Очаква се строително-монтажните работи по рекултивация на депото да започнат в края на 2013 г.

От 1 януари 2006 г. е въведено в експлоатация „Регионално депо за неопасни, инертни и опасни отпадъци за общините Русе, Ветово, Иваново, Сливо поле и Тутракан“, което е изградено съгласно всички изисквания на българското и европейското законодателство. Депото е оборудвано с електронна везна, което дава възможност за точно определяне на количеството на отпадъците, постъпващи за депониране в съоръжението. Капацитетът му е 1 537 000 т. На депото има проектирани и изградени две клетки за опасни отпадъци, които приемат опасни отпадъци, генерирани от бита, пестициди и такива от аварийни ситуации.

Към момента битови и производствени отпадъци, непритежаващи опасни свойства, се обезвреждат в клетка 2 за неопасни отпадъци – една от трите изградени такива. Клетка 1 е със запълнен капацитет, предстои изпълнението на СМР на технически проект за закриване и рекултивация на клетката 1. Строителни отпадъци се депонират все още в клетка 6 за инертни отпадъци, двете изградени такива на територията на депото клетки 6 и 7 за инертни отпадъци са с изчерпан капацитет.

Количеството на отпадъците, обезвредени в клетки за неопасни и инертни отпадъци на територията на Регионално депо Русе, е посочено в следващата таблица.

Таблица 3 Количество депонирани отпадъци на Регионално депо Русе (клетки за неопасни и инертни отпадъци)

Година	Общо количество депонирани отпадъци, т/г
2006	127 490,55
2007	265 730,77
2008	134 247,20
2009	131 448,32
2010	114 489,18
2011	128 161,88
2012	146 633,42
Общо:	901 567, 90

Източник: Програма за управление на дейностите по отпадъците за периода 2011 – 2015 г. и Отчет на ПУДО за 2012 г.

През ноември 2012 г. започна реализацията на ИСПА проект Еугоре Aid/120520/D/SV/BG „Подготовка на работни проекти, тръжна документация и изпълнение на строителен надзор за дейности по закриване на 18 общински сметища, разположени на територията на 5 региона: Монтана, Русе, Севлиево, Силистра и Созопол“. По този проект в региона на РИОСВ – Русе са сметищата в кв. „Средна кула“ на гр. Русе, с. Басарбово, с. Сандрово, с. Ряхово и с. Пиргово. На почистените терени ще се извърши биологична рекултивация, а на сметището на кв. „Средна кула“ ще се извърши техническа и биологична рекултивация.

В края на 2013 г. предстои приемането на рекултивацията на три от сметищата, които се намират на територията на Община Русе. За сметищата на с. Сандрово и с. Басарбово, отпадъците на които са изгребани и предепонирани на сметището на кв. „Средна Кула“ ще се приема само извършената рекултивация, а сметището на кв. „Средна Кула“ ще се приема от Държавна приемателна комисия.

2.6.1. Битови отпадъци

От системите за разделно събиране на масово разпространени отпадъци на територията на Община Русе най-добре развити са системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки, негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба моторни превозни средства и отработени масла. Работи се по доизграждането на системата за събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване. На територията на РИОСВ – Русе все още не е решен въпроса

по третирането на т. нар. био-отпадъци и изграждането на системи за домашно компостиране. Според Годишния доклад за опазване на околната среда през 2012 г. на РИОСВ – Русе, на Регионално депо Русе все още няма изградена и функционираща инсталация за предварително третиране на отпадъците преди депонирането им.

Генерираните на територията на Община Русе отпадъци се събират, съхраняват, транспортират и предават:

- за преработка на лицензирани физически и юридически лица, притежаващи разрешение по чл. 67 или регистрацията по чл. 78 от Закона за управление на отпадъците или
- за обезвреждане чрез депониране на Регионално депо Русе.

От 2006 г. обезвреждането на битовите отпадъци на територията на Община Русе се извършва единствено в Регионално депо Русе посредством депониране. С въвеждането в експлоатация на регионалното депо е преустановено депонирането на отпадъци на селските сметища и на съществуващо старо депо за битови (неопасни) отпадъци в местността „Под Ормана“.

През периода 2002-2009 г. образуваните битови отпадъци на човек от населението варират в границите между 420 и 503 кг./жител/година. Нормата на натрупване на битови отпадъци, кг/жител/година/, за Община Русе е изчислена при население на общината 174 378 жители (данни на НСИ към 31.12.2010 г.).

В населените места на територията на Община Русе многократно са констатирани замърсени площи с отпадъци. Част от отпадъците са събрани и извозени до Регионално депо Русе. На виновните лица са съставени актове за установените административни нарушения.

Според извършените анализи при актуализацията на ПУДО нормата на натрупване на битовите отпадъци на територията на Община Русе е значително по-ниска в сравнение с посочената такава за страната и за държавите-членки на Европейския съюз. Очаква се количеството на образуваните битови отпадъци да нараства, в резултат на икономическия растеж, повишаване на доходите и потреблението в домакинствата. Независимо от това, може да бъде прогнозирано стабилизиране на количеството битови отпадъци, в резултат от реализиране на мерките за предотвратяване образуването на отпадъците, разширяване на обхвата на системата за разделно събиране и насърчаване на тяхната повторна употреба, рециклиране и оползотворяване.

Изготвен е технически инвестиционен проект за инсталация за предварително третиране на битови отпадъци преди депонирането им с капацитет 72,40 м³/час (70 000 тона/годишно). Предвидено е в инсталацията да се третират битови отпадъци от регион Русе, включващ общините Русе, Ветово, Иваново, Сливо поле и Тутракан.

Община Русе е определила терен за изграждане на инсталация за оползотворяване на битови отпадъци – поземлен имот с идентификатор 63427.92.7 по кадастралната карта на гр.Русе, местност „Под Ормана“. Имотът е с площ 28,001 дка,

разположен е в непосредствена близост до Регионално депо – Русе (северно) и за земята е приключила процедурата по промяна предназначението ѝ. Поземлен имот с идентификатор 63427.92.7 по кадастралната карта на град Русе е частна общинска собственост на Община Русе.

За имота е съставен АОС №5680/18.02.2009 г., съгласно който представлява урбанизирана територия, с начин на трайно ползване „за друг вид производствен, складов обект“ с площ от 28,001 дка според скицата на имота, находящ се в местността „Под Ормана“ в землището на град Русе.

Съгласно правната норма на чл.26, ал.1, т.11 от ЗУО Общото събрание на регионалното сдружение взема решение за собствеността на регионалното депо и/или на съоръженията за третиране на отпадъци.

Със свое Решение №352, прието с Протокол №16/18.10.202 г. Общински съвет – Русе е дал съгласие да се изгради съоръжение – инсталация за оползотворяване на отпадъци преди депонирането им върху терен – собственост на Община Русе, представляващ ПИ с идентификатор 63427.92.7 по кадастралната карта на гр.Русе, м. Под Ормана с площ 28 001 кв.м., предмет на АОС № 5680/2009 г. при условията на учредено право на строеж. Съоръжението ще бъде собственост на финансиращия частен партньор.

2.6.2. Строителни отпадъци

От 2006 г. насам основният метод за третиране на строителните отпадъци е чрез обезвреждането им в изградените на територията на Регионално депо – Русе 2 броя клетки за инертни отпадъци. Общият капацитет на тези 2 клетки е 121 955 м3. Към настоящия момент, капацитетът на клетките е запълнен. Незначителен дял строителни отпадъци са били оползотворени в мобилна инсталация за оползотворяване на строителни отпадъци. През м. август 2013 г. Община Русе е сключила договор с фирма за отдаване на терен под наем за разполагане на мобилна инсталация за оползотворяване на строителни отпадъци. За терена ще се осъществи изпълнение на разработен генплан, който ще осигури изпълнение на минимално заложените изисквания в приложение № 12 към чл.17 от Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали (приета с ПМС 277 от 5.11.2012 г.). Това действие е предприето с цел увеличаване на дела на оползотворените строителни отпадъци за сметка на обезвредените такива. Предвижда се инсталацията да приема на преференциални цени строителни отпадъци, депонирани в клетки за инертни отпадъци на територията на Регионално депо – Русе, в количество до 20 000 тона/годишно.

На следващата таблица са посочени данни за количеството строителни отпадъци в клетките за инертни отпадъци на територията на Регионално депо Русе за периода 2007-2012 г.

Таблица 4 Количество депонирани отпадъци на Регионално депо Русе (клетки за неопасни и инертни отпадъци)

Година	Отпадъци в клетка 1 за неопасни отпадъци, в т.ч. земни маси, т/г	Отпадъци в клетки за инертни отпадъци, т/г	Общо депонирани отпадъци, т/г
2007	73 152,316	192 578,46	265 730,776
2008	93 298,34	40 948,86	134 247,20
2009	105 261,78	26 186,54	131 448,32
2010	113 236,42	1 252,76	114 489,18
2011	98 007,06	30 154,82	128 161,88
2012	89 719,08	56 914,34	146 633,42
Общо:	572 675,00	348 035,78	920 710,78

Източник: Програма за управление на дейностите по отпадъците за периода 2011 – 2015 г. и Отчет на ПУДО за 2012 г.

За изследвания период количеството депонирани строителните отпадъци нараства ежегодно. Големият обем строителни отпадъци и техните инертни свойства доведе до изчерпването на капацитета на клетките за инертни отпадъци на територията на Регионално депо Русе. Тези обстоятелства налагат необходимостта от търсене на алтернативни решения за управлението на този вид отпадъци.

2.6.3. Производствени и опасни отпадъци

„Производствените отпадъци“ са отпадъците, образувани в резултат на промишлената дейност на физическите и юридическите лица. Някои от фирмите на територията на Община Русе разполагат с утвърдени програми по Управление на дейностите с отпадъци (УДО) в съответствие с изискванията на действащото в момента в Република България екологично законодателство. Всички фирми, притежаващи програми по УДО са задължени ежегодно до 31 март да внасят отчети за изпълнението им. На територията на Община Русе, Регионално депо Русе приема за обезвреждане (посредством депониране) производствени неопасни отпадъци. Северният сектор на сгуроотвала на „Топлофикация-Русе“ АД, ТЕЦ „Русе-Изток“ продължава да се експлоатира, но на неговата площадка се депонират само отпадъци, образувани в резултат на производствената дейност на дружеството. Сгуроотвалите на „Топлофикация-Русе“ АД ТЕЦ „Русе-Изток“ (южен сектор) и „Поддържане чистотата на морските води“ АД (бивш сгуроотвал на ТЕЦ „Русе-Запад“) не се експлоатират.

„Опасни отпадъци“ са отпадъците, чиито състав, количество и свойства създават риск за човешкото здраве и околната среда, притежават едно или повече свойства, които ги определят като опасни, и/или съдържат компоненти, които ги превръщат в опасни и/или са определени като такива според Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане. На територията на Община Русе има две съоръжения за обезвреждане на опасни отпадъци – на Регионално депо Русе има 2 изградени клетки за депониране на опасни отпадъци и автоклавна инсталация за третиране на отпадъци от лечебни заведения.

През 2008 г. е въведена в експлоатация автоклава за обезвреждане на опасни болнични отпадъци в МБАЛ – Русе.

В Община Русе до момента не са възникнали проблеми с третирането на производствените отпадъци. Проблеми възникват единствено във връзка с оползотворяването (обезвреждането) на някои видове опасни отпадъци. По отношение на болничните отпадъци, лечебните заведения на територията на Общината имат сключени договори от началото на 2007 г. за транспортиране и предаване на опасните отпадъци за обезвреждане в инсталации, отговарящи на нормативните екологични изисквания.

С въвеждането в експлоатация на Регионално депо Русе, което има изградени две клетки за опасни отпадъци, Община Русе намери решение за проблема с негодните пестициди и тяхното крайно обезвреждане. Отпадните луминесцентни лампи на територията на Община Русе се предават ежегодно за преработка.

2.6.4. Практики за третиране и транспортиране на отпадъци на територията на Община Русе

Всички населени места на Община Русе са обхванати от организирано сметосъбиране. От 31.01.2008 г. дейността по събиране на битови отпадъци на територията на гр. Русе и транспортирането им до Регионално депо Русе се извършва от „Титан-АС“ ЕООД за срок от 7 години. Събирането на битовите отпадъци на територията на града се извършва с нови, предоставени от дружеството, съдове тип „бобър“ с обем 1,1 м³, пластмасови кофи с обем 0,24 м³ и контейнери тип „бургаски“ с обем 4,2 м³. Последните се използват само за обслужване на труднодостъпните места в гр. Русе. Събирането и извозването на битови отпадъци се извършва ежедневно и по график. Дружеството обслужва и кошчетата за дребни битови отпадъци. През 2012 г са закупени и разположени 365 бр. но кошчета.

На следващата таблица са посочени видът и броят на съдовете за съхраняване на битови отпадъци на територията на гр. Русе към 01.03.2013 г.

Таблица 5 Вид и брой съдове за съхраняване на битови отпадъци на територията на град Русе

№	Вид съдове разположени на територията на гр. Русе	Брой
1	Контейнери метални тип „Бобър“ 1,1 м ³	1 740
2	Пластмасови кофи 240 л	2 200
3	Контейнери метални 4,2 м ³	30

Източник: Програма за управление на дейностите по отпадъците на Община Русе за периода 2011-2015 г.

Състоянието на контейнерния парк се контролира ежедневно както от дружеството, извършващо дейността, така и от общинска администрация. През 2010 г. всички специализирани автомобили на „Титан-АС“ ЕООД, извършващи сметосъбиране и сметоизвозване на територията на Община Русе, са оборудвани с GPS устройства за проследяване на маршрутите на движението им.

В кварталите и останалите населени места от Община Русе събирането на битовите отпадъци се извършва със съдове тип „бобър“ с обем 1,1 м³ и пластмасови кофи 0,12 м³. Всички населени места имат достатъчно на брой съдове за съхранение на битови отпадъци. От октомври 2012 г. е сключен пет годишен договор с „АСТОН Сервиз“ ООД, съгласно договора дружеството извозва и зелени отпадъци. Почистването на населените места се организира от кметовете на кметствата и се извършва с наличната във всяко населено място техника: трактори с ремаркета и самоходни шасита. През 2012 г. „Астон Сервиз“ ООД са закупили и расположили на територията на населените места от община Русе допълнително около 200 бр. съдове за съхраняване на битови отпадъци. Сметосъбиращите автомобили имат монтирани устройства за GPS контрол.

Управление на специфични отпадъчни потоци. Разделно събиране на масово разпространени отпадъци

„Масово разпространени отпадъци“ са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

Отпадъци от опаковки

В средата на 2007 г. на територията на град Русе е въведена система за разделно събиране на битови отпадъци. Въвеждането на системата беше финансирано от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС). Стартирането на разделното събиране започна с изграждането на 385 броя площадки, 35 от които финансирани от общинския бюджет. Площадките са с размери, позволяващи разполагането на съдове за битови отпадъци и съдове за разделно събрани отпадъци (хартия, пластмаса и стъкло) в тях.

Община Русе има сключен договор с „Екопак България“ АД – организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки (ООп), за организиране и прилагане на система за разделно събиране на ООп на територията на град Русе.

Системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки е представена от три контейнерен тип: сини контейнери за събиране на отпадъци от хартия и картон, жълти за пластмаса и метал и зелени за стъкло. Това е най-широко разпространеният и доказал своята ефективност модел в Европа. Към началото на 2013 г. на територията на гр. Русе контейнери за събиране на отпадъци от опаковки са разположени в 272 точки, или по 1 точка за приблизително 625 жители при изискване в законодателството за осигуряване на 1 точка за всеки 800 жители.

Разделното събиране на отпадъци от опаковки се осъществява на два основни етапа. Първо се изпълняват дейностите по събирането на отпадъци от цветните контейнери и транспортирането им до площадка за сепариране. След това се извършват дейностите по сортиране, балиране и предаване на преработватели на събраните отпадъци от опаковки. Отпадъците се сортират, като тези, подлежащи на

рециклиране се предават на лица, притежаващи съответните разрешителни документи за дейности с отпадъци, а останалите фракции се депонират на Регионално депо Русе.

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

Община Русе има сключен договор с „Елтехресурс“ АД – организация по оползотворяване на излязло от употреба електронно и електрическо оборудване (ИУЕЕО), за организиране на дейностите по разделно събиране, сортиране, транспортиране, предаване за рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане на образуваното на територията на община Русе ИУЕЕО.

Излязлото от употреба електронно и електрическо оборудване се събира на всяко четвърто число от месеца от мобилни екипи на „Сплавкомерс“ АД въз основа на предварително подадени заявки на телефони: 0887/ 77 19 73, 0 800 14 100 или на e-mail: order@makmetal.eu.

Негодни за употреба батерии и акумулатори

Община Русе има сключен договор с „Екобатери“ АД – организация за оползотворяване на негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА), за организиране, изграждане и прилагане на система за събиране, транспортиране, временно съхраняване, предварително третиране и предаване за оползотворяване и/или обезвреждане на НУБА, образувани на територията на община Русе.

Излезли от употреба гуми

Община Русе има сключен договор с „Екогуми“ АД – организация по оползотворяване на излезли от употреба гуми (ИУГ), за събиране и съхраняване на ИУГ на територията на Община Русе и последващото им предаване на инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане.

Гумите се събират от основните генератори на излезли от употреба гуми - транспортни фирми, пристанище Русе, автосервизи, сервизи за монтаж и демонтаж на гуми, както и от физически лица. ИУГ се събират на Площадка № 1 - гр. Русе, ИПЗ, планоснимачни номера 58 и 61, ул. „Потсдам“ № 10А.

Отработени масла и нефтопродукти

Община Русе има сключен договор с „Лубрика-екологични дейности“ ЕООД – организация по оползотворяване на отработени масла (ОМ), за организиране на дейностите по събиране, временно съхраняване и предаване за последващо оползотворяване на отработени масла, образувани на територията на община Русе.

Сметозивозването на територията на Община Русе се осъществява по райони, в които се извършват услуги по събиране и извозване на битови отпадъци; обезвреждане на битови отпадъци в депото и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места. Определена е и честота за извършване на сметозивозването като тя зависи от границите на населените места. Условно районите

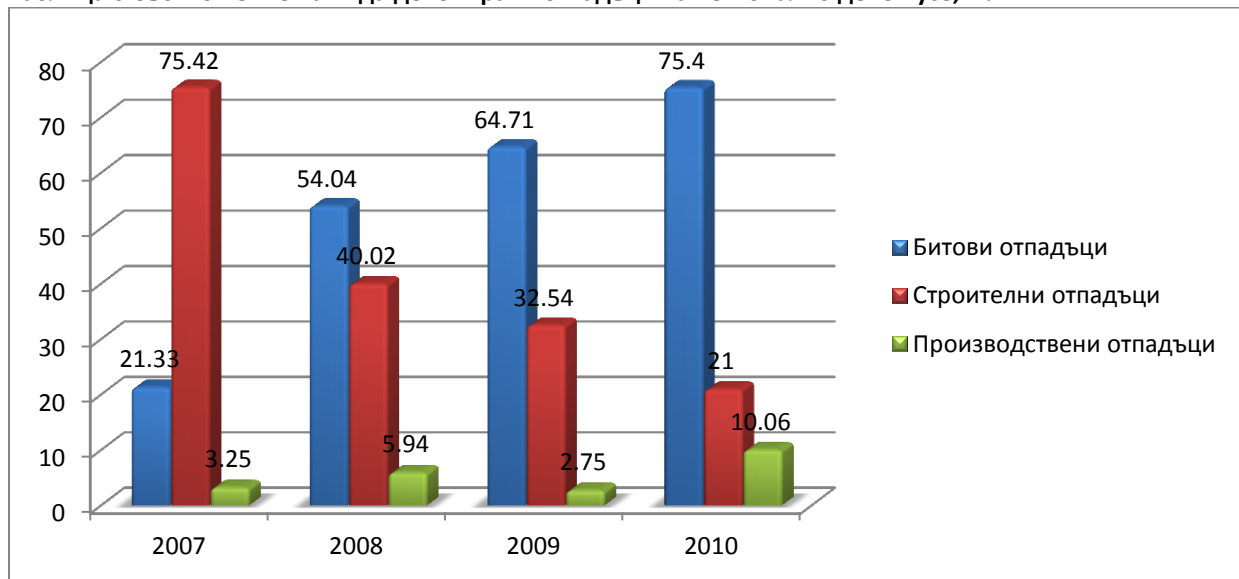
за извършване на тази дейност могат да бъдат групирани по следния начин – град Русе и квартали и селищни образувания и кметства на територията на Община Русе.

През месец май 2013 г. е сключен договор между Община Русе и „РПС – Русе публичен сървисиз“ ЕООД за поддържане чистотата, в т.ч. снегочистване и зимно поддържане на улици тротоарни площи и др. територии за обществено ползване на гр. Русе.

Чистотата на територията за общо ползване в Община Русе се реализира чрез следните дейности – метене с автометачка; ръчно метене и уборка; ръчно престъргване и товарене; престъргване с трактор с гребло; миене с маркуч; извозване на отпадъци с трактор-ремарке. През зимните месеци с предвидените средства за поддържане териториите за обществено ползване се финансират и дейностите по снегочистването, което включва: третиране на пътната настилка с иновативни материали, като: материали и смеси с магнезиев хлорид, материали и смеси с калциев хлорид, снегочистване със специализирана техника, с ръчен роторен снегорин, ръчно снегочистване; лугиране, осоляване и опесъчаване (в краен случай).

На следващата графика са посочени видовете отпадъци и техните количества за периода 2007-2010 г., депонирани на Регионално депо Русе.

Таблица 6 Съотношение на вида депонирани отпадъци на Регионално депо Русе, в %

Източник Програма за управление на дейностите по отпадъците на Община Русе за периода 2011-2015 г.

За посочения период се наблюдава ръст в количеството битови отпадъци. Към 2011 г. депонирането на битови и производствени неопасни отпадъци се извършва в клетка I за неопасни отпадъци; депонирането на строителните отпадъци се извършва в клетка VI, като капацитета на клетка VII е изчерпан. Успоредно с депонирането на отпадъците, след запълване на първия работен хоризонт, е започнало изграждането на вертикални газоотвеждащи кладенци в Клетка I за неопасни отпадъци. Вертикалните газови кладенци са разположени на разстояние от 50 м до 100 м един от друг. До 2011

г. в клетка I за неопасни отпадъци са изградени 5 бр. газоотвеждащи кладенци. Към момента на изготвяне на Актуализацията на ПУДО (2011 г.) не е изградена газоотвеждаща система и инсталацията за изгаряне на биогаз не е работила. От датата на изграждане на газоотвеждащата система на първата запълнена с отпадъци клетка събираните газове ще се отвеждат от тялото на депото за последващо изгаряне в инсталацията за изгаряне на биогаз. Извършването на дейностите на площадката се извършва по начин, недопускащ разпространението на миризми извън границите на производствената площадка.

След изчерпване капацитета на клетка 1, от 2013 г. депонирането на битови и производствени неопасни отпадъци се извършва в клетка 2 за неопасни отпадъци. Успоредно с депонирането на отпадъците, след запълване на първия работен хоризонт, е започнало изграждането на вертикални газоотвеждащи кладенци в Клетка 2 за неопасни отпадъци. Вертикалните газови кладенци са разположени на разстояние от 50 м до 100 м един от друг.

От 2007 г. до момента на изготвяне на План за развитие на Община Русе 2014-2020 три депа за отпадъци на територията на община Русе са били рекултивирани – две депа за неопасни отпадъци („Дунарит“ ЕАД и „ПЧМВ“ АД) и едно депо за инертни отпадъци („Захар-Био“ АД). Депото за неопасни отпадъци (сгуроотвал) на „Поддържане чистотата на морските води“ АД е закрито и рекултивирано е било рекултивирано през 2012 г., за което е издадено Решение №РД-01-ДНО-01/01.03.2012 г. на РИОСВ – Русе. Дейностите по оползотворяване на отпадъците имат приоритет пред тези за тяхното обезвреждане. Оползотворяването на отпадъците, включващо дейности по сепариране и подходящо последващо третиране, ще доведе до нарастване на количеството оползотворени отпадъци, както и до увеличаване периода на експлоатация на регионалното съоръжение за обезвреждане на отпадъци Регионално депо Русе.

Сред основните проблеми, констатирани от експертите на РИОСВ – Русе са неконтролираното изхвърляне на отпадъци и появата на нерегламентирани сметища в и извън населените места и слабата информираност сред обществото относно рисковете за околната среда, в резултат на неправилното третиране на отпадъците. Въпреки подобряващото се качество на събираната информация през последните няколко години, мониторингът на отпадъците в Община Русе все още не е на необходимото ниво.

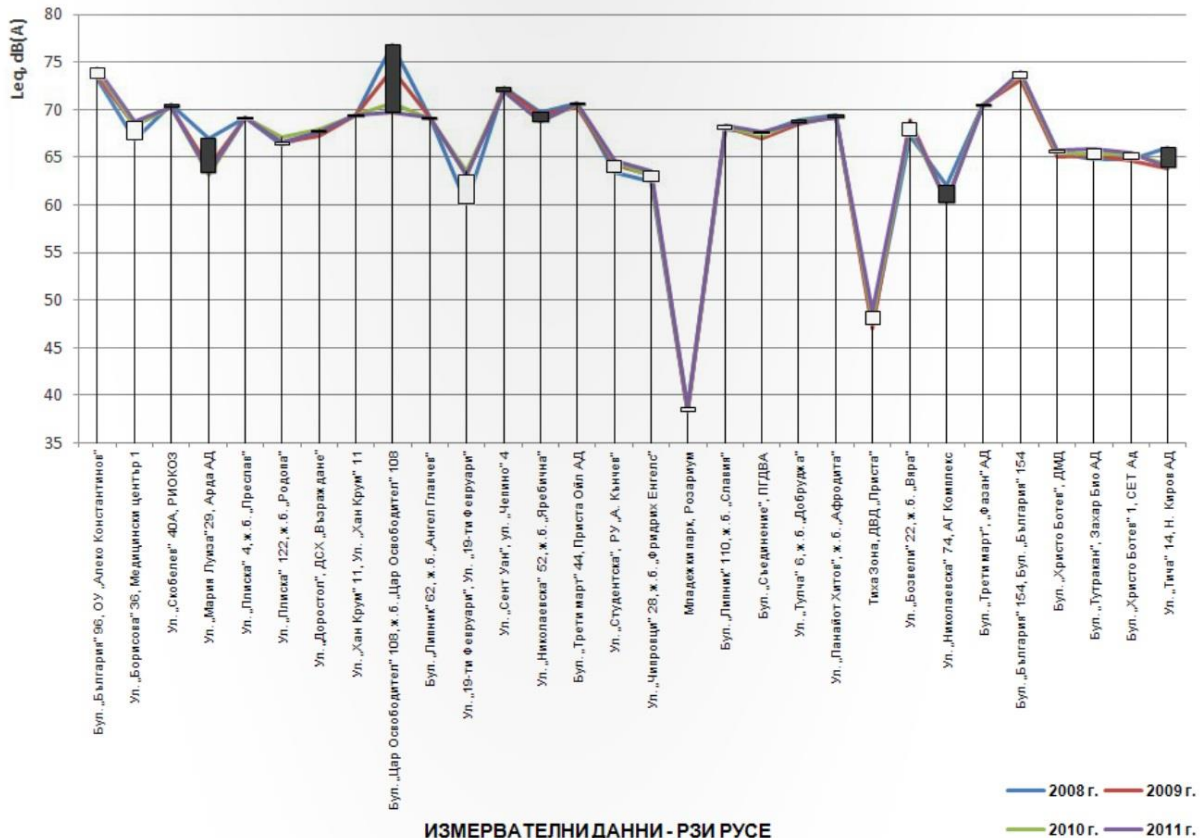
2.7. Шум

Шумът оказва неблагоприятно въздействие върху човешкия организъм, което се засилва, когато шумът е във взаимодействие с други фактори на околната среда като замърсяването на атмосферния въздух. Основните източници на шум на територията на Община Русе са автомобилният и железопътен транспорт и промишлеността. Контролът на шума на територията на Общината се осъществява на базата на „квази мониторинг по схема/методика от Регионалната здравна инспекция (РЗИ) и чрез поддържане на база данни от РИОСВ – Русе за основните промишлени обекти. Към 2012 г. на територията на Община Русе няма наличен инструментариум за непрекъснат 24 часов мониторинг на шума. Във връзка с намаляването на вредното въздействие на шума на територията на Община Русе са разработени Генерален план за организация на движението на централната градска част и предварителен проект за „Синя зона“. През 2012 г. е приета Стратегическа карта за шум в агломерация Русе, чиято основна задача е да представи една цялостна оценка за излъчването на шум в дадена територия от различни източници на шум. Въз основа на тази карта е разработен План за действие, чиято основна цел е управлението, предотвратяването и намаляването на шума в околната среда. Планът за действие към стратегическата карта за шум в агломерация Русе е приет с Решение № 659, прието с Протокол №27/20.06.2013 г. на ОбС-Русе.

През последните години се наблюдава тенденция за нарастване на шума в околната среда както като продължителност, така и като географско покритие. На територията на град Русе са разположени 30 на брой пунктове за извършване на мониторинг на шума под контрола на РЗИ – Русе, които се разделят на пунктове в територии, прилежащи към пътни трасета, в територии с промишлени източници на шум и в територии подлежащи на усилен шумозащита. Показателите за шум, които се наблюдават са дневно (Lден), вечерно (Lвечер) и нощно (Lнощ) ниво на шума.

На следващата фигура са посочени резултатите за еквивалентните нива на шума, които измервателните пунктове на РЗИ – Русе са отчетели за периода 2008-2011 г.

Фигура 2 Съпоставка на еквивалентните нива на шума на пунктовете на РЗИ в град Русе

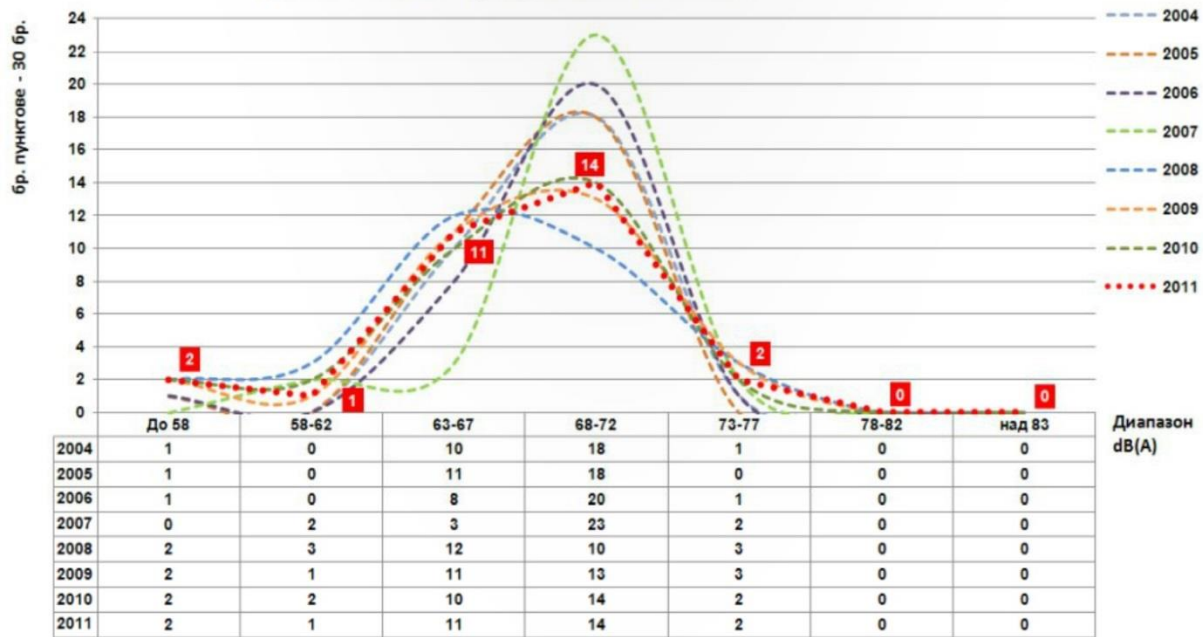

Източник: Стратегическа карта за шум в околната среда на агломерация Русе

Към 2012 г. в града са обособени четири функционални зони, подлежащи на усилен шумозащита – в района на старата сграда на Акушеро-гинекологично отделение на „МБАЛ Русе“ АД, в района на МГ „Баба Тонка“ и в района на „МБАЛ Русе“ АД, СОУ „Възраждане“. За определянето на тези зони се взема предвид местоположението, характера на дейността върху терените и трафика на транспортните средства в близост като основен източник на шум в околната среда и за всяка функционална зона е определена по една шумна улица. Граничните стойности на нивото на шума за тези зони е 45 dB(A). За периода 2008-2011 г. в 25 от общо 30 пункта нивата на шум са в надгранични стойности, от които 13 са пунктове върху прилежащи към пътни трасета територии, 3 са пунктове върху територии с промишлени източници, 8 са пунктове върху територии, подлежащи на усилен шумозащита и 1 пункт, разположен в тиха зона.

На следващата фигура е посочено изменението на шума в пунктовете на РЗИ – Русе за периода 2004-2011 г.

Фигура 3 Пунктове РЗИ Русе – разпределение 2004-2011 г.

Източник: Стратегическа карта за шум в околната среда на агломерация Русе

Въз основа на тази графика могат да бъдат направени следните изводи:

- Най-голям е броят на пунктовете, в които са измерени средни нива на шум в диапазона 68-72 dB(A);
- Наблюдава се тенденция за намаляване броя на пунктовете в горепосочения диапазон;
- За периода 2008-2011 г. шумовата обстановка остава почти непроменена;
- В повечето контролни пунктове еквивалентните нива на шум надвишават граничните стойности.

Според данните, посочени в Стратегическата карта за шум на агломерация Русе, около 36% от населението е изложено на надгранични нива на шум от автомобилния транспорт. Също така 64% от всички детски, лечебни, учебни, научноизследователски заведения и обществени сгради са изложени на нива над граничните стойности за показателя Лден. Ограничено е влиянието на шума от железопътния трафик поради естеството на градоустройственото ситуиране както на гореспоменатите сгради, така и на жилищните такива. По този показател няма население, което да е изложено на нива на шум над граничните стойности за ден. Данните и анализите, направени в Стратегическата карта за шум на агломерация Русе сочат, че промишлените източници на шум не оказват ясно изразено отрицателно влияние върху акустичната жилищна среда на град Русе. Жителите, които са подложени на над 45 dB са за вечерен период 1 193 жители и 595 жители за нощен период. Едва 6% специални и обществени сгради на надгранични нива през нощта. Въпреки това промишлената дейност оказва неблагоприятно въздействие върху населението на територията на Община Русе. На лице са оплаквания от граждани във връзка с промишлени дейности от локален

характер (малки обслужващи обекти и заведения). Очакванията, посочени в Стратегическата карта за шум в околната среда на агломерация Русе за в бъдещ период са увеличаване интензивността на пътния и железопътния трафик и следователно нарастване нивата на шумово замърсяване в града. За да бъде променена тази отрицателна тенденция, е нужно да се приложи интегриран подход с конкретни мерки за проследяване, планиране и намаляване на нивата на шум, които са над допустимите граници. За постигането на тази цел в края на 2007 г. е изготвена екологична оценка на Общия устройствен план на град Русе.

2.8. Превенция и контрол по опазване на околната среда

От 2000 г. насам националното екологично законодателство е изцяло хармонизирано със законодателството по околна среда на ЕС и с директивите за контрол на промишленото замърсяване и управление на риска. Превантивният контрол по опазване на околната среда е широко застъпен както в националните стратегически документи, така и в местните такива. Инструментите, които се използват за осъществяването на превантивен контрол са екологична оценка и оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС). Чрез тези механизми за контрол се отчитат екологичните проблеми на най-ранен етап с цел предотвратяване и/или ограничаване на потенциалните негативни въздействия върху околната среда. ОВОС се извършва на инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии съгласно приложение №1 и от Закона за опазване на околната среда. За планове и програми, действащи на територията на Община Русе, екологичните оценки се извършват от РИОСВ – Русе. Ефектите, които оказват влияние върху здравето на хората са преки, непреки, непосредствени и забавени.

Сред потенциалните рискове, които могат да се появят на територията на Община Русе са:

- Замърсяване на водните басейни и загуба на биоразнообразие в река Дунав в следствие на директни зауствания на непречистени или недостатъчно пречистени промишлени отпадни води;
- Продължаващо повишаване на нивата на шум от автомобилния трафик в района на Общината;
- Запазване на високи нива на концентрация на ФПЧ¹⁰ в атмосферния въздух особено през отоплителния сезон;
- Замърсяване на околната среда с пестициди, които се съхраняват в изоставени или небезопасени места.

3. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ

Техническата инфраструктура обхваща пътната и жп мрежа, водоснабдителната и канализационна мрежа, енергийната и съобщителната мрежа. Недостатъчно развитата инфраструктура се явява основна пречка за развитието на икономиката и привличането на чуждестранни инвестиции. Ролята, която град Русе има като икономически, административен, транспортен и културен център както в национален, така и в европейски мащаб, очертава необходимост от допълнително развитие на инфраструктурата. Стратегическото географско местоположение и инфраструктурното развитие могат да превърнат Русе в притегателен център за инвеститорите в строителството на индустриални и логистични паркове, търговски центрове и жилища.

3.1. Транспортна инфраструктура

Сред основните конкурентни предимства на Община Русе е нейното стратегическо транспортно-географско разположение. От ключово значение за Русе са Международен транспортен коридор №9 (ЕТК №9) и особено Международният транспортен коридор №7, който превръща река Дунав във вътрешноконтинентална връзка между Източна, Централна и Западна Европа. Той свързва Европа и Азия, като през Черно море се осъществява директна връзка с мрежата от вътрешни плавателни канали на Русия и страните от Каспийския басейн. Пресичането на тези два транспортни коридора обуславя и развитието на съответната транспортна инфраструктура. Географското положение и възможностите за ползване на добре изградена транспортна инфраструктура създават предпоставка за развитие на транспорта и спедицията.

Автомобилен транспорт

Община Русе разполага с добре развита и равномерно разпределена по територията ѝ пътна мрежа. Формирана е от републикански и местни пътища. Конфигурацията на пътната мрежа е предопределена от спецификата на релефа, от исторически оформените трасета за близки и далечни кореспонденции, както и от значението на гр. Русе като важен стопански, делови и културен притегателен център. Територията на гр. Русе и прилежащата му зона на влияние се пресичат от следните пътища от републиканската пътна мрежа и общински пътища: I-2 / E-70, I- 5 / E-85, II-21, II-23, II-52, III-202, III-501, III-2001, общински път RSE 1051 Русе – Николово-Юделник.

Фигура 4 Основни пътни артерии

Републиканските пътища осигуряват както връзките ѝ със съседните общини, така и далеч-ни-те направления към Со-фия, Велико Търново, Силистра и Варна. Основните пътни артерии от републиканската пътна мрежа са ветрилообразно разположени и концентрирани в и около гр. Русе. През Общината преминават следните републикански пътища: I-5 / E-85 (Русе-Бяла-Маказа-граница Гърция), I-2 / E-70 (Русе-Разград-Варна), II-21 (Русе-Тутракан-Силистра), II-23 (Русе - Червена вода - Кубрат Исперих), II-52 (Русе-Мечка-Свищов-Никопол), III-501 (Русе-Иваново-Бяла), III-2302 Ч. вода – Семерджиево – Ветово - Сеново Общата им дължина на територията на Общината е около 102 км, от които 34,6 км - пътища първи клас, 44,6 км - втори клас. Гъстотата на пътната мрежа е около 0,179 км/км². Част от път I-2/E70 и път I-5 / E-85 са трасе на паневропейския коридор № 9.

Елементите на пътната мрежа и пътните съоръжения - габарити, настилки, отводнителни и укрепителни съоръжения, хоризонтална маркировка и вертикална сигнализация са в добро състояние. Структурен елемент на пътната мрежа от съществено значение е Дунав мост, който осъществява връзка на пътната мрежа на Община Русе с пътната мрежа на Румъния.

В основната си част републиканската пътна инфраструктура е в добро експлоатационно състояние. Най-натоварен и с най-голям брой пътнотранспортни произшествия е първокласен път I-5 (E-85 Русе-В. Търново) в отсечката Русе-Бяла-разклон за Плевен, която свързва направленията Русе-София и Русе-Свиленград. С оглед подобряването на безопасността на движение по направление Русе - В. Търново Свиленград в Агенция „Пътна инфраструктура“ е приет Доклад за прединвестиционно проучване на Скоростен път „Русе –Свиленград“ от км. 0⁺⁰⁰⁰ до км. 276⁺⁹⁸⁸.

Друг съществен проблем представлява състоянието на пътната и уличната инфраструктура непосредствено в зоната на ГКПП Дунав мост, която се нуждае както от ремонт, така и от цялостна реорганизация на движението, естетизиране на околните пространства, изграждане на паркинги, поставяне на хоризонтална и вертикална маркировка и сигнализация.

Бъдещите инвестиционни намерения на Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ) за развитие на републиканската пътна мрежа на територията на Община Русе включват:

- Извеждане на автомобилното движение извън чертите на гр. Русе – Скоростен път „Русе – Свиленград“ от км. 0⁺⁰⁰⁰ до км. 276⁺⁹⁸⁸;
- Изграждане на скоростен път Русе-Разград-Шумен;
- Рехабилитация на път I-5 Русе-В. Търново;
- Рехабилитация на път II -23 Русе-Червена вода-Кубрат-Исперих;
- Рехабилитация на път III-2302 Червена вода-Семерджиево.

Общинските пътища (бивши IV-класни пътища и други от местно значение) играят изключително важна роля в социално-икономическото развитие на местно ниво. Общата им дължина на територията на Община Русе е 103 441 км. Местната пътна мрежа е сравнително равномерно разпределена с подчертано радиална насоченост към гр. Русе. Тя е развита предвид географското разположение в южната и източната част на територията на Община Русе, където са разположени повечето от селата. Въпреки хълмистия релеф в тези райони, мрежата създава условия за връзка на повечето селища помежду им и на всички с общинския център Русе. Едновременно с това мрежата свързва населените места с главните пътища от Републиканската пътна мрежа – път I – 2 Русе- Варна, I – 5 Русе-В. Търново, път II – 21 Русе-Силистра, II – 23 Русе-Кубрат и III – 501 Русе-Иваново.

Общинските пътища са с ширина на пътните платна е 6,00-7,00 метра, с банкети 1,00-1,50 метра. Асфалтобетоновата настилка е в добро общо състояние. Ситуационно пътищата са с различна степен на криволинейност. Надлъжните наклони са в рамките на допустимите по норматив. Техническите параметри са различни за отделните пътища, в рамките са на допустимите норми за проектиране на пътища и са повлияни от характеристиките на терена.

Подчертано радиалният характер на мрежата не отдава дължимата значимост на връзките юг–север. По тази причина достъпът до крайбрежната зона и река Дунав и до териториите с висока степен на индустриална активност е затруднен и се осъществява с висока степен на криволинейност на съответните пътища. Този факт не бива да се възприема като недостатък, тъй като се предопределя от характера на релефа и връзките между някои съседни населени места през пътища от по-висок клас (такъв е случаят със селата Хотанца, Долно Абланово и Просена) са недостатъчни.

Възприето е от общинското ръководство като правило общинските пътища, макар и етапно, според финансовите средства, да бъдат цялостно преасфалтирани. Цялостно завършени отсечки от общинската пътна мрежа са – път II- 23 Русе-Кубрат клон Образцов чифлик, Тетово – до границата със землището на Смирненски, Николово-Долно Абланово клон Просена, Ново село-Семерджиievo.

Общината има нужда от допълнително финансиране за цялостно решаване на проблемите, свързани с преасфалтиране на определени участъци, поставяне на нова вертикална сигнализация и хоризонтална маркировка, пътни знаци и указателни табели, ремонт на пътните съоръжения. От първостепенно значение за развитието на туризма в Община Русе е да се предприемат необходимите ремонтни дейности по пътищата водещи до културно-историческите обекти и забележителности (Басарбовски скален манастир, Ивановски скални църкви, Червенската крепост и др.).

Всички населени места на територията на Община Русе са обслужени с обществен транспорт. Пътният достъп до преобладаващата част от селата се осъществява по пътища от републиканската пътна мрежа (Басарбово, Мартен, Ново село, Сандрово, Тетово, Червена вода). Останалите села са достъпни по общински пътища, като до Николово и Семерджиievo те са с добри технически параметри и в много добро състояние. С по-ниско качество са пътищата, осигуряващи достъпа до селата Долно Абланово, Просена, Хотанца и Ястребово. Анализът на обслужеността от гледна точка на функционалните връзки между селищата и достъпа до съсредоточия на активност очертава следната картина:

- Всички автобусни линии са с направление Русе;
- Обществен транспорт съществува само между селата, разположени по едно и също транспортно направление. Изключение прави само с. Червена вода, което е с кръстопътно местоположение на две транспортни направления – Русе и Ветово;
- Пътуване с обществен транспорт от южните селища към северните е възможно единствено през Русе. Това е една от причините работните места в съсредоточието на Комбината за тежко машиностроене (КТМ) да са практически недостъпни за обитателите на всички селища с изключение на Мартен и Сандрово;
- По честота на автобусите в едно направление, до които имат достъп населените места, те могат да се разделят на 4 групи в зависимост от честотата на достъп: до 15 минути – Мартен, Ново село и Сандрово; от 16 до 30 минути – Басарбово, Николово и Червена вода; от 31 до 60 минути – Просена, Семерджиievo, Тетово, ДЗС и Образцов чифлик; повече от 60 минути – Долно Абланово, Хотанца и Ястребово.

Външен транспорт

На територията на града са разположени терминални структури на железопътния и воден транспорт, както и КПП „Дунав мост“. Дунав мост осъществява връзка север-юг (Румъния-България) и е ключов структурен елемент от съществено значение на пътната и железопътна мрежа.

Железопътен транспорт

На територията на Община Русе съществува изградена и добре развита железопътна инфраструктура. Най-важна стопанска роля имат жп линиите Русе-Горна Оряховица и Русе-Варна. Русенската жп гара има важно стратегическо значение за осъществяване на комбинирани превози по европейските транспортни коридори №7 и №9. Железопътният възел е обхванал и отцепил цялата северна половина на градската територия. Включва една централна пътническа гара, две разпределителни, три товарни, от които две обслужват съответно Западната и Източната промишлени зони и една техническа гара. От гара Русе-разпределителна излиза железопътна линия за Букурещ, която до моста на река Дунав е двойна. Гарите са свързани помежду си с два открити релсови пътя, пресичащи на места на ниво градската улична мрежа и са без всякаква шумова защита. Железопътен достъп има до квартали Долапите и Образцов чифлик, както и до селата Червена вода и Ястребово. Железопътният транспорт, поради отдалечеността на гарите от селищата и малката честота на влаковете, изпълнява ограничена роля на приградски обществен транспорт, предимно през зимата за с. Червена вода.

Като цяло железопътната инфраструктура на територията на Община Русе е в добро техническо състояние и позволява бърз и удобен превоз на пътници и товари. Със средства от държавния бюджет през 2008 г. е завършен ремонтът на централна ж.п. гара Русе, като са обновени фасадата, пероните и дограмата на пътническото здание, чакалнята и санитарните помещения за пътници, в т.ч. инвалиди и най-важната част – гаровия подлез. Създадени са оптимални условия за достъп на хора в неравностойно положение чрез изградените 2 бр. асансьори и едновременно е решен въпросът с прехода на гражданите от кв. „Дружба“ към централната градска част.

Възможностите са:

- привеждане на параметрите на жп линия Русе-Горна Оряховица в съответствие със стандартите на европейските транспортни коридори поставя изискването за удвояването ѝ;
- реконструкцията на жп линията Русе–Варна би открила възможности за развитие на комбинираните транзити от Дунав през Русе, с железница до Варна и от там по Черно море до целевите страни.

Важен за социално-икономическото развитие на Община Русе елемент от транспортната (железопътна и шосейна) инфраструктура е връзката „Русе-Варна“.

Проучванията на редица консултантски фирми, с опит в развитието на комбинираните превози, показват перспективността и икономическата ефективност от изграждането на комбинирана транспортна връзка „Река Дунав (пристанище Русе) – железница (автомобил) – Черно море (пристанище Варна)“. Основните преимущества на такава транспортна връзка са съкращаване на времето за транспорт с около 2 дни и разходите за канални и други такси в долното течение на река Дунав. Проблем за реализацията е незадоволителното състояние на железопътната линия и на пътната връзка между Русе и Варна първокласен път I-2 (Е-70 Русе-Варна). До скоро недостатъчен бе и трафикът на контейнери в тази част на Европа, който е най-ефективен за комбинирани превози. В последните години трафикът на контейнери през пристанище Варна нараства с 10-15% годишно. С подобряване на навигацията по водната магистрала „Рейн–Майн–Дунав“ и другите политически и икономически промени в региона и Черноморския басейн се очаква бързо развитие на трафика и комбинираните превози. Във връзка с тези констатации е необходимо да се изведе като приоритет развитието на железопътната и автомобилна транспортна връзка между Русе и Варна. По данни на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията са планирани инвестиции от държавния бюджет в размер на 8 млн. лв. за възстановяване на проектните параметри на жп линия Русе-Варна.

Воден транспорт

Един от най-важните фактори за бъдещото развитие на Община Русе е стратегическото географско положение и достъпът до всякакъв вид транспорт. Излизът към река Дунав благоприятства развитието чрез транспортната функция на реката и значението и за отключване потенциала на индустрията, земеделието, транспорта и транснационалното сътрудничество. Анализът на състоянието на инфраструктурата по река Дунав следва да се разглежда в два основни аспекта: интермодален транспорт и обслужващи съоръжения. Прогнозите, използвани в секторната Оперативна програма „Транспорт“ 2007-2013 г., показват, че товарният обем на интермодалните превози през Русе ще нараства с около 18% за периода 2010-2020 г. Очевидно е, че има значителен потенциал за развитие на интермодални превози с използване на река Дунав, но за да се постигне по-голяма ефективност, трябва да се развият всички компоненти на системата – железопътен, автомобилен, речен и въздушен транспорт, както и логистична база.

Пристанище Русе е най-голямото пристанище в българския участък на река Дунав и заема ключова позиция в Паневропейските транспортни коридори:

- Коридор VII – Рейн-Майн-Дунав;
- Коридор IX – Хелзинки-Петербург–Москва–Киев–Букурещ-Русе-Александруполис;
- Пътят на коприната – комбиниран транспорт на транзитни товари по линията Варна-Русе;

- Коридор ТРАСЕКА – Узбекистан-Азербайджан- Грузия-България- Европа.

Пристанището е развит мултимодален център, в който се осъществява връзка между три основни вида транспорт – воден, автомобилен и железопътен. На територията му са разположени пътни връзки с централната пътна мрежа на България и ж.п. коловози, които го свързват с ж.п. мрежата на страната. На територията на Община Русе са обособени три пристанищни терминала, влизащи в състава на пристанище за обществен транспорт с национално значение Русе: Русе-запад; Русе-център и Русе-изток. Пристанище Русе е обособено като два терминала – Русе-изток и Русе-запад, както и централен пътнически кей. В крайбрежната ивица на град Русе, простираща се от км 505 до км 480 по течението на река Дунав, са регистрирани общо 12 пристанища и пристанищни терминали, групирани в три типа.

Изпълнителна агенция „Морска администрация“ – Дирекция „Морска администрация Русе“ на територията на Община Русе функционират следните пристанища:

- С национално значение: ПРИСТАНИЩЕ РУСЕ, което включва:
 - Русе изток – Пристанище за обществен транспорт с национално значение за обработка на генерални, насипни и наливни товари, контейнери и Ро-Ро кораби;
 - Русе център – Пристанище за обществен транспорт с национално значение за обслужване на пътници, престой и снабдяване на кораби;
 - Русе запад – Пристанище за обществен транспорт с национално значение за обработка на генерални, насипни и наливни товари.
- С регионално значение:
 - Дунавски драгажен флот Русе (ДДФ) – Обработка на генерални и насипни товари;
 - Русе – нефтоналивен терминал Арбис – Обработка на нефтопродукти и бункероване на кораби на „Ромпетрол“ АД;
 - Порт Булмаркет Русе (Булмаркет) – Обработка на генерални и насипни товари и нефтопродукти;
 - Русе Безмитна зона (БЗ) – Обработка на нефтопродукти;
 - „Дубъл Ве Ко“ Русе (Дубъл) – Обработка на генерални и насипни товари и снабдяване на корабите с вода, телефон и електроенергия;
 - В началото на 2012 г. е регистрирано пристанище „Пристис“- Обслужване на пътници; швартоване, снабдяване на корабите с вода, електрическа енергия и комуникации; бункероване с гориво и смазочни материали; техническо снабдяване и услуги; снабдяване с хранителни и други продукти.
- Със специално предназначение:
 - ИА „Проучване и поддържане на река Дунав“ Русе (ИАППД) – Местодомуване и ремонт на кораби, швартоване и снабдяване с вода, ел. енергия, хидротехническо проучване и строителство;

- „Русенска корабостроителница“ на „Русенска корабостроителница“ АД (РК АД) – Строителство и ремонт на кораби и плавателни съдове;
- През 2011 г. е регистрирано пристанище „Ривър сервис“ за ремонт на плавателни съдове.

Таблица 7 Параметри на пристанищата

Параметри на пристанището	Обща площ на пристанището	Корабни места	Обща дължина на корабните места	Макс. дълбочина пред корабните места	Открита складова площ	Закрита складова площ	Обем на складовете за течни товари
Мярка	кв. м	бр.	м	м	кв. м	кв. м	куб. м
Русе изток	803 000	14	1 492	2,6	180 500	15 800	0
Русе център	11 799	3	270	2,6	0	0	0
Русе запад	117098	12	1 395	2,5	27 600	8 900	0
ДДФ	192 303	3	280	2,0	10 000	0	0
ИА ППД	21 633	4	670	2,5	1200	535	0
Корабостроителница Русе	17 515	2	605	2,0	3 000	2 414	няма
Арбис	17 744	1	60	2,6	0	0	5 800
Булмаркет	42 645	7	560	1,0	15 000	32 588	0
БЗ	31 264	1	100	2,0	0	0	40 000
Дубъл	4 543	1	135	3,0	1 500	0	0
Пристис	32 618	11	1 100	2,5	485	0	80
Ривър сървис	3 228	1	70	3,6	0	232	0

Източник: Изпълнителна агенция „Морска администрация“ – Дирекция „Морска администрация Русе“

За подобряване на корабоплаването през наблюдавания период на три етапа се изпълнява Проект „Зимовник на АППД–Русе“ за 39 бр. кораби, на обща 14 919 279,92 лв. Проектът (I и II етап) е финансиран по програма PHARE-CBC България-Румъния, а от българското правителство е поет ангажимент за завършване на III етап със собствени средства. По отношение развитието в сектора на водния транспорт, все още най-големият превозвач на товари по река Дунав традиционно е Параходство „Българско речно плаване“ АД. Друг важен фактор в превоза на товари по река Дунав е частната русенска компания „Рубишипс“ ООД. Компанията превозва извънгабаритни и тежки товари, както и строителна и земеделска техника от Германия, Австрия, Бенелюкс, Италия и Англия до Източна Европа по река Дунав. Съществен принос в развитието на речния транспорт има и Русенската корабостроителница, която е приватизирана от немската компания “Rousse Shipyard Beteiligungsgesellschaft mbH – Germany”. В резултат на инвестициите, направени от компанията, за първи път в историята на речното корабостроене в Русе могат да се произвеждат кораби до 9 000 тона водоизместимост и 135 метра дължина.

В сравнение с началото на разглеждания период се наблюдава сериозен ръст в частните инвестиции по отношение развитие на пристанищна инфраструктура за

собствени нужди (Булмаркет, Ромпетрол и др.) и съответното увеличение на броя на пристанищата и пристанищните оператори. Националната програма за развитие на пристанищата за обществен транспорт 2008-2015 г. в Република България определя пристанище Русе в трите си части като речно пристанище с национално значение, а разработването на Генерален план е приоритет за бъдещото му развитие. От особено значение за Русе е възстановяването и развитието на речния пътнически транспорт. Русе задължително трябва да изгради пътнически терминал с административна сграда и да стимулира изграждането на съвременни яхтени пристанища, рибарски селища със собствени пристанища и др. Община Русе е необходимо да облагороди крайбрежната си зона, като се построят увеселителни заведения, детски площадки и др., което ще даде добри условия за отпочиване на русенци и гостите на града.

ДП „Пристанищна инфраструктура“ в качеството си на бенефициент по ОП „Транспорт“ 2007-2013 изпълнява проект „Създаване на речна информационна система в българската част на река Дунав – БУЛРИС“ на стойност 35 378 913, 72 лв. със срок на изпълнение 1 май 2014 г. Проектът спомага за реализирането на общата европейска политика за подобряване условията за движение на плавателните съдове по река Дунав – Общоевропейски транспортен коридор 7, който представлява една от най-важните оси за развитието на Трансевропейската транспортна мрежа. Общата цел на проекта е хармонизиране на информационните услуги за поддържане на управлението на трафика и транспорта по вътрешните водни пътища.

Инфраструктура за въздушен транспорт

Летище Русе е гражданско летище за вътрешен и международен транспорт, с изградена аерогара. Разположено е на 17 км от гр. Русе, в близост до с. Щръклево. Летището не функционира от 2000 г., като гражданските полети са прекратени през 1991 г., а военните – през 2000 г. Целта през последните години е да бъде отдадено на концесия, като ще обслужва полети на товарни самолети, но ще притежава и пътнически терминал. През 2005 г. собствеността върху Летище Русе беше прехвърлена от Министерство на отбраната на Министерство на транспорта, а с решение на МС от 22 декември 2006 г. летището придоби международен статут. Летището разполага с 2 000 дка прилежаща земя, а пистата му е дълга 2 500 метра. Местоположението на летището е стратегическо за Русе с възможност за комбиниране на железопътния, сухопътния, водния и въздушния превоз на товари. Летището притежава пътнически терминал, а ако бъдещият концесионер предвижда обслужването и на товарни самолети, има възможност да се построи и товарен терминал. Летище Русе има възможност за отделяне на товарната от пътническата дейност и безпроблемно да бъдат извършвани и двата типа услуги. В зависимост от големината на самолетите, е възможно да се наложи частична реконструкция на пистата. Отварянето на летището за полети ще бъде мощен стимул за развитието на Русе, като интермодален транспортен център.

3.2. Енергийна инфраструктура

Енергоснабдяване

На територията на Община Русе основен доставчик на електроенергия е чешката компания Енерго-про (до 2011 г. доставчик беше Е.ОН България ЕАД), със седалище гр. Варна. В гр. Русе е разположен разпределителен обслужващ център, обхващащ територията на областите Русе и Разград.

Всички села на Общината са електрифицирани, и като правило повечето от тях разполагат със свободна мощност. Подаването на електроенергия за гр. Русе става от ТЕЦ „Русе – Изток“ и ел. подстанция „Образцов чифлик“, 220/110 kV и от която чрез въздушни електропроводи се захранват ел. подстанции в града. Изградени и действащи са 6 подстанции, 11 въздушни електропроводи 110 kV и 3 кабелни проводи 110Kv. Всички териториални единици са захранени с електроенергия и притежават изградени трафопостове, мрежи средно и ниско напрежение. Изградената мрежа средно и ниско напрежение се оценява като достатъчна за настоящото развитие на промишлеността и захранването на битовите консуматори. При нова застройка с по-голям обем, която изисква по-големи мощности, е необходимо изграждане на нови трафопостове и мрежи средно и ниско напрежение.

Необходимо е да се извърши реконструкция на част от електроразпределителните мрежи – модернизация на мрежата за постигане на висок европейски стандарт. Нужна е подмяна на уличното осветление с нови енергоефективни осветителни тела. Предстои изграждането на предвидената по проект районна подстанция “Чародейка” 110/20kV. Приоритет е подкрепата на инициативите за енергийна ефективност и производство на енергия от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) – от водна енергия, биоенергия, слънчева енергия, енергия от вятър и др. с оглед диверсифициране на енергийните доставки в региона.

Газоснабдяване

В края на 2010 г. газифицираните потребители в Русе, клиенти на дружеството са спестили 24 хиляди тона вредни парникови емисии на атмосферата от началото на годината. Потребители на природния газ са 70 промишлени предприятия, 107 обществено-административни обекти и повече от 3 100 домове. Разчетите на компанията показват, че от началото на газификацията на Русе през 2004 г. количествата спестени емисии над града се повишават с всеки изминал отоплителен сезон. До момента те надхвърлят 124 хиляди тона. Данните показват, че броят на абонатите на дружеството на територията на Общината непрекъснато се повишава, като през 2013 г. се очаква да достигне над 11 000.

Таблица 8 Справка за разхода на природен газ на „Овергаз Север“ ЕАД – Русе на територията на Община Русе

Година	Брой абонати	Количества природен газ, хм ³
2007	1 879	13 623
2008	2 350	16 779
2009	2 614	17 346
2010	2 800	23 914
2011	3 005	27 856
2012	3 192	28 406

Източник: „Овергаз Север“ ЕАД – Русе

Таблица 9 Газоразпределителна мрежа /ГРМ/ на „Овергаз Север“ ЕАД – Русе

ГРМ	2007 г./л. м	2008 г./л. м	2009 г./л. м	2010 г./л. м	2012 г./л. м	2012 г./л. м
Разпределителни газопроводи	14 907	8 928	3 238	3 038	1 531	2 846
Газови отклонения	6 238	2 123	807	226	511	398

Източник: „Овергаз Север“ ЕАД – Русе

Изграждането на газопровод Русе–Гюргево е от национално значение и заедно с това е структуроопределящ за региона. Междусистемната връзка Русе–Гюргево ще свърже румънската и българската газопреносни системи, като по този начин ще повиши сигурността на доставките чрез диверсификация на източниците и маршрутите на газовите доставки за страната, както и ще осигури връзката на българската газопреносна система с общия газов пазар на ЕС. Ще се създадат възможности и регионални механизми за съвместни действия при кризи в газоснабдяването, тъй като Румъния разполага със собствено производство на природен газ и няколко газохранилища.

Необходимо е обновяване на съществуващото оборудване. Това би довело до намаляване на оперативните разходи и увеличаване на производителността, както и до намаляване на загубите на топлинна енергия при пренос. В плановете на дружеството се предвиждат инвестиции в топлопреносната мрежа и производството на електроенергия. Централата основно захранва с прегрята пара и топла вода потребители от Западна промишлена зона на гр. Русе. Производството се осъществява с използването на природен газ.

„Топлофикация Русе“ ЕАД снабдява с топлинна енергия обектите (жилищни сгради, стопански сгради, производствени предприятия) на територията на гр. Русе. Общата дължина на топлопреносната мрежа е 80 км. През последните години се наблюдава ръст на абонатите, като през 2008 г. те са били 16 966, а през 2010 г. са 18 331. От тях битови (жилища) са 17 400 и стопански 931. Общият брой на абонатните станции, захранващи обектите е 432, като от тях 421 са индивидуални абонатни станции и 11 групови абонатни станции.

Енергийна ефективност и енергия от възобновяеми енергийни източници

Според Министерството на икономиката, енергетиката и туризма терминът „енергийна ефективност“ представлява съотношението между изходното количество производителност, услуга, стока или енергия и вложеното количество енергия. Прилагането на мерки за енергийна ефективност води до намаляване на количеството енергия, използвана за промишлени или битови нужди. Ефективно използване на енергия означава с по-малко количество енергия да бъде извършена същата дейност или услуга, т.е. да се постигне еквивалентен ефект. Моделът на пестене на енергия придобива все по-широка популярност както в международен план, така и на европейско и национално ниво. Публичните власти, различните икономически сектори и домакинствата предприемат различни мерки, които да доведат до намаляване на загубите и консумация на енергия и увеличаване на коефициента на полезно действие на съоръженията.

В отговор на изпълнението на държавната политика по енергийна ефективност Община Русе регистрира постепенни темпове в посока оптимизиране на енергийните разходи. С цел приобщаване към глобалния стремеж за пестене на енергия и намаляване на енергийните разходи за периода 2007-2013 г. Община Русе е реализирала или е в процес на изпълнение на следните проекти за повишаване на енергийната ефективност:

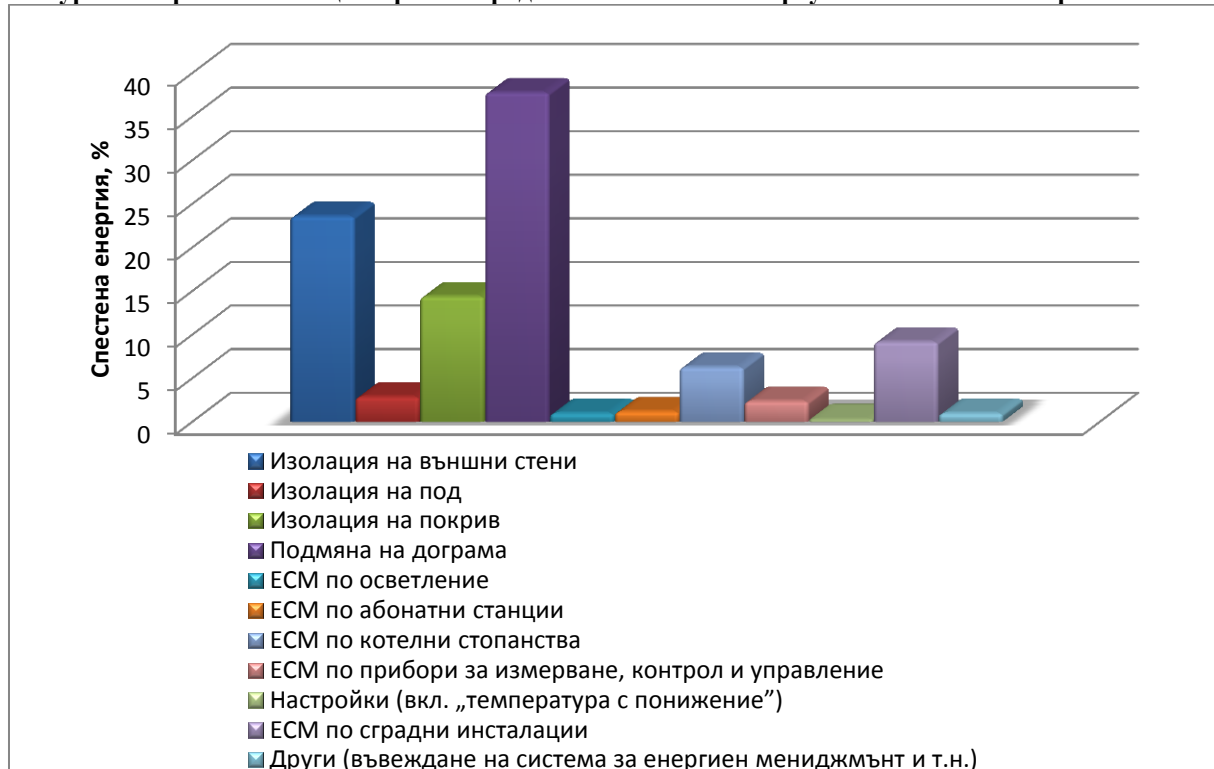
- „Благоустрояване и достъпна градска среда на централната гредска зона-участък от ул. „Александровска“, площад „Батемберг“ и прилежащите пространства“ – освен изграждането на пешеходна зона, реконструкция на ул. „Цар Калоян“ и площад „Хан Крум“ по проекта се предвижда и ревитализиране на улично и площадно пространство, обновена зелена система, въвеждане на енергоспестяващо осветление и др.;

- „Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект детска градина „Незабравка 2“ в гр. Русе“ - Чрез проекта ще се постигне положителен екологичен ефект чрез намалението на емисиите на парникови газове, както и икономия на енергия от обновяването на сградите и намаляване на финансовия ресурс за енергия;
- “BECA - Balanced European Conservation Approach” - Проектът е насочен към необходимостта от намаляване на енергийната консумация в областта на европейското социално настаняване в значителна степен с оглед постигане на една от главните задачи на Стратегията Европа 2020 - намаляване на парниковите емисии. За постигането на тази цел, като основна дейност по проекта се предвижда разработването и използването на съвременни, базирани на информационните технологии услуги за оптимизиране на времето за консумация в зависимост от изискванията и тарифите на доставчиците;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сградите на седем училища на територията на гр. Русе“ – Целта на този проект е намаляване на енергопотреблението и свързаните с това вредни емисии на парникови газове в резултат, на което разходите за енергия да бъдат намалени и условията за обучение да бъдат осъвременени чрез постигане на екологична среда с намаление на количества на вредни емисии, шумове и газове.

В голяма част от съществуващия сграден фонд (сгради общинска собственост и жилищни сгради) сутерените и таванските плочи са без топлинна изолация. Също така топлоизолацията на външните ограждащи конструкции е неефективна или липсва и това води до големи топлинни загуби. Други проблеми, намаляващи енергийната ефективност на сградите в Общината, са високата енергоемкост на сградите и тяхното неефективно отопление.

Сред положителните ефекти от прилагането на мерки за енергийна ефективност е реализирането на финансови ползи в следствие на понижените енергийни разходи. Чрез тяхното прилагане се цели постигането на икономия на топлинна енергия, икономия на електрическа енергия, икономия на гориво, намалени емисии парникови газове и икономия на финансов ресурс. Спестените средства могат да бъдат пренасочени в друга сфера и това да доведе до оптимално използване на паричните потоци в общинския бюджет. На следващата диаграма са показани различни енергоспестяващи мерки (ЕСМ) в сгради, оказващи влияние върху икономията на енергия, което от своя страна води до намаляване на енергийните разходи.

Фигура 6 Енергоспестяващи мерки в сгради и влиянието им върху икономията на енергия

Източник: Агенция за устойчиво енергийно развитие - Указания за изготвяне на планове за енергийна ефективност

Отговорността на местната власт към промените на климата, породени от негативния ефект на парниковите газове, налага необходимостта от енергийно планиране и осигуряване на енергийна независимост. Нужни са задълбочени анализи относно настоящото състояние на емисии и степен на енергийна ефективност на Общината, нейната енергийна консумация и генерирането на енергия от възобновяеми енергийни източници. През последните години се наблюдава засилен интерес към производството на енергия от ВЕИ, защото това води до намаляване на зависимостта от енергийни доставки както и до постигане на устойчиво енергийно развитие, намаляване на парниковите газове в атмосферата и понижаване на вредното въздействие от енергийния сектор върху околната среда. Въпреки тези предимства на енергията от ВЕИ, тя все още се използва ограничено като една от причините за това е нейната по-висока цена в сравнение с енергията от невъзобновяеми енергийни източници. Политиката на Община Русе в сферата на енергия от ВЕИ е слабо развита. Необходимо е извършването на анализи, проучвания и оценка на ВЕИ потенциала в Община Русе и възможностите за неговото оползотворяване.

3.3. Водоснабдяване и канализация

Основен водоизточник за гр. Русе е помпена станция (ПС) I подем, гр. Сливо поле. По два паралелни магистрални напорни водопровода - \varnothing 1 200 мм и \varnothing 1 200 мм –

водата се подава до ПС II подем в Русе. ПС III Подем осигурява захранване с вода на високите зони в града.

Основен водоизточник на Общината са подземните води от крайдунавските водоносни хоризонти, захранващи водоснабдителна система (ВС) "Сливо поле", от която се водоснабдяват гр. Русе, кварталите „Долапи“ и „Средна кула“ и селата Басарбово, Мартен и Сандрово. Всички останали населени места се снабдяват от собствени водоизточници.

Град Русе се водоснабдява от подземни водоизточници – тип „Раней“, 8 броя шахтови и тръбни кладенци в терасата на река Дунав, от там - дебитът и качествата на подаваната вода са в пряка връзка от нивото на водата в реката. Нивото на покритие на водоснабдяването в гр. Русе е 100%. Дезинфекцията на водата се извършва чрез хлориране. Качеството на водата отговаря на нормите. Резервоарите на града са в сравнително добро общо състояние и с достатъчен обем. Водопроводната мрежа в града е в процес на реконструкция. Въпреки това по-голямата част от мрежата остава от амортизирани азбестоциментови (АЦ) и стоманени тръби. Напорите във водопроводната мрежа в някои места са извън допустимите – по-ниски или по-високи от нормативните. В много участъци диаметрите са недостатъчни за този функционален тип град и за покриване на противопожарните норми.

„ВиК“ ООД Русе поддържа и експлоатира водопроводната и канализационната мрежа за водоснабдяване и отвеждане на отпадъчните води на населените места на обособената територия, утвърдена от Министъра на регионалното развитие и благоустройството, съгласно Закона за водите. Територията, обслужвана от „ВиК“ ООД Русе обхваща 8 общини от област Русе, в т. ч. и Община Русе. От територията на Община Русе са включени 13 населени места. Фирмата поддържа и експлоатира канализационна мрежа само на гр. Русе от всички населени места към Общината.

Общото количество питейна вода, подавано от предприятието „ВиК“ ООД Русе е около 1 900 л/с. Общата мощност на собствените водоизточници на промишлените предприятия - около 1 200 л/с и на съоръженията за промишлено водоснабдяване с дунавска вода - също 1 200 л/с.

Данните, предоставени от „ВиК“ ООД Русе показват намаление на годишното потребление на вода на жител в населените места на Община Русе.

Таблица 10 Водопотребление по населени места в Община Русе

Година	Подадена вода в куб. м	Водопотребление л/ж/ден
2007	1 843 882	154,11
2008	14 575 780	157,08
2009	14 364 650	148,65
2010	13 421 681	139,63

Източник: „ВиК“ ООД Русе

За водоснабдяването на населените места фирмата поддържа и експлоатира 71 бр. водоизточници (тръбни кладенци, шахтови кладенци, каптажи и дренажи), 33 бр.

помпени станции за питейна вода, две канализационни помпени станции, 41 бр. водоеми, 662 559 м вътрешна водопроводна мрежа и 42 081 м външна водопроводна мрежа. Канализационната мрежа в гр. Русе е с дължина 179 852 м.

Нивото на покритие за дейността доставяне на питейна вода е 100% от населението в обслужваната територия и на територията на Община Русе. Нивото на покритие за дейността отвеждане на отпадъчни води за гр. Русе е 90% от населението. В останалите населени места от Общината, дружеството не поддържа канализационна мрежа.

Всички населени места в Общината са водоснабдени. Онези от тях, захранвани от системата „Сливо поле” биха могли да поемат допълнителни нови консуматори без особени затруднения. Канализационна мрежа е изградена само в гр. Русе (87%). В останалите населени места се използват септични ями и попивни кладенци. В никое от населените места извън Русе няма изградена канализация. Това означава, че всяка по-значителна инвестиционна реализация би следвало да бъде комплектована с ефективни съоръжения за локално пречистване, още повече, че в цялата южна и източна част на общинската територия няма нито един воден приемник, а са налице само суходолия. Градска пречиствателна станция за отпадни води – Русе (ГПСОВ) е проектирана, оразмерена и изградена за 240 000 е.ж. на база прогнозни данни за 2030 г. Въведена е в експлоатация в края на 2011 г. За в бъдеще в р. Дунав и р. Русенски Лом ще се изливат само дъждовните води. Целият битов отток е насочен към ПСОВ. Съществуващата канализационна мрежа е стара, изпълнена основно с бетонови тръби. Проектирана е със занижени хидравлични параметри, поради което диаметрите са недостатъчни.

Понастоящем е осигурена непрекъснатост на водоподаването на ниво 0,093, съгласно Наредбата за дългосрочните нива, условията и реда за формиране на годишните целеви нива на показателите за качество на водоснабдителните и канализационните услуги.

По данни на „ВиК“ ООД Русе техническите загуби на вода възлизат на 6 млн. м³/г, което е 36% от добитата вода за гр. Русе. 12% са загубите в магистралния водопровод и 24% във вътрешната мрежа. Предполага се, че 62% от загубите във вътрешната мрежа се дължат на АЦ и стоманените водопроводи, а 27% от загубите се отнасят за магистралните водопроводи, което прави 1,6 млн. м³/г. Това е много голямо количество, отнесено към дължината на тези водопроводи. Мерките за намаляване загубите на вода ще подобрят и работата на ПСОВ, тъй като ще се намалят инфилтрираните водни количества.

Размерът на вложените инвестиции от „ВиК“ ООД Русе за Община Русе през периода 2007-2010 г. са, както следва:

- През **2007 г.** са направени инвестиции в размер на 625 хил. лв. Подменени са 1 241 м водопроводи за Община Русе на обща стойност 170 хил. лв.; подменени са 39 бр. сградни водопроводни отклонения за 45 хил. лв.; извършени са ремонтно – бояджийски работи и хидроизолация за 365 хил. лв.,

канализационни обекти за 26 хил. лв., каптажи и сондажни съоръжения за 19 хил. лв.;

- През **2008 г.** са направени инвестиции в размер на 624 хил. лв. Подменените 1 505 м водопроводи и 17 бр. сградни водопроводни отклонения за Община Русе са на стойност 568 хил. лв. Изпълнени са строително – ремонтни дейности за 144 хил. лв. и почистване на зони за 42 хил. лв.
- През **2009 г.** са вложени в инвестиционни дейности 670 хил. лв. Подменени са 1 365 м водопроводи и 35 бр. сградни водопроводни отклонения на стойност 252 хил. лв. Изпълнените строително – ремонтни дейности са за 234 хил. лв., почистването на зони е за 163 хил. лв., възстановяването на асфалтови настилки е за 44 хил. лв.
- През **2010 г.** са направени инвестиции за 679 хил. лв. Подменени са 2 854 м водопроводи и 76 бр. сградни водопроводни отклонения на стойност 521 хил. лв. Изпълнени са строително – ремонтни дейности за 117 хил. лв. и почистване на зони за 41 хил. лв.

Реализиран е Интегриран воден проект за гр. Русе по програма ИСПА мярка 2005/BG/16/P/PE/004. Стойността на проекта е 46,8 млн. евро, от които 75% грант от ИСПА, 17% съфинансиране чрез договор за заем, подписан на 20 юни 2006 г. между ВиК ООД – Русе и Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) и 8%, осигурени от държавния бюджет на Република България. Осигурено е и допълнително национално финансиране в размер на 11 млн. евро. Проектът включва следните компоненти:

- Рехабилитация и разширение на водоснабдителната мрежа - стойността на договора е 4 907 хил. лв.;
- Рехабилитация и разширение на канализационната мрежа - стойността на договора е 24 173 хил. лв.;
- Изграждане на нова пречиствателна станция за отпадъчни води - стойността на договора е 44 705 хил. лв.;
- Обновяване на помпени станции - стойността на договора е 2 190 хил. лв.;
- Изграждане на магистрален водопровод – стойността на договора е 31 230 хил. лв., като 15 647 хил. лв. са осигурени от заем, предоставен на „ВиК“ ООД Русе от ЕБВР, а останалите 15 584 хил. лв. са осигурени от държавния бюджет.

За същия период Дружеството е реализирало договор с МОСВ за доставка на специализирани програмни продукти и на диагностично оборудване за сумата от 219 хил. лв. Изработен е „Генерален план за В и К сектора на град Русе“ и „Хидравличен модел на водопроводната мрежа на град Русе“, в който се обособяват водопроводните зони с допустими напори и диаметри. Съгласно хидравличния модел, изготвен през март 2010 г. следва:

- да се подменят поетапно амортизираните азбестоциментови и стоманени тръби полиетиленови тръби с висока плътност /ПЕВП/, отговарящи на съвременните хигиенни и технически изисквания;
- чрез подмяна на спирателни арматури и изграждане на нови участъци да се изградят водопроводни пръстени за повишаване на качеството на водоподаването;
- да се изпълнят изискванията на новия Противопожарен правилник „Наредба № 13-1971 от 29 октомври 2009 г. за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар“;
- да се подменят амортизираните помпени агрегати в помпените станции.

3.4. Телекомуникации

Всички села са телефонизирани, с директен достъп до националната мрежа и със собствени аналогови телефонни централи (АТЦ). Всички селища са покрити с радио- и телевизионен сигнал и със сигнал на мобилните оператори. Изключително бързо развиващият се сектор „Информационни технологии“ и настъпилата приватизация през последните години осигуриха много по-добри възможности за развитието на съобщителната инфраструктура.

Приватизираната Българска телекомуникационна компания (БТК) ЕАД само за няколко години коренно промени представите на обществото за предоставяне на телекомуникационни услуги от фиксирана и мобилна телефония до високоскоростен ADSL интернет и пренос на данни за масовия потребител, големите корпоративни клиенти, малкия и среден бизнес. Преструктурирането на компанията, поетапната цифровизация на фиксираната мрежа и стартирането на нов мобилен оператор „Виваком“ доведоха до значително подобряване качеството на услугите и в по-малките и отдалечени населени места в Община Русе. Мрежата, останала собственост на държавата след приватизацията на БТК се експлоатира от Държавната агенция за информационни технологии и съобщения (ДАИТС), като един от основните ѝ приоритети е изграждане на единна информационна и комуникационна инфраструктура за нуждите на публичното управление, сигурността и отбраната. Електронната съобщителна мрежа (ЕСМ) се развива, като се създава възможност за пренасяне на информационни потоци с високи скорости и гарантирана надеждност срещу нерегламентиран достъп. С реализация на ЕСМ е изграден оптичен пръстен на опорната мрежа на ЕСМ с начален преносен капацитет от 2,5 гигабита в секунда, и възможност за последващо разширение до 10 гигабита в секунда, използващ цифрова преносна технология с мултиплексиране по време (проект „SDH“). ДАИТС предвижда поетапно да се изградят мрежите за достъп на общините към ЕСМ до достигане на единна мрежова свързаност между всички централни и териториални органи на изпълнителна власт и местните органи на управление. В тази посока са и предвидените операции в ОП „Регионално развитие“ и ОП „Административен капацитет“, включително въвеждането на електронното правителство. Шест трансгранични

оптически кабели свързват българските телекомуникационни оператори с румънските оператори. Връзката със съседните страни е чрез националните мрежи на операторите.

Във връзка с изискванията на ЕС през 2008 г. беше изградена и функционира Национална система за спешни повиквания с единен европейски номер (НССПЕЕН) 112, базирана в 6 центъра, разположени в София, Русе, Варна, Бургас, Кърджали и Монтана. Центровете в София и Русе са основни за системата и са напълно резервирани. При повреда или отпадане на един от тях, функциите се поемат от другия. Инсталирана е DWDM (Dense Wavelength Division Multiplexing) уплътнителна система между градовете Русе и София, с която се създава технологична възможност за увеличаване на преносния капацитет до 32 пъти.

Развитието на мобилните оператори (М-Тел, Глобул, Виваком) също бележи значителен напредък за периода, най-вече що се отнася до разширяването на обхвата на мрежата, въвеждането на нови услуги и технологии (UMTS – Universal Mobile Telecommunications System – Високоскоростна мобилна технология от трето поколение, HSPA – High Speed Uplink Packet Access – Технология от четвърто поколение 4 пъти по-бърза от съответната скорост при UMTS).

Като цяло в Община Русе и трите мобилни оператора имат оптимален обхват. Предлагащото на високоскоростен мобилен интернет донякъде решава проблемите с осигуряването на интернет връзка в по-малките и отдалечени населени места. В резултат на изключително бързото развитие на информационните технологии сериозен дял в предоставянето на услуги заемат и частните оператори и доставчици на интернет в Община Русе. Основно те са насочени към доставката на всякакъв вид информационни услуги – Интернет, телефон, телевизия, радио, свързаност по безжична мрежа, базирана на FTTH (Fiber-to-the-home) технология. Само през 2007 г. „Нетуъркс България“ ООД е изградила 107 км оптична мрежа в гр. Русе. В последните години настъпва и нов продукт – цифровата телевизия.

На територията на Община Русе се приемат всички национални и някои чуждестранни ТВ-радио станции. Тук се намира и РТВЦ Русе на БНТ, излъчващ програма „Север“.

ТП „Български пощи“ – Русе, като поделение към „Български пощи“ ЕАД е основен пощенски оператор в Община Русе. Въпреки трансформациите на сектора в последните години и излизането на пазара на частни конкурентни фирми, „Български пощи“ – ЕАД остава основен доставчик на услуги в селата и играе значителна социална роля за жителите им.

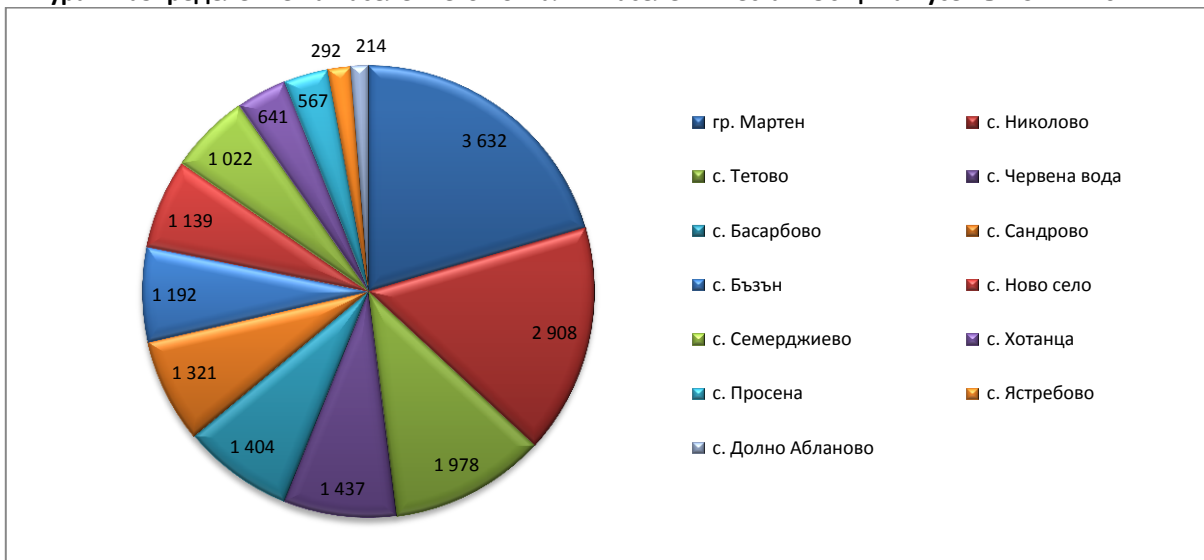
4. СОЦИАЛНА СФЕРА

4.1. Развитие на човешките ресурси

4.1.1. Демографска характеристика

Населението в Община Русе по данни на НСИ към 31.12.2011 г. наброява 166 881 души, което представлява 71,38% от населението на Област Русе (233 767 души), или 5,19% от общото население на страната (7 327 224 души). Съотношението между градско и селско население е 92% към 8%. В гр. Русе живеят 89% (149 134 души) от населението на Общината, като другите 11% (17 747 души) се разпределят по останалите населени места както следва:

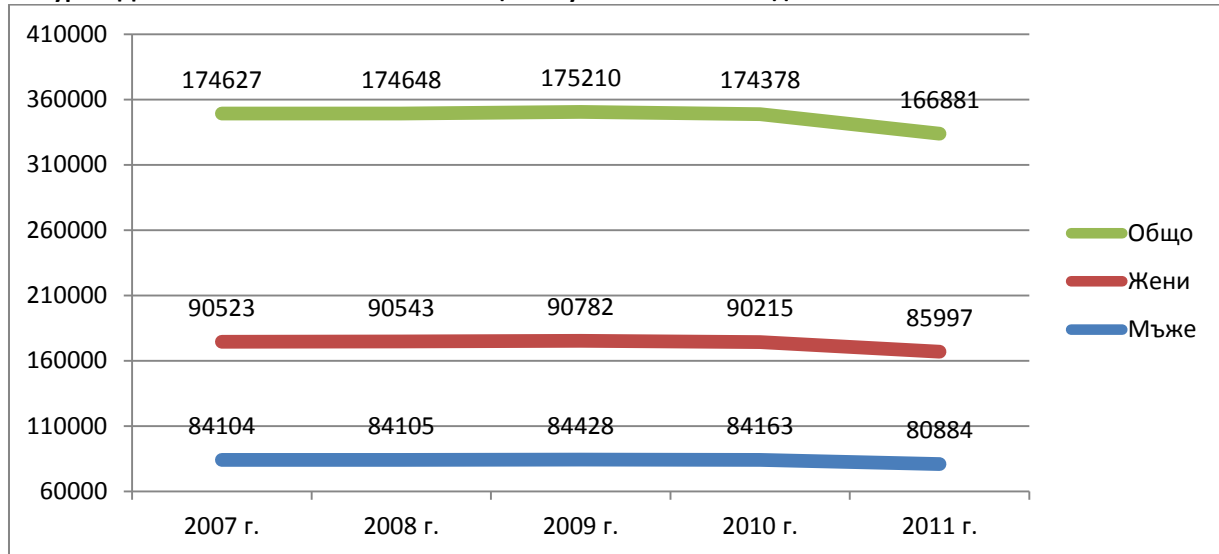
Фигура 7 Разпределение на населението по малки населени места в Община Русе към 31.12.2011 г.

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

След гр. Русе най-голямо население има гр. Мартен (3 632 души), с. Николово (2 908 души) и с. Тетово (1 978 души). Най-малко жители има в с. Ястребово и с. Долно Абланово, съответно с население от 292 и 214 души.

По отношение на разпределението на населението на Община Русе по полов признак се наблюдава стабилност в съотношението между мъже и жени за периода 2007-2011 г., като конкретните проценти са 52% към 48% в полза на жените.

Фигура 8 Динамика на населението в Община Русе по пол и по години

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

През разглеждания период се наблюдава постоянна тенденция на намаляване на населението на Община Русе, дължаща се на отрицателните естествен и механичен прираст през последните години. Изключение прави единствено 2008 г., когато положителният механичен прираст в Общината от +716 души компенсира и леко превишава отрицателния механичен прираст от -695 души. В годините след това броят на населението в Общината намалява главно поради по-големия брой на умираанията спрямо ражданията. За отбелязване е фактът, че през 2011 г. числеността на заселилите се в Общината превишава този на изселилите се със 168 души.

Таблица 11 Раждаемост, смъртност, естествен прираст в Община Русе по години /брой/

Година	Живородени	Мъртвородени	Умрели	Естествен прираст
2007 г.	1 499	4	2 319	-820
2008 г.	1 594	10	2 289	-695
2009 г.	1 683	5	2 286	-603
2010 г.	1 596	6	2 300	-704
2011 г.	1 311	5	2 284	-973

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Таблица 12 Заселени, изселени, механичен прираст в Община Русе по години /брой/

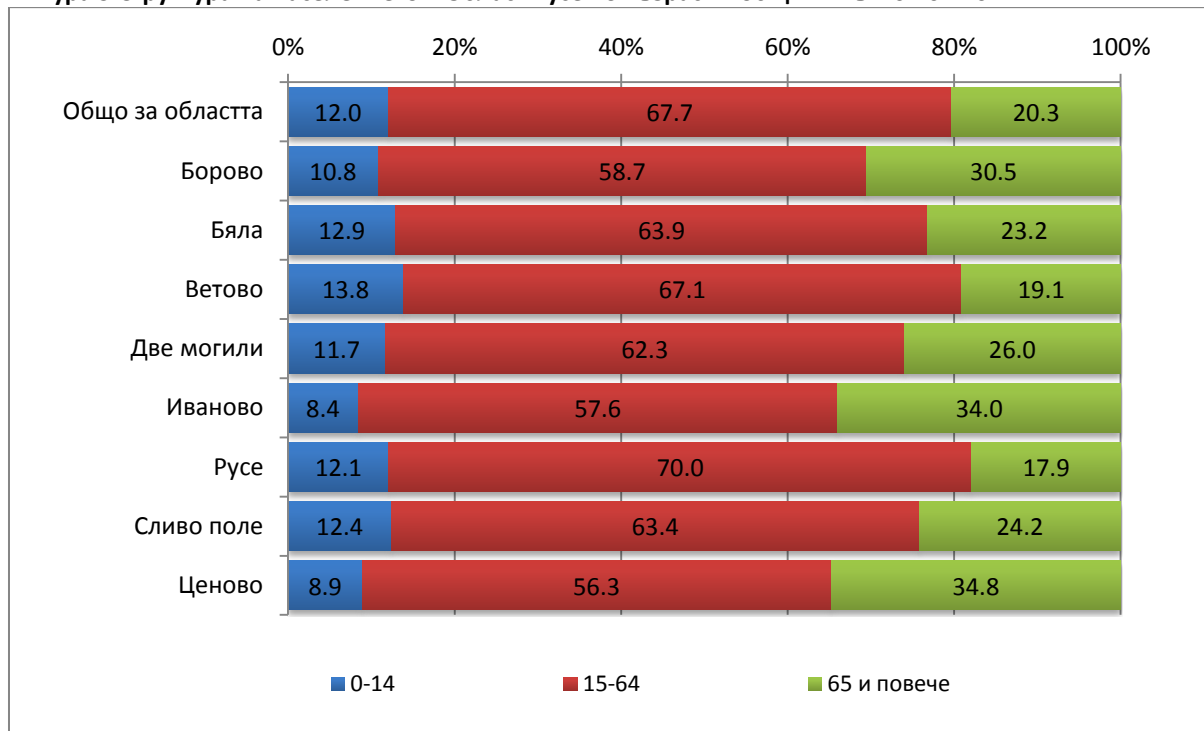
Година	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2007 г.	2 733	2 972	-239
2008 г.	3 076	2 360	716
2009 г.	2 908	2 973	-65
2010 г.	3 670	3 798	-128
2011 г.	2 261	2 093	168

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

В Общината е налице характерният за цялата страна процес на демографско остаряване, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече

години. По данни от проведеното към 01.02.2011 г. преброяване на населението и жилищния фонд в Република България под 15-годишна възраст са били 12,1% от населението на Общината. Делът на населението във възрастовата група 15-64 години е 70%, а този на населението на 65 и повече навършени години – 17,9%. При сравнение с останалите общини в Област Русе се вижда, че Община Русе разполага с най-голям дял на населението, попадащо в групата между 15 и 64 години, и най-малка относителна част на хората, навършили 65 и повече години.

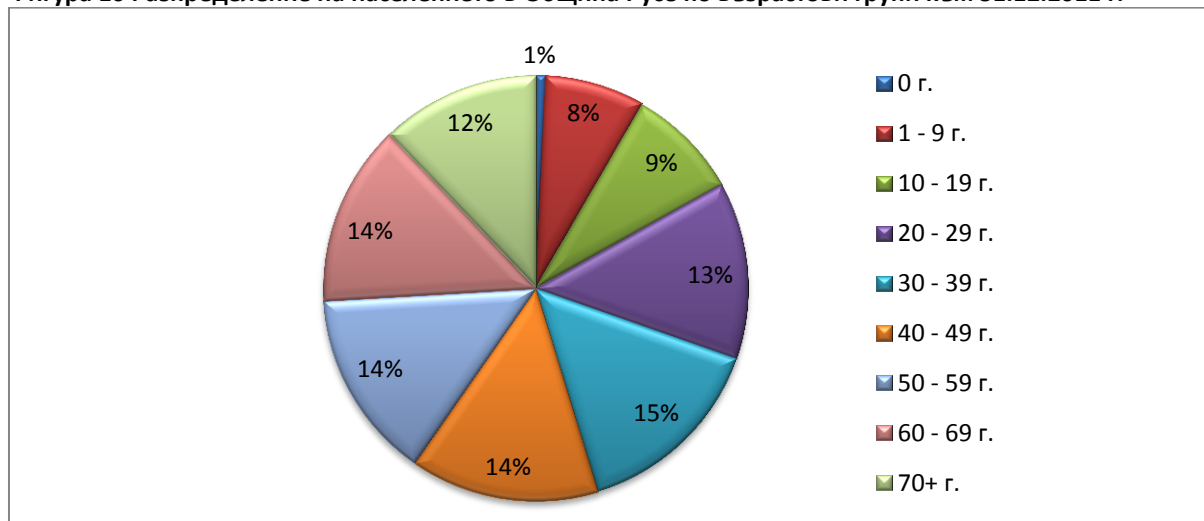
Фигура 9 Структура на населението в Област Русе по възраст и общини към 01.02.2011 г.

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

По-детайлно разпределение на населението в Община Русе по възрастови групи към 31.12.2011 г. е представено на следната графика:

Фигура 10 Разпределение на населението в Община Русе по възрастови групи към 31.12.2011 г.

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

За периода 2007-2011 г. се наблюдава значителен спад както в броя на сключените бракове, така и в броя на реализираните бракоразводни дела. Ако през 2007 г. сключените бракове в Община Русе са били 773, а осъществените бракоразводи са били 468, то през 2011 г. те намаляват до съответно 552 и 305. Спадът в броя на сключените бракове в Общината води до увеличаване през последните години на броя на фактическите семейни двойки в Общината без сключен юридически брак.

През 2011 г. делът на неженените/неомъжените в Община Русе е 38,3%, а делът на разведените е 8,5%. По тези два показателя Община Русе се нарежда на първо място сред останалите общини в Област Русе. Делът на овдовелите в Общината е 9,6%.

Таблица 13 Сключени бракове, бракоразводи в Община Русе по години /брой/

Година	Сключени бракове	Бракоразводи
2007 г.	773	468
2008 г.	719	410
2009 г.	645	324
2010 г.	652	309
2011 г.	552	305

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Най-многобройната етническа общност в Община Русе е българската. При осъщественото преброяване през 2011 г. към нея са се определили 137 337, или 90% от лицата, отговорили на доброволния въпрос. На второ място по брой се нарежда турската етническа група – 8% от отговорилите на въпроса (12 500 души). Едва 1% или 1 721 души са се самоопределили като роми, а 1 195 души са посочили, че принадлежат към друга етническа група.

По вероизповедание населението на Община Русе се разпределя, както следва: източно-православни 82% (111 289 души), католици 1% (758 души), протестанти 1% (1 198 души), мюсюлмани 6% (7 777 души), с друго вероизповедание – под 1% (415 души), без вероизповедание 4% (6 148 души), не се самоопределят 6% (7 981 души).

По отношение на образователната структура на населението на 7 и повече навършени години през 2011 г. се наблюдава значително подобрение в сравнение с предходните години, вследствие на нарастването на броя и дела на населението с висше и средно образование, при същевременно намаляване на броя на лицата с основно и по-ниско образование. Към 1.02.2011 г. броят на лицата с висше образование в Община Русе е 34 932 души (22,2%), а лицата, завършили средно образование, са 78 567 (49,8%), основно образование имат 19,6% от населението на Общината, а 7,9% са с начално или незавършено начално образование. Тези проценти означават, че всеки втори в Община Русе има завършено средно образование, а всеки 5-ти е с висше образование. Делът на неграмотните лица на 9 и повече навършени години в Общината е 0,4%, което е най-ниският относителен дял на неграмотното население, сравнено с останалите общини в Област Русе.

4.1.2. Заетост и безработица

Наред с отрицателното движение на естествения и механичен прираст в Община Русе, демографската ситуация през последните няколко години е допълнително утежнена и от неблагоприятното разпределение на населението по възрастови групи. Разглеждайки годините 2009, 2010 и 2011, може да се отбележи, че намаленият брой на населението се дължи предимно на спада в броя на хората в трудоспособна и под трудоспособна възраст. Нарастването на относителния дял на гражданите в над трудоспособна възраст допълнително допринася за увеличаване на дисбаланса във възрастовата структура на населението. Тези индикатори показват, че процесът на застаряване на населението в Общината се е засилил през последните години.

Таблица 14 Население под, в и над трудоспособна възраст към 31.12. в Община Русе по населени места и години /брой/

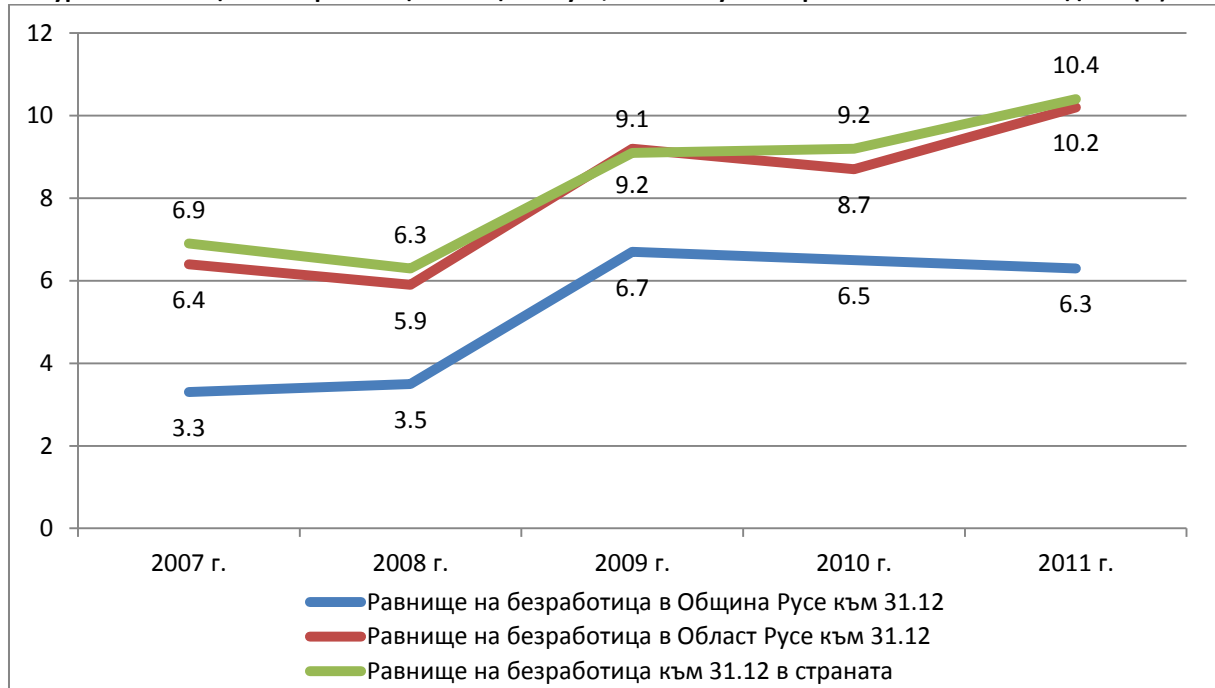
Година	Население под, в и над трудоспособна възраст - Общо	Под трудоспособна възраст	В трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст
2009 г.	175 210	22 842	115 843	36 525
2010 г.	174 378	22 851	114 157	37 370
2011 г.	166 881	21 563	105 613	39 705

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

В съответствие със световните тенденции, породени от глобалната финансова и икономическа криза, в периода 2007-2011 г. равнището на безработица в Община Русе се покачва значително – докато през 2007 г. тя е била 3,3%, то през 2011 г. тя вече е 6,3%. Най-сериозен скок на безработицата има между 2008 г. (3,5%) и 2009 г. (6,7%). Причината за тези темпове на нарастване представлява завишения поток от новорегистрирани безработни лица вследствие на масови съкращения във фирмите, предвид влошените условия, породени от глобалната икономическа криза. Генерираните преди кризата условия за икономически растеж и провежданата активна политика на пазара на труда в България са причина за по-ниските нива на безработица в Общината след 2009 г. В този контекст следва да се отбележи, че безработицата в Община Русе е значително по-ниска от средното ниво за страната – за сравнение през 2011 г. в Русе безработицата е била 6,3%, а на ниво страна – 10,4%. В допълнение, безработицата е по-ниска и от нивото на показателя за Област Русе – 10,2%.

Като цяло през разглеждания период 2007-2013 г. движението на нивото на безработица в Община Русе следва тенденциите на нарастване на ниво област и страна. Прави впечатление обаче, че през 2011 г., когато безработицата в страната се покачва с 1,2% спрямо 2010 г., в Община Русе тя спада с 0,2%.

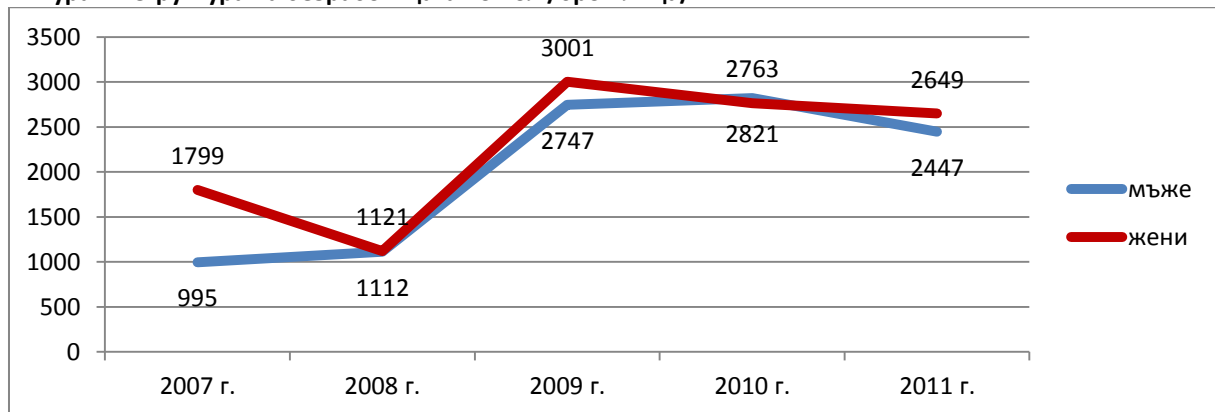
Фигура 11 Равнище на безработица в Община Русе, Област Русе и страната към 31.12 по години (%)

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

Разпределението на безработните лица по полов признак за периода 2007-2011 г. показва, че е по-голям броят на безработните жени. Съотношението между безработни мъже и жени е приблизително равно, като изключение за разглеждания период прави 2007 г., когато броят на безработните жени е почти двойно по-голям от този на регистрираните безработни мъже. Регистрираната женска безработица е с доминиращ дял, като през 2011 г. достига до 52%, при 54,6% за страната.

Фигура 12 Структура на безработицата по пол /брой лица/

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

Възрастовата структура на безработицата в Общината се отличава с нарастване на броя на регистрираните безработни лица във всички възрастови групи за периода 2007-2013 г. Най-нисък е дялът на безработните лица в групата до 19 г. (средно за периода (ср./п. 1,2%), имайки предвид и че това е групата с най-малък възрастов

диапазон. Нисък е делът и на следващите две групи, включващи безработните младежи от 20 до 24 г. (ср./п. 6,4%) и от 25 до 29 г. (ср./п. 8,4%). В групата от 25 до 29 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на относителния ѝ дял – докато през 2007 г. той е 6%, през 2011 г. той нараства до 11%. Обобщено, при безработните младежи до 29 г. в Общината се наблюдава нарастване с относително висок темп (5,3 пункта) на делът им в общия брой регистрирани спрямо същия показател за страната (1,3 пункта) – от 13,4% в края на 2007 г. на 18,7% в края на 2011 г. и повишаване с над 2,5 пъти в абсолютен брой.

Причините за нарастването на регистрираната младежка безработица както в Община Русе, така и на националния и европейските трудови пазари, може да се търси основно в ограничените възможности на бизнеса за разкриването на работни места; липсата на професионален опит и трудови навици у младежите; несъответствието между придобитата от тях професия и търсенето на трудовия пазар; незадоволителните професионално-квалификационни и образователни характеристики и др.

Най-висок закономерно е делът на безработните в последната възрастова група – над 55 г. (27,6%). Тук през разглеждания период се наблюдава намаляване на относителния дял на групата – от 33% през 2007 г. до 23% през 2011 г. Причината за наблюдаваната тенденция на намаляване на относителния дял на тази група безработни е в следствие на предпочитанията на работодателите към наемане на работна сила с по-голям професионален и житейски опит. Друг стимул за наемането на работа на хора над 50-годишна възраст представляват формите за субсидирана заетост. Тенденцията за страната през периода е аналогична, като в края на наблюдавания период в Община Русе делът при безработните в зряла възраст е по-висок със 2,1 пункта.

Дяловете на останалите възрастови групи се движат в интервала от ср./п. 9,6% при безработните между 30 и 34 г. до ср./п. 15,4% при безработните от 50 до 54 г.

Таблица 15 Структура на безработицата по възраст /брой лица/

Възрастови групи	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
- до 19 г.	67	30	68	43	54
- от 20 до 24 г.	127	200	415	353	351
- от 25 до 29 г.	179	249	487	451	547
- от 30 до 34 г.	256	291	527	563	514
- от 35 до 39 г.	241	238	575	613	583
- от 40 до 44 г.	248	260	574	579	564
- от 45 до 49г.	288	339	730	713	594
- от 50 до 54 г.	467	468	882	862	693
- над 55 г.	921	927	1490	1407	1196

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

По отношение на образователната структура на безработните лица в Община Русе се наблюдава ръст в броя на безработните във всички образователни групи – с

висше образование; със средно специално и професионално образование; със средно общо образование; и с основно и по-ниско образование. За 2011 г. е най-голям броят на безработните със средно специално и професионално образование – 2043 души или 40% от общия брой на безработните лица. На следващо място се нарежда групата на безработните с основно и по-ниско образование – 25% (1269 души). Лицата, притежаващи висше образование – 1094 души, представляват 21% от общия брой на регистрираните безработни в Община Русе. 14% от безработните (690 души) притежават средно общо образование. При сравнение на нивата през 2007 г. и 2011 г. се наблюдават следните промени в относителните дялове на различните групи безработни по степен на завършено образование:

- Безработни лица с висше образование – ръст в абсолютния брой на лицата с висше образование: 2007 г. – 483 д., 2011 г. – 1094 д.; ръст в относителния дял: 2007 г.: 17,3%, 2011 г. – 21,5%. Делът на регистрираните с висше образование през 2011 г. е значително по-висок спрямо националния трудов пазар (10,6%). Най-много са икономистите (39,4%) и завършилите инженерно-технически специалности (29,4%);
- Безработни лица със средно специално и професионално образование – ръст в абсолютния брой на лицата: 2007 г. – 1110 д., 2011 г. – 2043 д.; приблизително еднакъв относителен дял и за двете години – 40%;
- Безработни лица със средно общо образование – ръст в абсолютния брой на лицата: 2007 г. – 232 д., 2011 г. – 690 д.; ръст в относителния дял: 2007 г. – 8,3%, 2011 г. – 13,5%;
- Безработни лица с основно и по-ниско образование – ръст в абсолютния брой: 2007 г. – 969 д., 2011 г. – 1269 д.; спад в относителния дял: 2007 г. – 34,7%, 2011 г. – 24,9%.

Таблица 16 Образователна структура на безработните лица в Община Русе /брой лица/

Степен на образование	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
с висше образование	483	622	1024	1025	1094
със средно специално и професионално	1110	1222	2591	2243	2043
със средно общо	232	260	424	787	690
с основно и по-ниско образование	969	998	1709	1529	1269

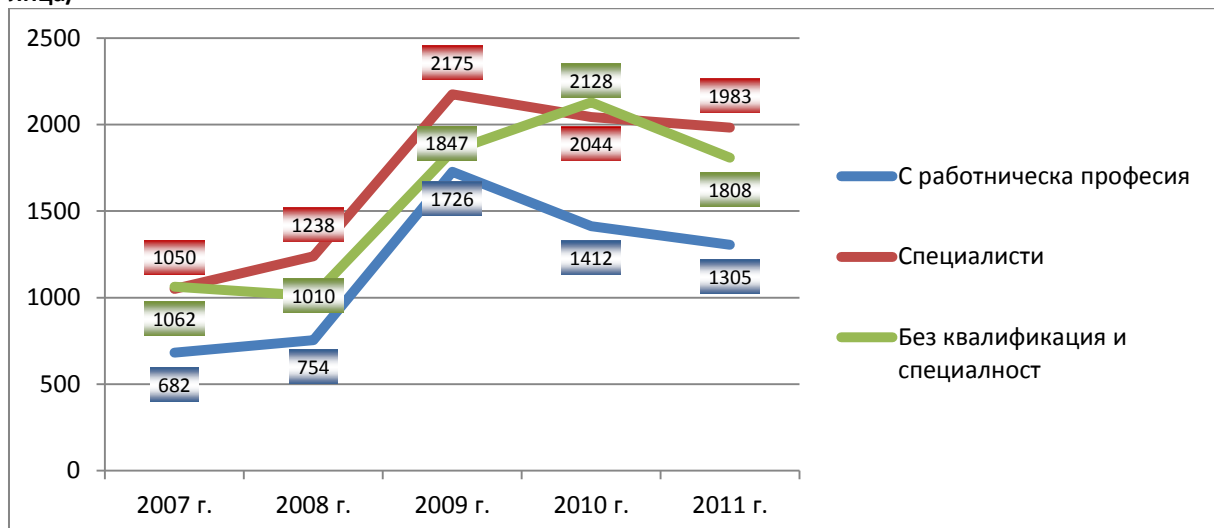
Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

В професионално-квалификационната структура на безработните лица в Община Русе се наблюдава ръст и в трите разглеждани професионални групи: с работническа професия, специалисти и лица без квалификация и специалност. Тенденцията на увеличаване на абсолютния брой на безработните и в трите категории е характерна за целия разглеждан период 2007-2013 г., като най-високи са стойностите за 2009 г. През 2011 г. има най-голям брой регистрирани безработни специалисти в Община Русе – 1983 души (за сравнение: 2007 г. – 1050 д.; 2009 г. – 2175 д.). На следващо място се нареждат безработните без квалификация и специалност – 1808 д. (за сравнение: 2007

г. – 1062 д.; 2009 г. – 1847 д.). Най-нисък е броят на безработните с работническа професия – 1305 д. (за сравнение: 2007 г. – 682 д.; 2009 г. – 1726 д.). Сравнено с областния и националния трудов пазар в края на 2011 г. с най-висок дял са безработните без квалификация и образование (56,6%), следвани от тези с работнически професии (22,3%) и специалисти (21,1%).

По-ниският дял на регистрираните без квалификация и образование в Русе съответства на по-бързото им наемане на работа - чрез Дирекция „Бюро по труда“ - Русе (ДБТ-Русе) се заявяват предимно позиции, за които не се изисква специалност. Влияние оказва и предпочитанията на работодатели, особено от гр. Русе да ползват on-line борси, печатни медии и др. Паралелно с това част от регистрираните притежават професии, които не се търсят на общинския трудов пазар. Сред регистрираните специалисти преобладаващо са с инженерно технически специалности, които в края на 2011 г. достигат до 42,5% (842 д.), следвани от завършилите икономически и юридически специалности - 27,1% (538 д.).

Фигура 13 Професионално-квалификационна структура на безработните лица в Община Русе /брой лица/

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

Продължително безработните лица, т.е. лицата с престой в Бюрото по труда в Община Русе, през 2011 г. намаляват значително с 19,3 пр. п. спрямо 2010 г. Броят на продължително безработните – 869 д. през 2011 г. представлява 17,1% от общия брой на регистрираните безработни в Общината за същата година. За сравнение, през 2010 г. делът на продължително безработните в общия брой безработни е по-висок – 19,3%. Тези стойности са значително по-благоприятни, сравнено с нивата на същия показател за страната – 2010 г. делът на продължително безработните е бил 46,5% от всички безработни лица в страната, а през 2011 г. – 62,9%. Ниският дял на продължително безработните са показателни за ефективната работа на ДБТ – Русе и за прилаганата активна политика по заетостта, насочена към тази група в неравностойно положение на пазара на труда.

Фигура 14 Продължителна безработица в Община Русе /брой лица/

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

Анализът на структурата и динамиката в групите в неравнопоставено положение на пазара на труда в Община Русе, сочи, че е налице потребност от продължаващи интервенции и подкрепа чрез проекти, финансирани със средства от Държавния бюджет или Европейски фондове, на безработни лица, идентифицирани като уязвими групи на трудовия пазар, т.е. с по-малка конкурентоспособност. Тук попадат „безработни лица до 29 г.“, „безработни лица над 50 г.“, „безработни с нисък образователен ценз“, „безработни с професии, които не се търсят на местните трудови пазари“ и „продължително безработни лица“.

ДБТ-Русе предоставя разнообразие от посреднически услуги (информирание, консултиране, подбор, насочване и др.) за започване на работа по заявени места от работодатели, включване в програми за субсидирана заетост и/или обучение.

По отношение на търсенето на труд над половината от заявените свободни работни места в ДБТ-Русе от реалния сектор са в сферата на преработващата промишленост: конфекционно и текстилно производство; машиностроене, металообработване, металургия, производство на филтри за автомобили, на санитарни материали, керамични изделия. Следва търсенето от търговията (13,9%), сферата на образованието (5,0%) строителството (3,8%) и др.

Най-търсени чрез ДБТ професии през 2011 г. са за шивач, гладач, работник спомагателни и довършителни дейности, продавач-консултант, общ работник, заварчик, електрозаварчик, опаковач, машинен оператор, оператор, шофьор, чистач, барман, сервитьор, готвач, сервитьор, плетач, фрезист, стругар, учител, възпитател.

Като тенденция се очертава засиленото търсене от страна на работодателите чрез ДБТ предимно на нискоквалифицирана работна сила – с дял от 69,4% през 2011 г. При заявените работни места за специалисти (12,6% или 460 през 2011 г.) преобладават тези за педагогически кадри (29%), следвани от сферата на услуги, транспорт и охрана (16,7%); икономисти (14,1%) и др.

Обхватът на постъпилите на работа на първичния трудов пазар чрез ДБТ се определя от:

- ограниченото търсене на работна сила, повлияно от нестабилната икономическа среда, междуфирмената задлъжнялост, дълговата криза в редица европейски страни и др. фактори;
- поддържането в част от стопанските субекти на достигната оптимална заетост, след проведени структурни реформи и редуциране на персонал;
- възможностите за ползване на субсидии от работодателите при разкриване на работни места, които изместват търсенето на първичния трудов пазар;
- предпочитанията на част от стопанските субекти да ползват разнообразни източници за търсене на работна ръка – on-line борси, медии и др.;
- съществуващи ограничени възможности, произтичащи и от професионално-квалификационния профил на регистрираната безработица в ДБТ, за удовлетворяването на нарастващи потребности и изисквания на бизнеса относно качества, умения и компетенции.

За насърчаване на заетостта, за ограничаване на безработицата и повишаване на уменията и компетенциите на наети и безработни лица ДБТ изпълняват активна политика по заетостта с ежегодно утвърждавани параметри, финансирани от Държавния бюджет (ДБ) и Европейския социален фонд (ЕСФ) по ОПРЧР.

Проследяването на дела на включените в заетост на субсидирани работни места (финансирани от ДБ и чрез ОПРЧР) в общия брой наети в Община Русе чрез ДБТ, сочи нарастване през 2011 г. спрямо предходната 2010 г. – от 12,0% на 21,0%. Това е резултат на по-големия обхват на насърчителните мерки за заетост по Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) и на включените в схеми по ОПРЧР:

- Развитие – 156 лица (включване в заетост на регистрирани безработни лица след ваучерно обучение);
- Създаване на заетост на младежите чрез осигуряване на възможност за стаж – 42 лица (за стажуване на безработни младежи до 29-годишна възраст, регистрирани в ДБТ, които са завършили средно или висше образование и са без трудов стаж по специалността);
- Отново на работа – 70 лица (включване в заетост на безработни лица, регистрирани в ДБТ, за отглеждане на деца до 3-годишна възраст и насърчаване съчетаването на професионалния и семейния живот).

През 2011 г. със средства от ДБ в Община Русе се изпълняват 11 национални програми и проекти и 20 насърчителни мерки по реда на ЗНЗ за заетост и обучение. Така също и чрез структурите на Агенцията по заетостта и 10 директни процедури и 9 грантови схеми по ОПРЧР.

На русенския пазар на труда успешно се реализират националните програми „От социални помощи към осигуряване на заетост“, „Асистенти на хора с увреждания“, „Старт на кариерата“, „Заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания“ и проект „Красива България“.

До 2008 г. финансирането на дейности за професионално обучение е финансирана чрез ДБ, както и по проекти, финансирани по програми и проекти на ЕС, донорски програми и др. От 2009 г. насам финансирането на професионалното обучение е почти изцяло осъществявано посредством програми и проекти, финансирани чрез средства от Европейския социален фонд.

Резултатите от прилагането на формите за обучение на възрастни (безработни и заети лица) през периода 2007 г. – 2011 г. са както следва:

Таблица 17 Обучения чрез ДБТ - Русе

Индикатор	Мярка	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Обучени безработни лица						
по ЗНЗ, програми и проекти, финансирани от ДБ		710	376	220	56	106
по схеми по ОПРЧР					172	244
директни схеми по ОПРЧР, в т.ч.					172	244
Развитие	брой				106	137
Отново на работа	брой				66	107
Предприемчиви българи	брой					
Обучени заети лица						
по ЗНЗ, програми и проекти, финансирани от ДБ		270	137	0	0	0
по схеми по ОПРЧР		0	379	680	1950	1598
грантови схеми	брой	0	379	680	411	48
директни схеми по ОПРЧР	брой				1538	1550
Аз мога	брой				1536	611
Аз мога повече	брой					939
По близо до работа	брой					0
Адаптивност	брой				1	

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе

4.2. Здравеопазване

4.2.1. Състояние на здравеопазването в Община Русе

Здравословното състояние и здравният статус на гражданите са един от показателите за социално-икономическото развитие на Община Русе, качеството на живот и развитие на човешкия ресурс. Основните индикатори, които определят здравословното състояние и здравния статус на гражданите са продължителност на живота, коефициенти на раждаемост, обща смъртност, детска и майчина смъртност, данни за общата заболяемост, както и данни за социално-значими болести с широк обхват.

През последните години се наблюдават негативни тенденции в демографските и здравни показатели на населението както в Община Русе, така и в цялата страна. Общата смъртност и емиграцията нарастват, а жените в детеродна възраст намаляват.

Въпреки това, при детската смъртност се наблюдават тенденции към намаляване, като в селските региони тя продължава да бъде по-висока, отколкото в градовете.

Нарастващата заболяемост на населението се определя в най-голяма степен от неинфекциозните заболявания, които се дължат на демографски фактори, свързани със стареенето на населението, нездравословно хранене, тютюнопушене, употреба на алкохол, нерационален и нехигиеничен начин на живот, намалена двигателна активност и спортуване, живот в стрес и др.

Факторите на околната среда като атмосферен въздух, питейна вода и качество на храните, също оказват голямо влияние върху здравето на гражданите. Стойността на заболяемост в градските зони, които са изложени на интензивно замърсяване от промишлеността и транспорта, са над средната за България.

В структурата на заболяемостта челно място заемат болестите на дихателната система, пикочо-половата система, както и болестите на органите на кръвообращението, които са и най-честата причина за смъртност. Следват болестите на кожата и подкожната тъкан и сетивните органи. Най-ниска стойност на заболяемостта от болести на дихателната система се наблюдава през 2011 г. През 2008 г. има най-малко заболяемост от болести на органите на кръвообращението. Характерно е нарастване на болестите на пикочо-половата система като през 2008 г. стойностите са най-ниски, а през 2010 г. - най-високи.

Проблемите в здравната система са свързани с недостатъчно информационно осигуряване, както и различни корупционни фактори. Налице е недобра координираност между информационните източници, некоректни данни и липса на информация за отделни направления и дейности.

Анализът на заболяемостта на гражданите в Община Русе, основните здравословни проблеми произтичат от заболявания, свързани със застаряване и широко разпространение на рискови фактори, които биват биологични и поведенчески. Към биологичните се включват хипертония, затлъстяване, диабет и високи нива на холестерол в кръвта, а поведенческите обхващат тютюнопушене, висока употреба на готварска сол, захарни изделия, алкохол и ниска двигателна активност.

4.2.2. Лечебни заведения

Основните цели в сферата на здравеопазването в Община Русе са свързани с подобряване управлението на ресурсите; осигуряване на обществено сътрудничество и взаимодействие; оптимизиране на разпределението на финансовите средства и повишаване на профилактиката на заболяванията; преодоляване недостига на общопрактикуващи лекари и осигуреността на медицински персонал; стимулиране на групите практики за първична извънболнична помощ; модернизирани на лечебните заведения и създаване на алтернативи за болничните услуги, като разкриване на форми за еднократна хирургия и легла със социална предназначеноост; подобряване

качеството на здравните услуги; подобряване качеството на живот и предоставяне на социални услуги за хората с увреждания; разработване на регионални стратегии и програма в областта на неинфекциозните заболявания с цел подобряване на общественото здраве.

Таблица 18 Лечебни заведения на територията на Община Русе

Година	Лечебни заведения за болнична помощ		Лечебни заведения за извънболнична помощ		Други лечебни и здравни заведения	
	брой	легла	брой	легла	брой	легла
2007	11	1 218	9	40	5	190
2008	11	1 218	7	53	5	190
2009	11	1 226	7	57	5	190
2010	11	1 167	7	54	5	210

Източник: НСИ – ТСБ - Русе

Община Русе разполага с добре развита мрежа от здравни заведения за извънболнична и болнична помощ. Лидер сред здравните заведения е „Многопрофилна болница за активно лечение“ АД, която обслужва жителите на цялата Област Русе. Болницата разполага с 600 легла, разпределени в 31 отделения, в които работят 205 високо квалифицирани лекари.

На територията на Общината функционират: „Специализирана болница за активно лечение на пневмофтизиатрични заболявания д-р Димитър Граматиков - Русе“ ЕООД; „Център по онкологични заболявания – Русе“ ЕООД и „Център за психично здраве - Русе“ ЕООД. Всички центрове разполагат със самостоятелни стационари и самостоятелна леглова база и обслужват не само жители на Област Русе, но и на съседни области.

Извънболничната помощ се осъществява от три медицински центъра: „Диагностично-консултативен център 1 Русе“ ЕООД; „Диагностично-консултативен център 2 Русе“ ЕООД и „Медицински център 1 Русе“ ЕООД. Стоматологичната помощ се осъществява от специализирана клиника „Център по дентална медицина - 1- Русе“ ЕООД.

Необходимо е да се отделят повече средства в първичната извънболнична медицинска помощ и профилактична дейност. В отдалечените и слабо населени места съществуват затруднения при избор на общопрактикуващи лекари и достъпа до тях. Гражданите в труднодостъпните и отдалечени райони, както и лицата с висок риск не получават достатъчно и качествени услуги от лекарите-специалисти.

Липсата на интегрирана информационна система води до недостатъчна и недостоверна здравно-статистическа информация. Това от своя страна затруднява мониторинга, прогнозирането и управлението на системата.

4.2.3. Детски ясли

В Община Русе функционират 10 общински детски ясли, в които се отглеждат, възпитават и обучават 690 деца. В детска ясла № 5 и детска ясла в с. Ново село са разкрити 2 седмични яслени групи.

Детските ясли са организационни обособени структури, в които работят 122 медицински сестри, 9 педагога и 84 детегледачки. Отчитайки тенденцията за увеличаване на раждаемостта и недостиг на местата в яслите в периода 2009-2010 г. е увеличен капацитетът на детските ясли с 2 нови групи, разкрити в Детска ясла №1 и Детска ясла №9.

4.2.4. Детска млечна кухня

Детска млечна кухня при Община Русе е обособена структура, в която специалисти приготвят и предоставят храна за 600 деца на възраст от десет месеца до тригодишна възраст, както и за организирано хранене на 690 деца от детските ясли. Храната, предоставена от кухнята, е съобразена с всички нормативни изисквания. Периодично се обновява материално-техническата база и се следи за качеството на предоставяните продукти.

4.2.5. Здравеопазване в училища и детски градини

В здравните кабинети към детските градини и училищата работят 77 медицински специалисти. В тях се осъществяват дейности по профилактика и промоция на здравето на децата и учениците, както и медицинско обслужване на спешни състояния до пристигане на екипите за спешна медицинска помощ.

С цел повишаване квалификацията на медицинските специалисти Община Русе ежесечно организира съвместни обучения със специалисти от Регионалната здравна инспекция. Темите са свързани с оказване на първа помощ при спешни случаи, проблеми на профилактиката и промоцията на здравето.

Ежегодно в началото на всяка учебна година, с цел регламентиране на работните места на медицинските специалисти, както и по възможност да се осигури медицинско обслужване във всички детски и учебни заведения, се разработва поименен график за разпределението на медицинските сестри в здравните кабинети на общинските детски заведения и училища. Изготвянето на този график става посредством процедура на съгласуване с Регионална здравна инспекция – Русе.

Съгласно нормативните изисквания в детските градини един медицински специалист трябва да обслужва 60 деца. На територията на Община Русе функционират 26 детски заведения, като броят на децата средно във всяко от тях е между 200 и 400 деца. Общият брой на децата в детските градини е 5 053, а броя на медицинските специалисти, разпределени в тях е 44. Средно един медицински специалист обслужва 115 деца, което значително надвишава нормативно определеното. В някои от

филиалите на детските градини не са регистрирани здравни кабинети, поради липса на помещения. Директорите на тези детски градини са обособили работни места, в които медицинските специалисти осъществяват дейността си.

На територията на Общината функционират 41 училища. Във всяко училище има регистриран здравен кабинет. По препоръки на Регионална здравна инспекция – Русе е необходимо Общината да осигури поне един медицински специалист в учебно заведение. Съгласно нормативните изисквания един медицински специалист отговаря за минимум 800 ученика. На практика само в пет училища на територията на Общината се обучават ученици над определения брой, а във всички останали са в рамките на норматива. Успоредно с това в повечето училища учебният процес е организиран на две смени и Директорите на учебните заведения изискват осигуряване на медицинско обслужване по време на целия учебен процес. Това налага осигуряване на втори медицински специалист.

Таблица 19 Здравни и ресурсни кабинети в детските градини на Община Русе към януари 2011 г.

ЦДГ и ОДЗ	Здравни кабинети	Ресурсни кабинети	Ресурсни учители	Психолог	Логопед
ЦДГ "Слънце"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Радост"	1	0	1	0	0
ЦДГ "Иглика"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Незабравка"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Звездица"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Ралица"	1	1	1	1	1
ЦДГ "Пиноккио"	2	1	0	0	0
ЦДГ "Здравец"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Чучулига"	2	0	0	0	0,5
ЦДГ "Русалка"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Детелина"	2	1	1	0	0
ЦДГ "Черв. шапчица"	2	0	0	0	0
ЦДГ "Пролет"	1	0	0	0	0
ЦДГ с.Ново село	0	0	0	0	0
ОДЗ "Снежанка"	1	1	1	0	1
ОДЗ кв.Средна кула	2	0	0	0	0
ОДЗ с.Николово	1	0	0	0	0
ОДЗ с.Мартен	1	0	0	0	0
ЦДГ "Зора"	1	0	0	1	1
ОБЩО:	29	4	4	2	3,5

Източник: Община Русе

В занималните на детските градини са изградени центрове по интереси, в които се дава възможност за индивидуална работа с всяко дете чрез използването на различни методи. Интегрирането на деца със специални образователни потребности в детските градини се подпомага от четири ресурсни учители.

Таблица 20 Здравни и ресурсни кабинети в училищата и обслужващите звена в Община Русе за учебната 2010/2011 г.

Учебно заведение	Занимални		Здравни кабинети	Ресурсни кабинети	Ресурсни учители	Педагогически съветник	Психолог	Логопед
	групи	деца						
ОУ - Никола Обретенов	2	51	1		1			
ОУ - Васил Априлов	3	73	1	2	4	1		
ОУ - Тома Кърджиев	2	50	1	1				
ОУ - Ангел Кънчев	4	129	2	3	8			
ОУ - Иван Вазов	3	85	1	1	1	1		
ОУ - Любен Каравелов	4	100	1					
ОУ - Отец Паисий	2	44	1					
ОУ - Бр. Миладинови	2	37	1	2				
ОУ - А. Константинов	2	52	1	2	5			
ОУ - Долапите	2	38	1	1	1			
ОУ - Петър Берон			1					
ОУ - Мартен	2	50	1					
ОУ - Николово		1		1	1			
ОУ - Ново село	3	86		1	1			
ОУ - Семерджиево	2	44	1					
ОУ - Тетово	1	17	1					
НУ - Хотанца	1	11						
СОУ - Й. Йовков	4	113	1	1	3			
ОУ- Ол. Панов	3	69	1	1	4			
СОУ - Христо Ботев	2	52	1			1		1
СОУ - Възраждане	12	61	1			1		1
СОУ ЕЕ – К.К. Философ	1	30	1			2		
СОУПНЕ - Фр. Шилер	5	133	1					1
СОУ - В. Левски	4	82	1	1		2	2	2
МГ-Баба Тонка								
АГ-Гео Милев								
СУ - М-р Ат. Узунов	15	341	1				1	
Общежитие за средношколци								
УСШ								
ЦУТНТ								
ОБЩО:	71	1 749	23	17	31	8	3	5

Източник: Община Русе

Към края на 2010 г. на територията на Община Русе работят 17 ресурсни кабинета, обслужвани от 31 ресурсни учители, 8 педагогически съветници, 3 психолози и 5 логопеди. По този начин се повишава възможността за интегриране на децата със специални образователни потребности и работата с тях в клас.

4.2.6. Програми на Община Русе в областта на здравеопазването

Община Русе ежегодно сключва договори с изпълнител за извършване на медицински прегледи и лечение на деца с гръбначни изкривявания от 1 до 4 клас от училищата на територията ѝ. Профилактичната и рехабилитационна дейност включва скрининг на учениците от 1 до 4 клас два пъти годишно и организиране и провеждане на лечебни курсове; лекарски преглед при започване на курса; контролни измервания при започване и завършване курса на лечение и специализирана лечебна гимнастика. Ежегодно се финансират профилактични прегледи (периодични, начални и предсъстезателни) на спортуващи деца и ученици от Община Русе.

Отчитайки съвременните тенденции и увеличаващият се брой на двойките с репродуктивни проблеми, Община Русе инициира тяхното подпомагане. От 2008 г. се реализира Програма „Асистирана репродукция“ с одобрени критерии, определени с решения на Общински съвет Русе. Програмата се изпълнява на два етапа през съответната година с бюджет, гласуван от Общинския съвет.

Таблица 21 Информация относно броя на подпомогнатите семейства и отпуснатите от общинския бюджет средства

Година	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Отпуснати от общинския бюджет средства	35 000 лв	50 000 лв	30 000 лв	30 000 лв
Брой подпомогнати семейства	14	20	12	12

Източник: Община Русе

През 2008 г. Община Русе и Сдружение „Обществена коалиция за здраве – Русе“ реализират проект „Здрави деца в здрави семейства“, който е компонент на програма „Сидни“. В проектните дейности са включени 793 ученици на възраст от 14 до 18 г. от 15 русенски училища. В резултат на проведените проучвания са очертани основни проблеми като нездравословно хранене на учениците; над 30% от учениците в Община Русе имат ниска двигателна активност, а 7,3% от тях не спортуват; над 40% от учениците пушат, като всеки трети е редовен пушач; над 80% от учениците употребяват алкохол, като при 11,5% от момчетата и 6,3% от момичетата се наблюдава редовна употреба; над 30% от учениците са с повишено систологично кръвно налягане; 9,1% от момчетата и 4,9% от момичетата са с наднормена телесна маса и затлъстяване, но над 50% от учениците подкрепят идеята да се въведе час посветен на здравето и грижите за него.

От 2004 г. към Община Русе започва да функционира Превантивно-информационен център (ПИЦ). В него работят психолози и психиатри. При изпълнение на общинската политика, ПИЦ се контролира и ръководи от Общинския съвет по

наркотични вещества - Русе. Целта на ПИЦ е да предостави достатъчно информация за последиците от рисковото поведение. Основните дейности на центъра са свързани със събиране, съхраняване и анализиране на информация на областно и общинско ниво, която е необходима за изготвяне, осъществяване и координиране на програмите; организиране на работни срещи, семинари и конференции с превантивна цел; създаване на условия за информационно и инфраструктурно осигуряване дейността на Областния съвет по наркотични вещества; насочване на консултации; изготвяне и разпространение на превантивни материали; организиране и провеждане на материали за здравно образование (полово съзряване, полови контакти, предпазване от заболявания, предавани по полов път и ХИВ/СПИН и организиране на различни младежки инициативи с превантивна насоченост като концерти, конкурси, спектакли, състезания и др.

4.3. Социални дейности и социално подпомагане

4.3.1. Социални услуги, предоставяни от Община Русе

Основен приоритетен ангажимент в дейността на Община Русе е осигуряването на достъп до социални услуги на всички граждани, живеещи на нейна територия, в т. ч. хората в неравностойно положение, всички уязвими общности и възрастови групи. Реализираните в областта на социалната политика проекти са доказателство за активната работа в тази посока. Към 01.08.2013 г. се реализират следните проекти: „Светилник - социално включване чрез единодействие на терапевти и институции за леснодостъпни нови интегрирани консултации“; „Център за настаняване от семеен тип и Наблюдавано жилище, като алтернатива за живот в общността на хората с психични разстройства“ по схема за безвъзмездна финансова помощ „Живот в общността“; „Образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства в три основни училища на територията на град Русе“; „Звено за услуги в домашна среда“ по схема за безвъзмездна финансова помощ „Помощ в дома“; „И аз имам семейство“; „Подкрепа за достоен живот“ по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Алтернативи“.

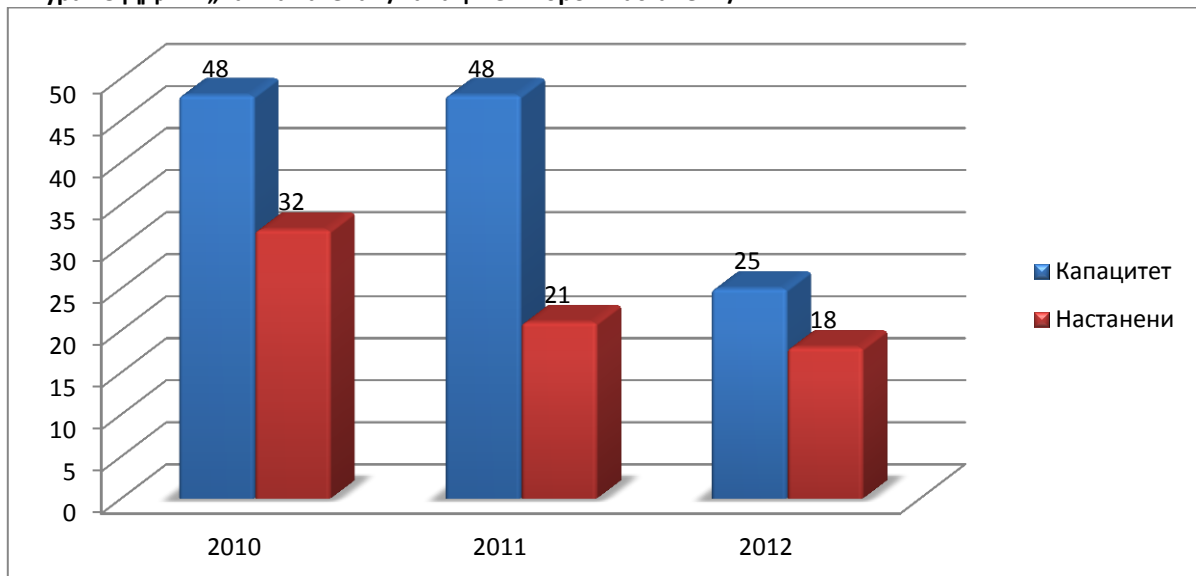
От 2012 г. с проектни предложения за предоставяне на социални услуги в семейна среда с финансиране по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ могат да кандидатстват само общини. С изпълнението на двата проекта „Звено за услуги в семейна среда“ и „Подкрепа за достоен живот“, Община Русе към 01.08.2013 г. осигурява грижа в семейна среда на 223 лица и деца с увреждания и самотно живеещи стари хора със затруднения в самообслужването. Община Русе на практика е най-големият доставчик на социални услуги в домашна среда в Област Русе.

Община Русе е първата в страната, която работи в синхрон с европейската политика за деинституционализация на грижата за децата. Независимо от вложените ресурси, животът на децата в институциите от интернатен тип не става по-добър, а услугите по-качествени. Институционалната организация на живот не предполага

наличие на доверителна връзка с един постоянен възрастен, индивидуална грижа, внимание и лично пространство за детето. Тя не може да задоволи основните потребности на децата и оказва негативно влияние върху тяхното развитие и поведение. Това от своя страна води до допълнителни икономически и социални последици за цялото общество. В тази връзка, прилагането на ефективна политика за деинституционализация изисква промяна в разбирането на грижите за децата и поставяне на акцент върху превенция на рисковете, ранна интервенция и подкрепа на семействата, както и осигуряване на семейна или близка до семейната среда.

В изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България”, приета от Правителството през месец декември 2009 г. и Плана за действие за неговото изпълнение, приет през месец февруари 2010 г., както и заложените мерки в Общинска стратегия за развитие на социалните услуги на Община Русе 2010-2015 г. за намаляване броя на децата в специализираните институции, в Общината след поетапно намаляване на капацитета и осигуряване на алтернативни социални услуги за настанените деца от 01.04.2013 г. е закрит Дом за деца, лишени от родителска грижа „Райна Гатева“ (ДДЛГР). Средствата от него са пренасочени към разкриване на новата социална услуга „Приют за бездомни лица“.

Фигура 15 ДДЛГР „Райна Гатева“ /капацитет и брой настанени/

Източник: Община Русе

Специализирани институции за предоставяне на социални услуги от Община Русе са:

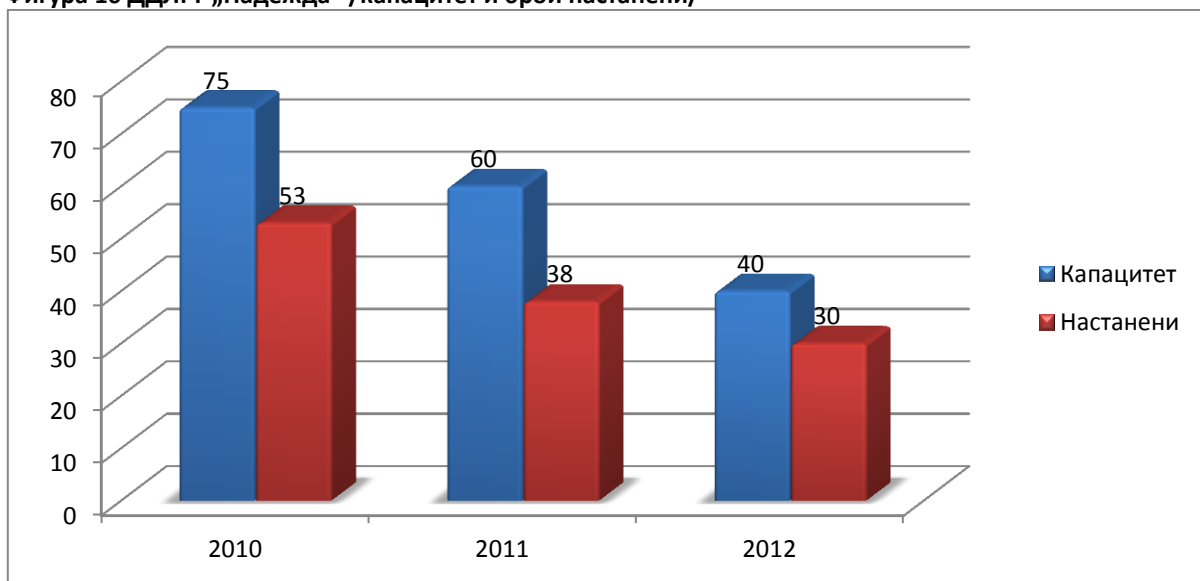
- **Дом за деца, лишени от родителски грижи „Надежда“** - към 31.12.2012 г. капацитетът на дома е 40 места, от които са заети 30. Назначеният персонал е съобразен с естеството на работа и утвърдената методика с цел полагане на висококачествена грижа за децата.

В резултат на професионализма на работещите в специализираната институция, настанените в дома деца получават качествена грижа. Работи се ефективно за

тяхната социализация, реинтеграция в семейна среда чрез осиновяване или връщане в биологичното семейство, настаняване в приемни семейства. В ДДЛРГ „Надежда“ не са констатирани нарушения, които да изискват намесата на прокуратурата по реда на надзора за законност, защита на обществения интерес и правата на гражданите.

Домът работи съвместно с неправителствени организации по проектите „Баба и внуче“, „Глобалните изкуства“, „Библиотека на детската играчка“, със студенти от Русенски университет, специалност „Ерготерапия“, които провеждат учебната си практика и участват в общи дейности с децата, с младежи от БЧК и студенти от Англия.

Фигура 16 ДДЛРГ „Надежда“ /капацитет и брой настанени/

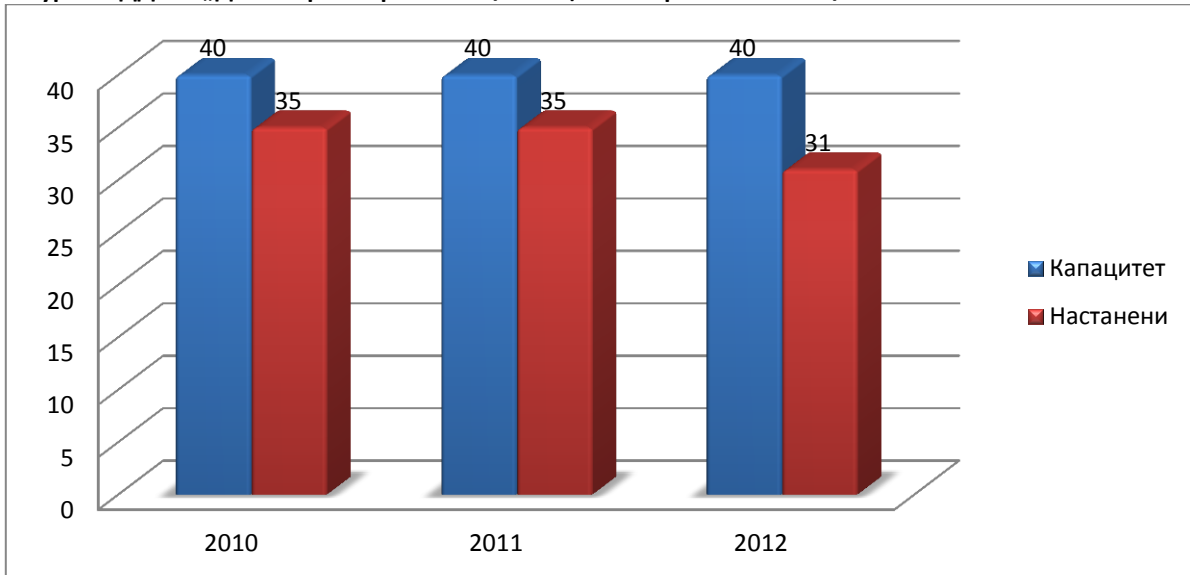
Източник: Община Русе

Предвид незаетия капацитет, Община Русе инициира предложение за намаляване капацитета на специализираната институция от 40 на 20 места, както и разкриване на Дневен център за деца с капацитет 20 места в сградата на ДДЛРГ „Надежда“. В резултат на това от 01.05.2013 г. капацитетът на дома е намален на 20 места. От 01.09.2013 г. ще заработи дневният център за деца с увреждания – седмична грижа, който ще предоставя иновативната услуга „Заместваща грижа“ в помощ на семейства, отглеждащи деца с увреждания в период когато родителите временно са в невъзможност да полагат грижи за тях.

- **Дом за деца, лишени от родителски грижи „Св. Димитър Басарбовски“** - капацитетът на дома е 40 места, като запълването зависи от настаняване на деца от Дирекция „Социално подпомагане“ – отдел „Закрила на детето“. Настаняванията се извършват само в краен случай, след изчерпване на всички възможности за оставане на децата в семейна среда. Приоритетно децата и родителите се насочват към ползване на социални услуги в общността.

Децата в ДДЛРГ „Св. Димитър Басарбовски“ са настанени в защитени пространства, като във всяко едно работи отделен екип. Социалната услуга се предоставя по модела „Живот в малка група“, в условия максимално доближени до семейните.

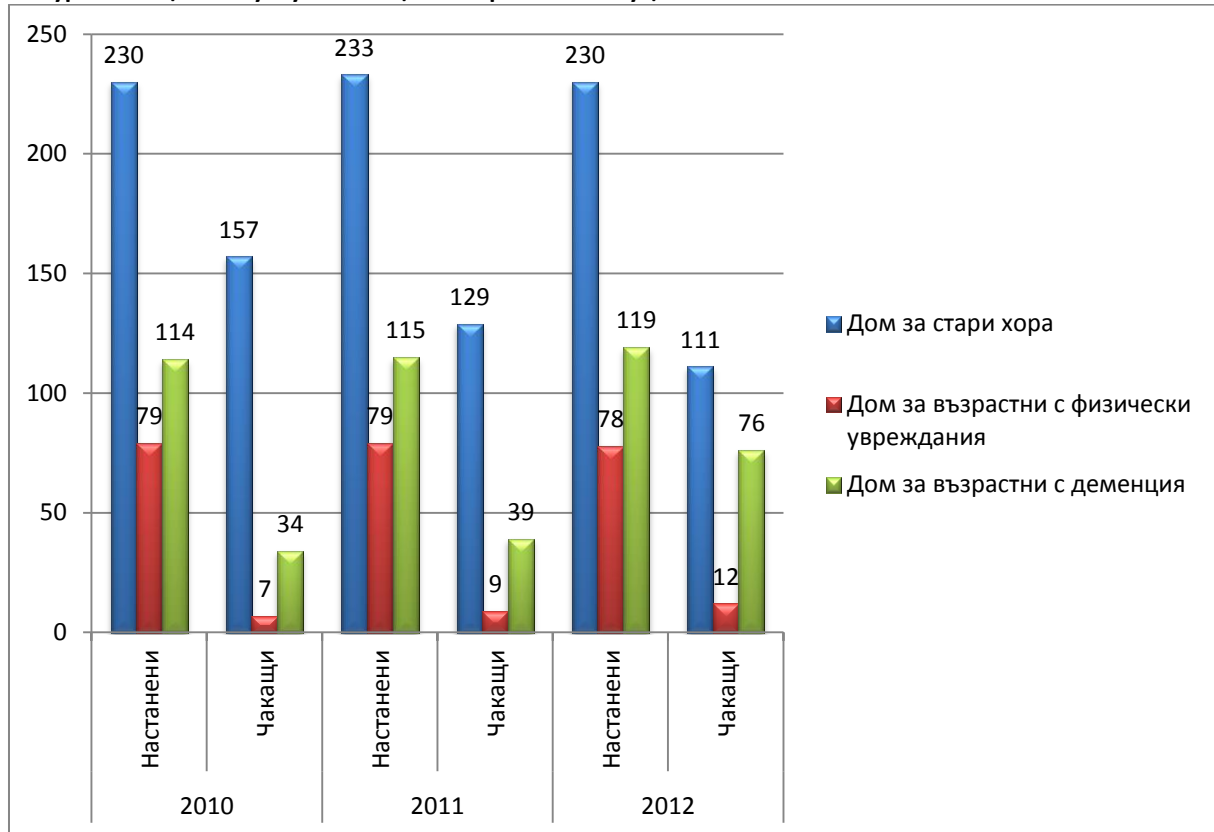
Фигура 17 ДДЛРГ „Димитър Басарбовски“ /капацитет и брой настанени/

Източник: Община Русе

- **Дом за стари хора „Възраждане“** - капацитетът на дома е 234 места, от които към 31.12.2012 г. 234 са заети. Домът предоставя комплекс от социални услуги на лица, навършили възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст съгласно Кодекса за социално осигуряване, включително и онези от тях, които имат процент намалена работоспособност, установена с експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК;
- **Дом за възрастни хора с физически увреждания „Милосърдие“** - капацитетът на дома е 82 места, от които към 31.12.2012 г. са заети 78. Домът предоставя комплекс от социални услуги на лица с физически увреждания, установени с експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК;
- **Дом за възрастни хора с деменция „Приста“** - капацитетът на дома е 120 места, като към 31.12.2012 г. са заети всички. Домът предоставя комплекс от социални услуги на лица с деменция, установена с протокол от ЛКК и/или експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК;

Фигура 18 Социални услуги в специализирани институции

Източник: Община Русе

Целогодишната заетост на капацитета на трите специализирани институции, предоставящи социални услуги за възрастни, както и големият брой кандидат-потребители за настаняване в трите дома наложи като приоритет в работата на общинска администрация запазване на капацитета им и подобряване на материалната база на институциите като предпоставка за непрекъснато увеличаване качеството на предоставяните институционални грижи.

- **Дом за медико-социални грижи** - капацитетът на дома е 135 места. Домът е на пряко подчинение на Министерството на здравеопазването. Предлагат се социални услуги за деца от 0 до 3-годишна възраст - на постоянна грижа, седмична грижа и дневни форми на грижа (дневна грижа, дневен и почасов рехабилитационен център, речева и психологическа рехабилитация, плуване). Домът се оформя като заведение за долекуване и рехабилитация на деца с хронични заболявания и различни по степен увреждания.

В изпълнение на политическия документ Национална стратегия "Визия за деинституционализация на децата в Република България" Министерство на здравеопазването разработи своя концепция за деинституционализация на децата от домовете за медико-социални грижи (ДМСГД), която беше приета от Министерски съвет на 1 септември 2010 г. като допълнение на Концепцията за реструктуриране на системата на болничната помощ.

В Концепцията са разписани критериите за избор на пилотни ДМСГД за реструктуриране. Работната група на свое заседание, проведено на 23.08.2010 г. направи анализ и предложи в пилотен проект за реструктуриране на ДМСГ да бъдат включени 9 дома, един от които е ДМСГД в гр. Русе.

Цялостната концепция за реформа и реструктуриране на пилотните ДМСГД се основава на реализирането на следните последователни действия: планиране на нови медико-социални услуги, изграждане на инфраструктура, извеждане на децата и издръжка на услугите. Министерство на здравеопазването изпълнява тези дейности в рамките на два проекта, по две оперативни програми: Оперативна програма „Регионално развитие“ и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“.

В Община Русе се изпълнява проект по схема за безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/1.1.-08/2010 “Подкрепа за реконструкция, обновяване и оборудване на държавните лечебни и здравни заведения в градските агломерации“ по Оперативна програма „Регионално развитие“, по който се извършват планираните строително-монтажни работи в ДМСГД – Русе.

Закриването на ДМСГД изисква осигуряване на алтернативни интегрирани здравно-социални и социални услуги по превенция на изоставянето и реинтеграция, както и специални услуги за гарантиране здравето на децата от рискови групи, особено на деца в ранна детска възраст.

Община Русе внесе проектно предложение по схема за безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.2.15 „Шанс за щастливо бъдеще“ – КОМПОНЕНТ 2: „Разкриване на иновативни интегрирани услуги за деинституционализация и превенция на изоставянето на деца от 0 до 3 години“ за отпускане на сумата от 599 967 лв. за разкриване на 7 иновативни интегрирани услуги за деца от 0 до 3 години: Център за настаняване от семеен тип, Звено „Майка и бебе“, Дневен център за деца с увреждания, Семейно-консултативен център, Център за майчино и детско здраве, Център за подкрепа на приемната грижа и осиновяването и Център за психично здраве за деца.

В изпълнение на първия приоритет за деинституционализация на децата с увреждания, настанени в домове за деца с умствени и физически увреждания и децата с увреждания над 3 години, настанени в домовете за медико-социални грижи (ДМСГД), залегнат в политическия документ Национална стратегия “Визия за деинституционализация на децата в Република България“ през 2013 г. Община Русе кандидатства по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.2.12 „Да не изоставяме нито едно дете“: КОМПОНЕНТ 2 – Разкриване на социални услуги в общността за изграждане на три центъра за настаняване от семеен тип за децата от домовете, определени за закриване, които са родени в гр. Русе или техните родители и близки са на територията на Община Русе. Изграждането на препоръчаната

инфраструктура в рамките на агломерационните ареали се извършва със средства от Оперативна програма “Регионално развитие”.

В Община Русе функционират 3 Центъра за настаняване от семеен тип. Два от тях предоставят услуги на деца с увреждания. През 2013 г. е увеличен капацитетът на единия център от 8 на 12 места, за да се осигури адекватна грижа на деца с увреждания, ползващи услуги в ДМСГД – Русе, за които са изготвени оценки за необходимостта от резидентни грижи.

Третият център предоставя резидентна грижа на 15 лица с психични увреждания.

4.3.2. Социални услуги, предоставяни в общността

През 2012 г. продължава дейността на всички съществуващи социални услуги в специализирани институции и социални услуги в общността, които са функционирали като държавно делегирана дейност през 2011 г. Освен тях през 2012 г. са разкрити 3 нови социални услуги: Център за социална рехабилитация и интеграция на деца с психични разстройства, Център за социална рехабилитация и интеграция на незрящи и „Дневен център за деца с увреждания – седмична грижа“.

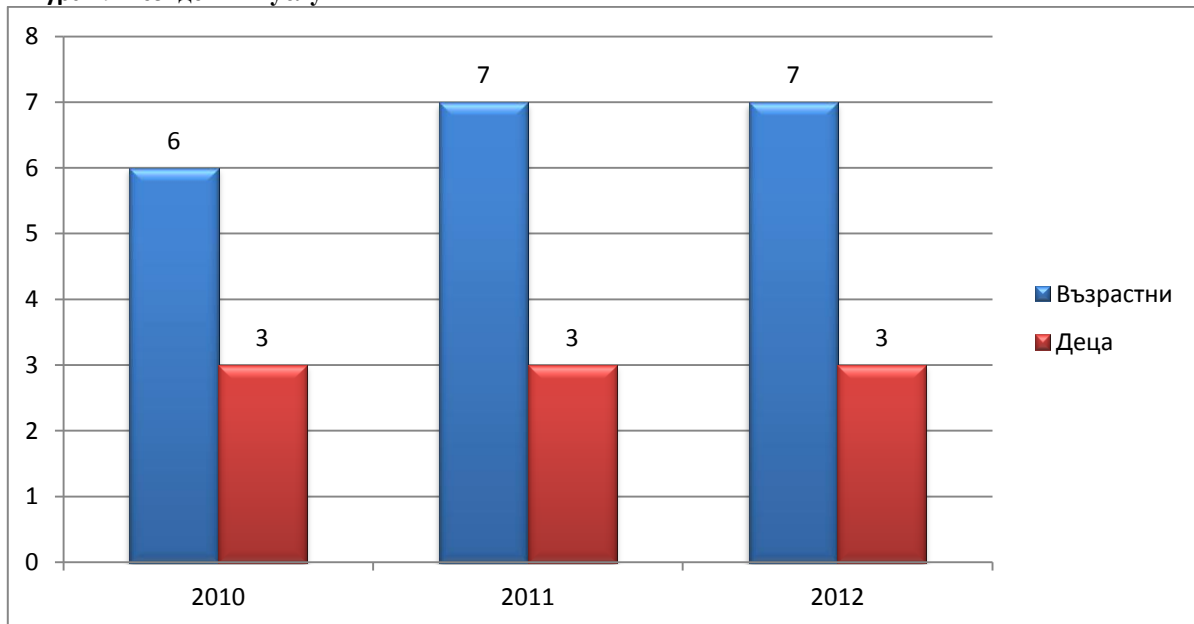
Социални услуги в общността на територията на Община Русе се предоставят в:

- **Дневен център за деца и младежи с умствени увреждания** - доставчик на услугата е Русенска асоциация на лица с интелектуални затруднения (РАЛИЗ-БАЛИЗ). Капацитетът на центъра е 30 места, от които към 31.12.2012 г. всички са заети. Центърът е държавно делегирана дейност и като такава изисква ефективно управление на услугата – като човешки ресурс и като средства за издръжка. Разпределението на средствата се осъществява на база анализ на изразходваните средства от предходната година по отделни параграфи, като приоритетно се разпределят средствата за храна, вода, горива, ел. енергия, транспорт. Останалите средства се насочват към поддържане и обезпечаване на материалната база, гарантиране на достъпност и безопасни и хигиенни условия на работа, прилагане на нови методи, терапии, консултиране, съобразно индивидуалните потребности и съдействащи в посока развиване на умения и подкрепа на семействата, преодоляване на изолацията. Развиват се нови форми на социално включване чрез участие в културни прояви, фестивали, организиране на отдиш.
- Центърът си сътрудничи с НПО и доставчици на социални услуги от Белгия и Румъния в провеждането на обучителни семинари, обмяна на опит и експертиза, съвместна работа със студенти от Белгия, прилагане на европейски модели на социални услуги, както и провеждане на обучения на целия персонал за повишаване на капацитета и мотивацията;
- **Дневен център “Милосърдие”** - доставчик на услугата е Русенска католическа организация „Каритас“, а капацитетът на центъра е 30 места. Предназначен е за

социална рехабилитация и интеграция на деца и младежи с увреждания и със специални образователни потребности. От 2009 г. центърът работи като общинска услуга с делегирана държавна дейност;

- **Дневен център за възрастни хора** - доставчик на услугата е Фондация “Трета възраст”. Капацитетът на центъра е 50 места, от които към 31.12.2012 г. всички са заети. Предоставят се комплексни социални услуги;

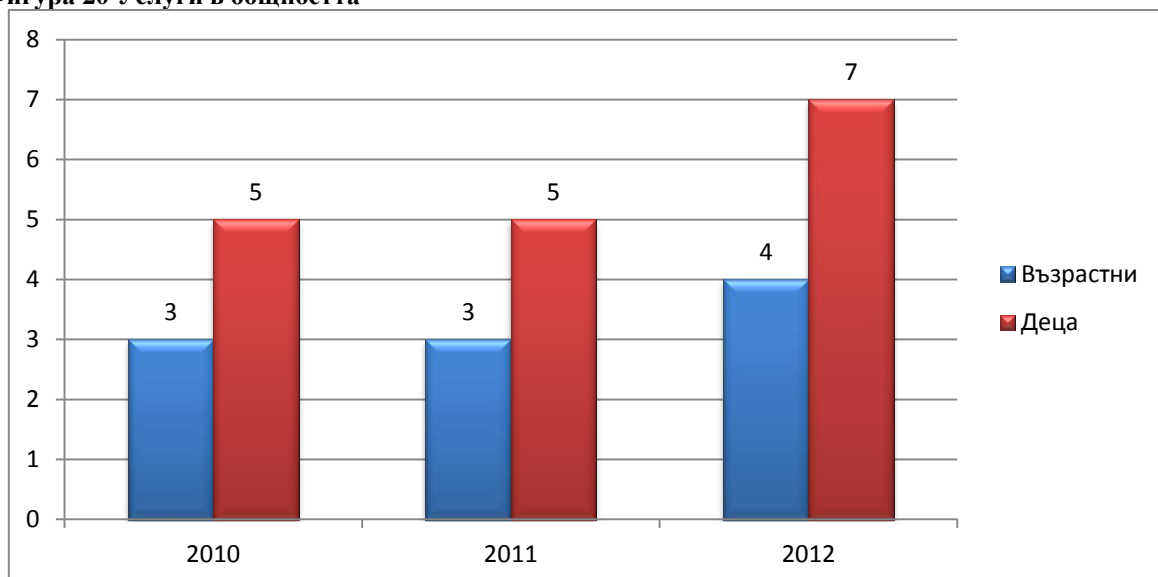
Фигура 19 Резидентни услуги

Източник: Община Русе

В периода 2010 -2012 г. в Община Русе е увеличен броя на резидентните социални услуги за възрастни. Няма промяна в броя на резидентните услуги за деца. За същия период е увеличен броя на услугите в общността за деца и възрастни.

Фигура 20 Услуги в общността

Източник: Община Русе

- **Център за социална рехабилитация и интеграция за деца с психични увреждания** - доставчик на услугата е сдружение "Дете и пространство". Капацитетът на услугата е 20 места, от които към 31.12.2012 г. са заети всички. Целевата група са децата с проблеми в психичното си развитие, както и техните семейства. Предоставяната подкрепа цели намаляването на социалната им изолация и интегриране в обществото;
- **Център за временно настаняване** - 01.07.2013 г. е променен вида и капацитета на тази услуга. Промяната се наложи тъй като новоразкритата социална услуга „Приют за лица“ задоволява напълно нуждите на бездомните лица от подслон. Големият брой лица с психични заболявания и деменция обоснова нуждата от трансформиране на Център за временно настаняване в Център за настаняване от семеен тип за хора с психични увреждания и деменция с капацитет 8 места.
- **Защитено жилище „Приятелска подкрепа“** - доставчик на услугата е Фондация „Приятелска подкрепа“. Целевата група са пълнолетни жени и мъже с лека и средна степен на умствена изостаналост, настанени в специализирани институции, с възможност да бъдат изведени чрез дейности за социално включване и възстановяване на изгубените социални умения и навици;
- **Защитено жилище „Дружба“** - доставчик на услугата е Фондация „Приятелска подкрепа“ и е насочена към младежи, напускащи специализираните институции за деца, които водят независим начин на живот, подпомогнати от професионалисти. Услугата осигурява пълноценен и самостоятелен начин на живот в подходяща среда, близка до семейната;
- **Защитено жилище** - доставчик на услугата е Фондация „Приятелска подкрепа“, а целева група са младежи, напускащи специализираните институции за деца, които водят независим начин на живот;
- **Защитено жилище за възрастни с психични разстройства** - доставчик на услугата е Център за психично здраве – Русе, а капацитетът му е 10 места, от които до 31.12.2012 г. всички са заети. Целевата група са хора, преминали лечение в Областен диспансер за психични заболявания със стационар, нуждаещи се от грижи за физическото си състояние и социалното им функциониране, за които близките отказват да се грижат;
- **Защитено жилище за възрастни с психични разстройства вследствие на зависимости** - доставчик на услугата е Център за консултиране и кратка терапия „Решения“, а капацитетът му е 10 места, от които към 31.12.2012 г. са заети всички. Целева група са жени и мъже с психични увреждания, които са настъпили в следствие на продължителна употреба на психоактивни вещества;
- **Център за социална рехабилитация и интеграция за лица с психични увреждания** - предоставя услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации и осъществяване на индивидуални програми за

социално включване. Капацитетът е 30 места. Услугата се предоставя Център за консултиране и кратка терапия „Решение“. Дневният център и Центърът за социална рехабилитация и интеграция осигуряват възможност за предоставяне на подкрепящи услуги в общността за потребителите на новите социални услуги от резидентен тип Център за настаняване от семеен тип и Наблюдавано жилище по схема за безвъзмездна финансова помощ „Живот в общността“.

- **Комплекс за социални услуги за деца и семейства**, който включва:
 - Център за обществена подкрепа - доставчик на услугата е сдружение „Еквилибриум“, а капацитетът на центъра е 105 места, от които към 31.12.2013 г. всички са заети. Предоставят се социални услуги в областта на превенция на насилието и отпадане от училище, социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, както и консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви;
 - Център за работа с деца на улицата - доставчик на услугата е сдружение „Еквилибриум“, а капацитетът му е 15 места, от които към 31.12.2012 г. са заети 11. Предоставят се социални услуги, свързани с превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на деца, живеещи трайно или частично на улицата, чрез индивидуална работа с детето и неговото семейство, семейни консултации и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, ограмотяване на децата, както и обучение в родителски умения;
 - Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания - доставчик на услугата е сдружение „Еквилибриум“, а капацитетът на центъра е 8 места, от които към 31.12.2012 г. са заети всички.
- **Приют за безнадзорни деца** – доставчик на услугата е Областен съвет на Български Червен кръст, а капацитетът на приюта е 15 места, от които към 31.12.2012 г. са заети 10 места. Предоставят се временен подслон, храна, дрехи, медицински грижи, образование, психологическа подкрепа за безнадзорни деца и деца в риск на възраст от 6 до 18 години;
- **Център за работа с деца на улицата (деца в риск)** - доставчик на услугата е Областен съвет на Български Червен кръст, а капацитетът на центъра е 25 места, от които към 31.12.2012 г. са заети 15. Предоставя се закрила и защита на децата, които частично или трайно живеят на улицата, както и на такива от многодетни, социално слаби и непълни семейства, чиито родители нямат нужните капацитет и условия да се грижат за тях;
- **Домашен патронаж** - предоставят се комплекс от социални услуги по домовете за лица в пенсионна възраст или с увреждания. Има изградени филиали за доставка на храна в гр. Мартен и селата Сандрово, Червена вода, Семерджијево, Николово, Долно Абланово, Тетово и Ново село. Предоставяните социални услуги включват приготвяне и ежедневна доставка на топла храна в дома на

потребителите, посещение на санитари по предварително изготвен график, съдействие за покупка на стоки от първа необходимост и лекарства, съдействие на социалните работници при подготовка на документи за ТЕЛК, както и съдействие при подаване на документи за всякакъв вид помощи и заплащане на битови сметки. Право да ползват социалната услуга имат всички лица в пенсионна възраст, както и такива с увреждания със съответните решения на ТЕЛК или НЕЛК;

- **Обществена трапезария** – Община Русе осигурява устойчивост на социалната услуга „Обществена трапезария“, стартирала в изпълнение на проект „СПОТ – Обществена трапезария“ по схема за безвъзмездна финансова помощ „Нови възможности“. Дейността на трапезарията от 01.08.2013 г. е обезпечена със средства от бюджета на Община Русе и от фонд „Социална закрила“ на МТСП.

През 2012 г. са разкрити 3 нови социални услуги:

- **Център за социална рехабилитация и интеграция на деца с психични разстройства** - доставчик на услугата е Сдружение „Дете и пространство“, а капацитетът на центъра е 20 места;
- **Център за социална рехабилитация и интеграция на незрящи** - доставчик на услугата е НПО „Съюз на слепите в България“, а капацитетът на центъра е 25 места;
- **Дневен център за деца с увреждания** – седмична грижа - доставчик на услугата е Сдружение „Дете и пространство“, а капацитетът на центъра е 10 места. През 2012 г. Община Русе разкри социалната услуга като държавно делегирана дейност. Полученото и изразходеното финансиране от републиканския бюджет 95 015 лв. за 2012 г.

4.3.3. Други социални дейности на Община Русе

- **Комисия за детето** - сформирана е от месец юни 2009 г. и изпълнява консултативни и координиращи функции, свързани с политиките за всички деца на територията на Общината. Тя формира и осигурява осъществяването на местната политика по закрила на детето. Председател на комисията е кметът на Общината или оправомощено от него длъжностно лице. Комисията разработва и приема общинска стратегия за детето, общинска програма за закрила на детето, осъществява обмен на информация между компетентните органи при осъществяването на дейностите по закрила на детето на общинско ниво, приема план за работата си за всяка година.
- **Безплатни социални погребения** - всяка година в Община Русе се гласуват средства в общинския бюджет, които се превеждат на общинската фирма „Обреден дом“ ЕООД за извършване на безплатни погребения на социално слаби граждани, бездомни, безпризорни, настанени в заведения за социални

услуги и регистрирани в службите за социално подпомагане лица. Погребенията се извършват след провеждане на социална анкета в отдел „Социални дейности“, която включва събиране на информация за социалния, здравословния, финансовия и имуществения статус на лицето и неговите близки;

- **Подпомагане издръжката на пенсионерски клубове и клубове на хора с увреждания** - на територията на Община Русе функционират 24 клуба. Създадени са певчески групи, които участват в събори и фестивали. Община Русе подпомага финансовата издръжка на клубните помещения на следните дружества на хора с увреждания: Дружество на лица с тежки физически увреждания „Смелост“, Дружество на хора с увреждания „Кураж“, Съюз на инвалидите в България, регионална организация – Дружество „Доверие“, Регионална съюзна организация към Съюза на слепите в България, Съюз на сляпо-глухите, Съюз на глухите. Дейността на сдруженията включва организация на свободното време, екскурзии, организиране и раздаване на дарения, медицински услуги, дейности, осъществявани по спечелени проекти по национални и оперативни програми. Осигуряват се и помощно-технически средства.

4.4. Образование

4.4.1. Профил на общинската образователна мрежа

Образователната мрежа в Община Русе обхваща всички нива на законодателно установената образователна система в България, които са предучилищно, начално, средно и висше образование.

Според начина им на финансиране институциите, предоставящи образователни услуги се разделят на:

- **Общински** - предоставените им за управление недвижими имоти са публична общинска собственост, а финансиране се получава от бюджета на Общината;
- **Държавни** - предоставените им за управление недвижими имоти са публична държавна собственост, финансирани са от държавния бюджет чрез бюджета на Министерство на образованието и науката (МОН) или други министерства и ведомства;
- **Частни** - финансирането се осъществява по стопански начин от собствениците.

4.4.2. Предучилищно образование

Една от основните цели на предучилищното образование е да се създадат условия, в които всяко дете да развива максимално добре своите способности и формира умения и навици на общуване. На територията на Област Русе функционират

36 целодневни детски градини (ЦДГ) и обединени детски заведения (ОДЗ), от които 19 се намират в Община Русе.

Таблица 22 Съотношение между броя на групите и броя на децата по години

ЦДГ/ОДЗ	Учебна 2006/2007 г.		Учебна 2007/2008 г.	Учебна 2008/2009 г.	Учебна 2009/2010 г.		Учебна 2010/2011 г.	
	Бр. групи	Бр. деца	Бр. деца	Бр. деца	Бр. групи	Бр. деца	Бр. групи	Бр. деца
„Детелина“	13	286	295	330	11	310	11	310
„Чучулига“	12	290	282	297	11	310	11	322
„Слънце“	11	228	279	288	11	289	11	300
„Ралица“	2	74	95	102	4	105	4	91
„Здравец“	12	304	310	321	12	351	12	361
„Радост“	12	270	330	370	13	371	14	395
„Иглика“	13	360	351	346	13	353	13	362
„Русалка“	11	248	261	286	11	294	11	291
„Пинокио“	8	227	247	256	8	247	8	250
„Незабравка“	10	244	239	256	10	260	10	253
„Снежанка“	15	416	426	441	15	437	15	441
„Червената шапчица“	12	301	295	321	13	305	13	340
„Пролет“	6	154	142	221	10	242	10	236
„Зора“	5	47	43	43	4	37	4	61
„Звездица“	9	231	230	246	8	229	8	244
Птицекланица	1	18	17	0	0	0	0	0
с. Басарбово	2	44	42	0	0	0	0	0
кв. Средна кула	4	112	119	174	6	157	6	160
гр. Мартен	6	141	140	188	7	193	7	179
с. Николово	5	104	103	101	5	107	5	103
с. Ново село	2	43	48	127	7	156	7	150
с. Червена вода	2	35	34	0	0	0	0	0
с. Семерджиево	2	45	41	0	0	0	0	0
с. Сандрово	1	21	21	0	0	0	0	0
с. Тетово	2	46	41	0	0	0	0	0
ОБЩО:	178	4 289	4 431	4 714	179	4 753	180	4 849

Източник: Община Русе

Таблица 23 Педагогически персонал в детските градини на Община Русе към 01.01.2011 г.

ЦДГ и ОДЗ	Брой учители	Образователна степен			Длъжност			
		Магистър	Бакалавър	Проф. бакалавър	Гл. учител	Ст. учител	Учител	Мл. учител
ЦДГ "Слънце"	25	15	7	3	2	14	2	6
ЦДГ "Радост"	30	17	10	3	1	18	9	1
ЦДГ "Иглика"	29	14	5	10	2	21	4	1
ЦДГ "Незабравка"	22	14	6	2	0	14	7	0
ЦДГ "Звездица"	18	9	9	0	0	14	3	0
ЦДГ "Ралица"	9	5	2	2	1	6	1	0
ЦДГ "Пинокио"	18	10	7	1	0	12	3	2
ЦДГ "Здравец"	26	10	8	8	2	14	5	4

ЦДГ "Чучулига"	24,5	10,5	8	6	1	14,5	8	0
ЦДГ "Русалка"	24	13	8	3	1	17	4	1
ЦДГ "Детелина"	24	7	15	2	1	14	9	0
ЦДГ "Черв. шапчица"	28	10	7	11	1	23	3	0
ЦДГ "Пролет"	22	12	5	5	2	13	5	1
ЦДГ с. Ново село	15	3	11	1	0	13	1	0
ОДЗ "Снежанка"	31	16	13	2	1	26	3	0
ОДЗ кв. Средна кула	11,5	4	3,5	4	1	7,5	1	1
ОДЗ с. Николово	9	6	1	2	0	5	2	1
ОДЗ с. Мартен	13,5	3	5	5,5	1	7,5	2	1
ЦДГ "Зора"	11	5	6	0	0	8	2	0
Общо:	390,5	183,5	136,5	70,5	17	261,5	74	19

Източник: Община Русе

Наблюдава се слабо увеличение на децата в предучилищна възраст, които посещават детските градини на територията на Община Русе. През учебната 2006/2007 г. във възрастовата група от 3 до 6 г. са 4 289 деца в 178 групи, а през 2012/2013 г. те вече са 5 051 в 182 групи. През разглеждания период (2007-2013 г.) се забелязва увеличаване на средната пълняемост на една група, като през учебната 2006/2007 г. тя е 24 деца на група, а през 2012/2013 г. – 27,75 . Това се дължи на увеличаване брой на групите, както и на свръхпълняемост на част от групите в някои от детските градини след разрешение на финансиращия орган.

Анализът на данните от двете таблици очертава няколко основни извода и тенденции. Направените структурни промени в някои детски градини чрез сливания и преобразувания са вследствие на промените в демографската структура. Наблюдава се концентрация на по-голям брой деца в детските градини, разположени в централната градска част. По този начин в детските градини в други квартали на града остават свободни места. Това обуславя и наличие на по-голям брой квалифицирани педагогически кадри в централните детски градини, както и съответно най-много кадри без професионално-квалификационна степен в кварталните детски градини. Като цяло образователното ниво на кадрите в детските градини е много добро. Специалистите с образователна степен магистър са 47%. Наблюдава се обаче неравномерно разпределение на квалифицираните кадри. В някои детски градини 60% от педагогическия персонал имат магистърска степен, а в други - едва 30%.

Основните проблеми в развитието и функционирането на ЦДГ и ОДЗ са свързани с материалната им база и състояние. В голяма част от тях е необходимо да се предприемат мерки за енергийна ефективност като подмяна на дограма, както и ремонт на покривите, ремонт и оборудване на детските площадки, изграждане на аспирации във физкултурните салони, подмяна на ВиК инсталациите, подмяна на подови настилки, закупуване на нови мебели и ремонт на тоалетните и санитарните възли. Община Русе успешно изпълнява проекти за прилагане на мерки за енергийна ефективност на детските заведения, намиращи се на нейна територия. Примери в това

отношение са: проект „Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект детска градина „Незабравка 2“ в гр. Русе“; депозирани и в процес на оценка проекти: „Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект ЦДГ „Радост“ (прогнозна стойност: 230 677 лв.), „Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект ЦДГ „Чучулига“ (прогнозна стойност: 105 830 лв.), „Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект ОДЗ „Райна Княгиня“ (прогнозна стойност: 309 423 лв.).

4.4.3. Основно и средно образование в Община Русе

Общински училища

На територията на Община Русе функционират 26 общински училища - 1 начално училище, 16 основни училища, 1 помощно училище, 6 средни общообразователни училища, 2 гимназии - езикова и математическа.

През 2011 г. със заповед на министъра на физическото възпитание и спорта СУ „М-р Атанас Узунов“ – Русе от общинско става държавно училище на подчинение на министерството на физическото възпитание и спорта.

Таблица 24 Гимназии и средни общообразователни училища /СОУ/

Учебно заведение	2006/2007 г.	2007/2008 г.	2008/2009 г.	2009/2010 г.	2010/2011 г.
	ученици	ученици	Ученици	ученици	ученици
АГ „Гео Милев“	606	602	577	568	
МГ „Баба Тонка“	720	725	730	743	752
СОУЕЕ „Св. К. К. Философ“	1 624	1 594	1 573	1 545	1 527
СОУПНЕ „Фр. Шиле“	1 168	1 139	1 085	1 041	985
СОУ „Хр. Ботев“	1 059	1 073	1 051	1 018	989
СОУ „Й. Йовков“	854	795	782	651	616
СОУ „Възраждане“	1 024	961	916	850	810
СОУ „О. Панов“	Преобразувано в ОУ				
СОУ „В. Левски“	1 716	1 724	1 707	1 708	1 800
СУ „М-р Ат. Узунов“	454	393	367	338	347

Източник: Община Русе

Таблица 25 Основни училища /ОУ/

Учебно заведение	2006/2007 г.		2007/2008 г.		2008/2009 г.		2009/2010 г.		2010/2011 г.	
	паралелки	ученици	паралелки	ученици	паралелки	ученици	паралелки	ученици	паралелки	ученици
„Отец Паисий“	16	291	16	274	13	259	12	240	12	235
„Бр. Миладинови“	22	478	20	415	18	371	16	327	14	287
„Ал. Константинов“	19	409	18	357	18	384	17	389	18	378
„Н. Обретенов“	16	357	17	343	16	325	15	323	15	282

„П. К. Яворов“	11	238	9	190	Закрито					
„А. Кънчев“	16	321	20	377	22	512	23	507	22	472
„Т. Кърджиев“	21	414	18	380	16	341	16	332	16	302
„В. Априлов“	26	563	25	555	22	513	21	457	19	429
„Л. Каравелов“	19	456	19	457	19	456	19	457	19	468
„Ив.Вазов“	29	641	26	629	27	664	28	665	30	696
„Ол. Панов“	18	406	20	451	18	370	17	351	16	335
с. Мартен	13	268	12	248	10	218	10	213	11	222
с. Червена вода	5	77	4	55	Закрито					
с. Ново село	6	130	6	112	7	121	7	101	7	92
с. Тетово	9	175	7	136	7	126	8	136	8	130
с. Семерджиево	7	100	7	94	7	95	8	118	8	109
кв. Средна кула	6	95	Закрито							
кв. Долапите	8	115	8	125	8	135	8	138	8	129
НУ с. Хотанца	3	42	2	31	2	30	3	41	3	38
с. Николово	8	160	8	150	8	137	8	127	8	118
ОБЩО:	278	5 736	262	5 379	238	5 057	236	4 922	234	4 722
Средна пълняемост на паралелките	20,63		20,53		21,25		20,86		20,18	

Източник: Община Русе

От учебната 2010/2011 г. е въведено целодневно обучение на ученици от първи клас. Община Русе подкрепя и следва политиката на МОН за въвеждане на целодневна организация за учениците от първи и втори клас.

Необходимите ремонти за поддържане на сградите и закупуването на оборудване на училищата се финансират не само от бюджета на Община Русе, но и чрез допълнително привлечени ресурси. В края на 2012 г. е приключен проект на Община Русе „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сградите на седем училища на територията на гр. Русе“ (ОУ „Братя Миладинови“, ОУ „Олимпи Панов, ОУ „Любен Каравелов“, СОУПНЕ „Фридрих Шилер“, СОУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“, ОУ „Тома Кърджиев“ и ОУ „Никола Обретенов“), финансиран от ОПРР. Резултатите от реализирането на проекта са свързани с осъвременяване условията за обучение чрез постигане на екологична среда с намаление на количествата вредни емисии, шумове и газове, подобряване качеството на жизнената и работната среда, подобряване нивото на образователния процес, осигуряване на равен достъп до образование за групите в неравностойно положение, както и оптимизиране управлението на образователната инфраструктура, създавайки условия за висока степен на рентабилност и прилагането на модерни и ефективни образователни методи.

Държавни училища

В структурата на средното образование на територията на Община Русе функционират 13 професионални гимназии и едно национално училище по изкуствата. Гимназиите са профилирани според нуждите на местната икономика, като са

обхванати специалности и професии, които отговарят на потребностите на регионалната икономика към настоящия момент - строителство, механотехника, електроника, транспорт, туризъм, облекло, икономика.

Считано от 01.08.2013 г. със заповеди на министъра на образованието, младежта и науката са закрити две професионални гимназии – ПГХТБ „Проф. Димитър Баларев” – Русе и ПГЗХТ „Проф. д-р Асен Златаров” – Русе, поради липса на желаещи да се обучават по професии и специалности, предлагани от двете училища.

Основните тенденции в развитието на професионалните гимназии са свързани с насърчаване сътрудничеството между бизнес и образование, модернизиране на образователната система и подготвяне на по-мотивирани, компетентни и информирани специалисти.

Таблица 26 Съотношение брой паралелки – брой ученици в професионалните гимназии в Община Русе

Име на учебното заведение	2008/2009 г.		2009/2010 г.		2010/2011 г.	
	паралелки	ученици	паралелки	ученици	паралелки	ученици
ПГПТ „Атанас Ц. Буров“	18	373	20	422	20	406
ПГМТ	12	277	11	246	11	264
ПГСАГ „П. Пенев“	12	445	21	488	23	530
ПГДВА	21	521	23	536	23	535
ПГЕЕ „Ап. Арнаудов“	27	671	26	636	26	643
ПГЗХТ „Асен Златаров“	12	269	9	184	7	135
ПГИУ „Елиас Канети“	29	762	28	734	27	703
ПГХТБ „Проф. Д. Баларев“	13	306	11	261	9	195
ПГО „Недка Иван Лазарова“	24	569	22	511	20	459
ПГ по туризъм „Иван П. Павлов“	19	485	19	473	21	542
ПГРКК	17	368	12	255	9	190
ПГСС „Ангел Кънчев“	7	164	6	141	6	127
ПГ по транспорт	11	222	8	180	8	188

Източник: РИО на МОН - Русе

Таблица 27 Кадрово осигуряване в професионалните гимназии в Община Русе

Име на учебното заведение	2008/2009 г.				2009/2010 г.				2010/2011 г.			
	Всичко персонал	Педагогически	В т.ч щатна бройка	Непедагогически	Всичко персонал	Педагогически	В т.ч щатна бройка	Непедагогически	Всичко персонал	Педагогически	В т.ч щатна бройка	Непедагогически
ПГПТ „Атанас Ц. Буров“	73,66	49	0,66	24	75,3	48	0,3	27	68	42	0	26
ПГМТ	41,5	28	0,5	13	39	26	0	13	36	24	0	12
ПГСАГ „П. Пенев“	63,5	44	1,5	18	65	46,5	1,5	17	68,5	49	2	17,5
ПГДВА	70,5	43,5	2	25	71	45	1	25	64,5	43	1,5	20
ПГЕЕ „Ап. Арнаудов“	81,5	59	0	22,5	80,1	59	0,1	21	76,41	57	0,41	19
ПГЗХТ „Асен Златаров“	51	33	0	18	44	26	0	18	36,51	20	0,51	16
ПГИУ „Елиас Канети“	67	46	1	20	68	47	0	21	67	46	0	21
ПГХТБ „Проф. Д. Баларев“	40	26	1	13	24,5	11,4	0,1	13	26,5	17	1	8,5
ПГО „Недка Иван Лазарова“	78	53	0,5	24,5	63,2	42,2	0	21	54	36	0	18
ПГ по туризъм „Иван П. Павлов“	56	36	0	20	57	30	0	27	60,5	38,5	0	22
ПГРКК	49	31	0	18	41,06	25	2,06	14	33,19	21	1,19	11
ПГСС „Ангел Кънчев“	45	24	1	20	43,59	23	0,59	20	38,5	20,5	0,5	17,5
ПГ по транспорт	43,1	29	0,6	13,5	37,5	25	0	12,5	31,5	20	0	11,5

Източник: РИО на МОН - Русе

Към държавните училища трябва да се добавят:

- **Спортно училище „Майор Атанас Узунов“**, което осъществява за първи път прием на 17.09.1970 година. Основна цел на училището е изграждане на високоразрядни спортисти с принос към националния спорт, получаващи и много добра общообразователна подготовка;
- **Националното училище по изкуствата „Професор В. Стоянов“**, което е единственото училище в Общината с национален статут. То е създадено през 1959 г. като средно музикално училище, през 1996 г. е преобразувано в Средно училище по изкуствата, а през 2004 г. получава статут на Национално училище

по изкуствата. В него се подготвят кадри в девет специалности - Класически музикални инструменти, Народни музикални инструменти, Класическо пеене, Народно пеене, Джаз и поп пеене, Изобразително изкуство, Рекламна графика, Класически танц и Български танци. Разполага с две сгради, които са публична държавна собственост. Училището е инициатор и участник в редица културни събития, както и международни проекти по програми на Световната банка и Европейската комисия като „Аниматиер“ и „Микеланджело“ и регионални проекти и програми на МОН, Община Русе и др.

Частни училища

На територията на Община Русе функционират четири частни училища - Средно общообразователно духовно училище, Частна профилирана гимназия „Джордж Байрон“, Частна профилирана гимназия „Джон Атанасов“ и Първо частно общообразователно училище „Леонардо да Винчи“. Частното образование в Общината не е достатъчно развито, което се дължи на редица социално-икономически причини като липса на традиции, финансови ограничения и др.

Таблица 28 Брой паралелки и брой ученици в частните училища в Община Русе

Име на учебното заведение	2008/2009 г.		2009/2010 г.		2010/2011 г.	
	паралелки	ученици	паралелки	ученици	паралелки	ученици
СОДУ	4	49	4	48	4	42
ЧПГ „Джордж Байрон“	1	2	1	4	1	5
ЧПГ „Джон Атанасов“	8	13	7	13	3	4
ПЧСОУ „Леонардо да Винчи“	11	24	14	40	13	42

Източник: РИО на МОН - Русе

Таблица 29 Кадрово осигуряване на частните училища в Община Русе

Име на учебното заведение	2008/2009 г.				2009/2010 г.				2010/2011 г.			
	всичко персонал	педагогически	В т.ч щатна бройка	непедагогически	всичко персонал	педагогически	В т.ч щатна бройка	непедагогически	всичко персонал	педагогически	В т.ч щатна бройка	непедагогически
СОДУ	16,62	7	2,62	7	15,62	7	2,62	6	16,62	7	2,62	7
ЧПГ „Джордж Байрон“	2,09	0,5	1,59	0	2,09	0,5	1,59	0	2,09	0,5	1,59	0
ЧПГ „Джон Атанасов“	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0

ПЧСОУ „Леонардо да Винчи“	27,5	5	22	0,5	5,5	5	0	0,5	27,5	5	22	0,5
---------------------------------	------	---	----	-----	-----	---	---	-----	------	---	----	-----

Източник: РИО на МОМН - Русе

4.4.4. Помощни училища

На територията на Община Русе работи едно помощно училище „Д-р Петър Берон“, което е открито през учебната 1954/55 г. Първоначално училището работи с три паралелки, обучавани от трима учителя, а през учебната 2012/2013 г. паралелките стават шест. В тях се обучават 48 ученика от 16 души персонал - педагогически и непедагогически.

Таблица 30 Брой паралелки и брой ученици в помощно училище „Д-р Петър Берон“

Име на учебното заведение	2008/2009 г.		2009/2010 г.		2010/2011 г.	
	паралелки	ученици	паралелки	ученици	паралелки	ученици
ПУ „Д-р Петър Берон“	7	56	7	52	6	43

Източник: РИО на МОМН - Русе

Таблица 31 Кадрово осигуряване на помощно училище „Д-р Петър Берон“

Име на учебното заведение	2008/2009 г.				2009/2010 г.				2010/2011 г.			
	Всичко персонал	Педагогически	В т.ч щатна бройка	Непедагогически	Всичко персонал	Педагогически	В т.ч щатна бройка	Непедагогически	Всичко персонал	Педагогически	В т.ч щатна бройка	Непедагогически
ПУ „Д-р Петър Берон“	0	0	0	0	16	13	0	3	16	12	1	3

Източник: РИО на МОМН - Русе

Училището получава финансова подкрепа за реализиране на свои инициативи и проекти от Български червен кръст, Световната организация на лица с умствени увреждания, сдружение РАЛИЗ, фондация „Бистра и Галина“, „Хуманитас“, „Каритас“, местни фирми, родители, проект „SOS“ – деца зад борда, проект „Социално-образователен патронаж – и те искат да бъдат сред нас“ и др.

4.4.5. Висши училища

На територията на Община Русе функционират две висши училища - Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив, филиал Русе.

Русенски университет „Ангел Кънчев“ (РУ) - представлява автономно държавно висше училище. Той е преобразуван с решение на Народното събрание от 21 юли 1995 г. и е приемник на висшето техническо училище, създадено в Русе на 12.11.1945 г. Университетът е средище на висшето образование в цяла Североизточна България.

В структурата му са включени осем факултета: Аграрно-индустриален факултет; Машинно-технологичен факултет; Факултет Електротехника, електроника и автоматика; Транспортен факултет; Факултет Бизнес и мениджмънт; Факултет Природни науки и образование; Юридически факултет; Факултет Обществено здраве и два филиала в гр. Силистра и гр. Разград.

РУ е сред избраните от Европейската TEMPUS комисия 18 университета от 11 централноевропейски страни, постигнали най-добри резултати в преустройството на висшето образование. Националното и международното признание е потвърждение, че той се развива като съвременен университет с европейско ниво на обучение. През 2006 г. РУ "Ангел Кънчев" е акредитиран от Националната агенция за оценяване и акредитация с много висока оценка. В него има акредитирани 18 професионални направления в следните области на висшето образование: Педагогически науки; Социални, стопански и правни науки; Природни науки, математика и информатика; Технически науки; Здравеопазване и спорт.

РУ е член на Асоциацията на европейските университети, както и на Конференцията на ректорите на университетите от дунавските страни. Университетът разполага със собствена производствена база, структурирана чрез регистрираното търговско дружество „Учебно производствено звено“ ЕООД. Изграден е и Учебно-производствен комплекс, намиращ се в района на ДЗС - Русе, чиято площ е 150 дка, частично застроен със складови и обслужващи сгради и асфалтирано трасе за обучение на водачи на моторни превозни средства. Комплексът е предназначен за обучение на професионални водачи на моторни превозни средства и на самоходна земеделска техника. В гр. Силистра Филиалът на РУ разполага с учебно-лабораторен корпус по машиностроене.

Факултет „Обществено здраве“ разполага с учебно-възстановителна база за провеждане на учебния процес в залите за „Физиотерапия и роботизация“, „Хидротерапия“, масаж, мануална терапия и рефлексотерапия, както и фитнес салон. В университета функционират 248 лаборатории, всяка от които е обзаведена с машини, съоръжения, лабораторни стендове, натурни образци и други практически оборудвания.

Спортната база е много добре развита. Разработен е актуален проект за възстановяване на част от амортизираните игрища, изграждане на нови такива и

цялостно реновиране и подновяване на съществуващата спортна база. В учебен корпус „Педагогически факултет“ има физкултурна зала (200 м²) и открита спортна площадка. В университета е изграден Университетски спортно-оздравителен център (УСОЦ), координиращ ползването на спортната база. В състава на УСОЦ са включени: катедра „Физическо възпитание и спорт“; Университетския спортен комплекс; Спортен клуб „Академик“; Спортно-туристическо и природозащитно дружество „Академик“. Дружество „Академик“ стопанисва две старопланински хижи „Ехо“ и „Козя стена“, които активно се посещават от преподавателите и студентите. На брега на р. Дунав е устроена база за гребане и воден туризъм (бунгало и малък хангар) на територията на водна база „Метеора“ с общо 16 двуместни комплектовани лодки; склад за спортно-туристическа екипировка, инвентар и съоръжения за отдих, екскурзионна, учебно-тренировъчна и спортна дейност.

Университетът предлага добри възможности за повишаване на професионалните знания и умения на студентите и докторантите чрез участие в международните проекти и програми, в които РУ е партньор, на водещи световни и европейски университети. През 2008 г. университетът получава от МОН наградата „ПИТАГОР“ за успешно ръководство на международни проекти.

РУ през 2007 г. приема политика по програма „Еразъм“ за периода 2007-2013 г. Основната цел е утвърждаване и развитие на университета като водещо и авторитетно интелектуално средище на Русенска област и Североизточна България за осъществяване на учебни, научни и други културни дейности. В изпълнение на тази политика са изградени европейски мрежи от студентски и преподавателски програми за мобилност.

Филиалът на Висше училище по агробизнес и развитие на регионите в Русе е правоприменник на филиала на Висше училище „Земеделски колеж“ /ВУЗК/ – Пловдив, който отваря врати през 2003 г. През 2008 г. филиалът е акредитиран с най-висока оценка от Националната агенция за оценяване и акредитация. Качеството на образованието във Висшето училище се гарантира и от сертификата на INTERTEK по ISO 9001:2008. Двадесетгодишната история на колежа е път на възходящо развитие. След поредица от успешни акредитации, международни сертификации за качество, европейски проекти и непрекъснат растеж, Народното събрание на Република България на 06 юли 2011 година взе решение висшето училище да получи статут на университет, като придобива право да обучава в образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“. Решението е публикувано в ДВ бр. 54 от 15.07.2011 г., с което Земеделският колеж се преобразува във **ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ /ВУАРР/**.

Студентите се обучават в ОКС „Бакалавър“, редовна и задочна форма, с продължителност 4 години, по специалностите Аграрна икономика, Стопанско управление, Икономика на туризма, Управление на агробизнеса, Управленски информационни системи и Финанси.

Филиалът предлага и обучение по 12 магистърски програми в направления „Икономика” и „Администрация и управление”: Стопанско управление, Управление на проекти, Управление на селските райони, Управление на общините, Артмениджмънт, Административно-информационен мениджмънт, Управление на комуникационните системи, Маркетинг и реклама, Финанси и банково дело, Счетоводство и одит, Икономика и управление на агробизнеса, Икономика и управление на туризма.

Филиалът на висшето училище разполага с изградена база на собствен терен с площ 6 050 кв. м, четири учебни сгради с аудиторна площ, климатизирани лекционни, семинарни и лабораторни зали с 1 313 места, три компютърни зали, свързани с интернет, библиотека с над 10 000 тома научна и специализирана литература, както и собствено опитно поле с площ 30 дка и учебно-опитна градина.

Филиалът на ВУАРР в Русе предлага допълнително обучение в квалификационни курсове и специализации в различни области на мениджмънта, икономиката, технологиите и иновационните практики. Темите на предлаганите квалификационни курсове и специализации се актуализират на всеки три месеца съобразно желанията на кандидатите за придобиване на необходимата квалификация.

Включването на студенти за допълнително обучение е свободно. То се осъществява по специализиран учебен план и не е основание за придобиване на по-висока образователна степен или нова специалност.

Организиран се краткосрочни и дългосрочни курсове в областта на: зеленчукопроизводството, зърнените култури, овощните насаждения и ягодоплодните култури, лозарството, животновъдството, растителната защита, лечебните растения, биологичното земеделие, биологичното растениевъдство, биологичното пчеларство, маркетинга и реализирането на продукцията от земеделското стопанство, качеството и безопасността на храните, опазването на околната среда и агроекологичните плащания. Осигуряват се обучения и консултации за кандидатстване по Европейски програми.

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите е специализирано висше училище, което развива образователна, научно-приложна, научно-консултантска, художествено-творческа, спортна и други дейности в интерес на академичната общност и поддържа високо качество на учебния процес.

Обучението се осъществява от изключително добре подготвени и международно признати преподаватели, както и от утвърдени експерти от практиката. Студентите получават качествена теоретична и практическа подготовка с професионална насоченост според изучаваната специалност, като се гарантирана международна сравнимост на получаваните знания и придобити умения. Практиките и стажовете, за които Висше училище по агробизнес и развитие на регионите има сключени договори с фирми и организации в страната и в чужбина, са част от учебния процес и дават възможност за усъвършенстване и доразвиване на придобитите знания и умения и обмен на добри практики.

Изпитите по профилиращите дисциплини се полагат в присъствие на работодатели в съответния сектор, които избират свои бъдещи стажанти и служители. Дипломираните бакалаври и магистри получават възможността да заемат длъжности в съответствие с професионалната си подготовка и квалификация, както и да продължат обучението си.

Международната дейност на Висшето училище, в частност и на Филиала, е насочена към:

- въвеждането и използването на иновативни практики и европейски стандарти, водещи до усъвършенстване на системата за качеството на обучението;
- повишаване на мобилността на студенти и преподаватели чрез осъществяване на трайни връзки със страни от Европейския съюз и извън него за участие в международни програми, проекти и договори в областта на обучението, образованието и научноизследователската дейност.

За това допринася сътрудничеството с университети и колежи, учебни центрове, фермерски организации и др. от страни като Гърция, Германия, Дания, Холандия, Испания, Италия, Словакия, Румъния, Франция, Обединеното кралство, Турция, Австрия, Полша, Белгия и др.

През годините на своето развитие ВУАРР и филиалът му в Русе се утвърди като институция с международен авторитет благодарение на реализираните проекти по програми, финансирани от ЕС.

През 2008 г. висшето училище получи разширена харта „Еразъм“, която го приобщи към семейството на Европейските висши училища и откри нови възможности за сътрудничество и мобилност на преподаватели и студенти. Студентите имат възможност да се обучават в колежи и университети от ЕС, както и да провеждат практически стажове в страни от ЕС.

През 2010 г. Висшето училище взе важно участие в Световен конгрес на университетите, проведен в Чанаккале, Турция, където представители на висши училища, образователни държавни и неправителствени институции от цял свят не само обмениха ценен опит и добри практики, но и взеха важни решения относно въпроси, засягащи решаването и предотвратяването на глобалните проблеми и бъдещото развитие на човечеството.

Участие в международни проекти:

- Интегриране на Системата за осигуряване на качество „Еко Квалификация“ към Европейската квалификационна рамка и Европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение /Integration of the Quality Assurance System Eco-Quality into EQF and ECVET (ECO QUALIFY for EQF)/. Проектът се реализира в рамките на програма „Леонардо да Винчи“ – Партньорство. Целта на проекта е да приведе вече разработената Система за осигуряване на качество „Еко Квалификация“ към Европейската квалификационна рамка. Проектът се координира от Асоциацията за търговия с органични храни – Австрия (Organic Retailers Association, ORA).

- Прилагане на Системата за осигуряване на качество за обучение при търговията с органични продукти „Еко Квалификация III „/Implementation of a Quality Assurance System for training in organic food retailing EcoQuality III /. Главна задача на този проект е да адаптира и тества вече разработената Система за осигуряване на качеството „Еко Квалификация” според нуждите на потребителите в България, Гърция, Румъния и Турция. Проектът се координира от университета в Тесалия, Волос (Гърция) в партньорство с осем образователни институции, асоциации и консултантски фирми от изброените вече по-горе четири страни, както и от Австрия и Германия. Проектът се изпълнява в рамките на програма „Леонардо да Винчи” – Трансфер на иновации.
- Establishing of a European IT-based Learning Platform for further education in organic food retailing. Проектът се реализира по програма „Леонардо да Винчи” – Трансфер на иновации. Координатор на проекта е Институт Equalita (Германия). ВУАРР участва като партньор.
- Програма „Еразъм” на Европейския съюз във Висше училище по агробизнес и развитие на регионите. Насочена към повишаване качеството на висшето образование, програмата спомага за изграждането на Европейското пространство за висше образование и насърчава иновативните процеси и трансфера на знания и технологии в областта на висшето образование. В програма „Еразъм” участват общо 31 страни – 27 членки на Европейския съюз, както и Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Турция.

Възможности по секторна програма „Еразъм”:

- Студентската мобилност с цел обучение предоставя възможност на българските студенти да се обучават от 3 до 12 месеца в рамките на една академична година в европейска висша образователна институция.
- Посредством програма Еразъм студентите на ВУАРР имат възможност да реализират студентски практики в европейско търговско предприятие, научноизследователски център или друга подобна организация. Целта на мобилността е придобиване на специфични практически умения за срок от 3 до 12 месеца в рамките на една академична година.

С развитие на консултантска дейност и научно обслужване ВУАРР и филиалът му в Русе създава условия за:

- компетентна подкрепа на завършилите студенти в организирането и развитието на собствен бизнес;
- научно подпомагане на действащи производители, фермери, кооперации, сдружения и др.;
- усъвършенстване и оптимизиране на учебните планове и програми, произтичащи от препоръките на потребителите на кадри.

Академичното издателство при Центъра за евроинтеграция и култура на Висшето училище издава учебници, учебни помагала, литература и справочници за кандидат-студенти. Те допринасят за подобряване качеството на учебния процес.

Интерес представляват учебниците за дистанционно обучение. Техният брой за последните две години надхвърля 50. Академичното издателство издава поредица, наречена „Видни български учени“. През 2011 година излезе биографията на проф. д.с.н. Кольо Василев, допринесъл за развитието на селскостопанската наука в национален и световен мащаб. С честването на 80-годишния си юбилей той отбеляза и завиден брой публикувани трудове, книги и учебници – над 150.

Сред забележителните имена, чиито биографии също влязоха в историята, са почетните доктори на Висшето училище проф. Мария Попова, проф. Георги Сенгалевич, проф. Димитър Брайков, проф. Аркадий Кръстев, проф. Димитър Димитров, проф. Кольо Василев.

Филиалът на висшето училище се стреми към поддържане на стандарти за качество и към утвърждаване в европейското образователно пространство чрез изпълнение изискванията на Болонския процес, осъществяване на мобилност в рамките на програма Еразъм и чрез изпълнение на проекти с европейско финансиране.

4.4.6. Извънучилищни звена

Извънучилищните звена са местата, където децата и учениците имат възможност да прекарват пълноценно свободното си време като откриват и развиват талантите си.

Център за ученическо техническо и научно творчество (ЦУТНТ) - представлява извънучилищно педагогическо учреждение в системата на Народната просвета, съгласно чл. 33 а, ал. 1, т. 2 от ЗНП и чл. 76 от ППЗНП, както и юридическо лице, съгласно чл. 10, ал. 5 от ЗНП.

Развива дейност в областта на хуманитарните, обществените, природо-математическите и приложно-техническите дисциплини. В центъра работят преподаватели магистри, както и специалисти от различни гимназии. Всяка година в периода 1 юни – 31 юли ЦУТНТ – Русе провежда занимални в следните направления: математика, информатика, моделизми, конструиране, изобразително изкуство, шах и други в зависимост от конкретните интереси на учениците. Центърът участва в редица международни, национални и регионални състезания и организира и провежда собствени такива, като например регионалното състезание „Знам и мога“ за ученици от първи до четвърти клас, Коледно и Великденско състезание за ученици от първи до трети клас.

Младежки информационно-консултантски център /МИКЦ/ към Младежки дом - предлага информационни и консултантски услуги, обучения в направления като: гражданско образование; етнография; здравно образование; консултации с психолог. центърът предлага възможност за участие в следните клубове като: „Музика“; „Приятел“; „Евродеск“; „Танци“; „Палитра“; „Маска“; „Да празнуваме заедно“.

Общински детски център за култура и изкуство - всички предлагани занимания са безплатни. Извънкласните дейности са организирани в няколко клуба – Детско-

девически хор „Дунавски вълни“; Фолклорен ансамбъл „Русчуклийче“; Детско-юношески фолклорен ансамбъл „Зорница“; Фолклорен танцов ансамбъл „Здравец“; Школа за музикални инструменти – тамбура, гайда и акордеон; Школа за народно пеене; Детска вокална група „Слънце“; Тамбурашки оркестър „Русе“; Студио „Театър“; Детска театрална работилничка; Клуб по спортни танци „Фламинго“; Клуб по акробатичен рокендрол „Маги“; Клуб „Приятели на книгата“; Школа по изобразителни изкуства (Секция „Живопис“ и Секция „Керамика и малка пластика“); Клуб по народно-приложно изкуство и етнография „Непресъхващ извор“; Клуб „Журналистика“; Школа по пиано; Формация за модерен балет „Мираж“; Мажоретен състав; Група по брейк и Куклена студия.

4.4.7. Центрове за професионално обучение (ЦПО)

На територията на Община Русе функционират 25 ЦПО, които са лицензирани от Националната агенция по професионално образование и обучение (НАПОО). Предлагат се обучения по над 70 специалности, които обхващат почти всички професионални направления.

Таблица 32 Центрове за професионално обучение

Наименование	Брой предлагани специалности
ЦПО към Дунав АД, гр. Русе	18
ЦПО към ЕТ „Атанаска Гочкова - Анита“	20
ЦПО към Клуб „Отворено общество“, гр. Русе	17
ЦПО към Спарки АД, гр. Русе	3
поделение 32420, гр. Русе	2
„Практик груп“ ЕООД, гр. Русе	23
ЦПО към „Бейском“ ООД, гр. Русе	21
ЦПО към „Европейски колеж по туризъм и мениджмънт“ ООД, гр. Русе	12
ЦПО към „Експорт - Импорт - Константинов и Сие“, гр. Русе	69
ЦПО към сдружение „Иновационен регионален университет“, гр. Русе	59
Фондация „Св. Георги“, гр. Русе	10
„Научноизследователски институт по управление на регионални проекти“ ЕООД, гр. Русе	28
ЦПО към „РУЛАН“ ООД, гр. Русе	53
ЦПО към фондация „РУСЕ ДНЕС“, гр. Русе	37
ЦПО към ПГ по строителство, архитектура и геодезия „П. Пенев“, гр. Русе	15
ЦПО към сдружение „Регионален център за подготовка на кадри за шивашката и кожарската промишленост в Северен Централен планов район“, гр. Русе	15
Сдружение „Териториална организация на научно-техническите специалисти“, гр. Русе	74
„Оргахим“ АД, гр. Русе	21
„НОБО“ ЕООД, гр. Русе	59
„ЕВРОДРАЙВ“ ЕООД	24

Районен кооперативен съюз - Русе	11
СНЦ „Европейски център в подкрепа на бизнеса“	22
„ВАК“ ООД	20
„Еконт Експрес“ ООД	9
ЦПО към „БУЛСТАРС“ ЕООД	23

Източник: Община Русе

4.5. Култура

Като най-големия стопански и културен център по българското поречие на р. Дунав, Русе разполага с широко развита и устойчива система от организации и активности в почти всички сектори на културата, изкуствата и творческите индустрии: изпълнителски изкуства, визуални изкуства, приложни изкуства, музеи, библиотеки, галерии, медии, книгоиздаване, реклама, дизайн, занаяти, архитектура, мода и др. Богатото културно-историческо наследство и уникалният архитектурен и природен ландшафт на града с 260 сгради паметници на културата и 20 архитектурни обекта, вписани в международната инициатива „Знак за европейско културно наследство“, създават неповторимия облик на Русе като един от най-привлекателните европейски градове в България. Към това следва да прибавим и разположените в околностите на Русе изключително атрактивни културно-исторически зони - Археологическият резерват “Ивановски скални църкви” (включен в списъка със защитените световни културни паметници на ЮНЕСКО) и “Средновековен град Червен”. Свързан с комплекса в Иваново е и прочутият “Басарбовски скален манастир”, които превръщат града в привлекателна дестинация за културен туризъм. Град на традицията и модерността, днес общината разполага с уникален по своето разнообразие и богатство ресурс за стимулиране на културния туризъм и социокултурния растеж. Богатството на културната инфраструктура определя облика на града като един от водещите културни центрове в страната.

Таблица 33 Културни организации, институти и структури в Община Русе към 2012 г.

№	Културни организации и образователни структури	Брой органи зации	Брой заети
I. Държавни културни институти		3	332
1.	Държавна опера - Русе		250
2.	Драматичен театър “С. Огнянов”		59
3.	Държавен куклен театър		23
II. Регионални културни институти		2	84
1.	Регионална библиотека “Л. Каравелов”		51
2.	Регионален исторически музей		33
III. Общински културни институти и дейности		4	35,5
1.	Русенска художествена галерия		7
2.	Клуб на дейците на културата		2,5
3.	Радио Русе		5
4.	Общински духов оркестър		21
IV. Читалища		23	68
V. Училища		1	96
1.	Национално училище по изкуствата „Проф. В. Стоянов“		96
VI. Други, финансирани от общината, дейности и структури		5	75,5
1.	Общински детски център за култура и изкуство		30
2.	Общински младежки дом		10
3.	Общински духов оркестър		21

4.	Клубна дейците на културата		2,5
5.	Оркестър „Найден Киров“		12
VII. Други организации от сектор култура и творчески индустрии (по области) в т.ч.:		859	1521
1.	Издателска дейност	10	60
2.	Производство на филми и телевизионни предавания, звукозаписване и издаване на музика; радио и телевизионна дейност	15	48
3.	Дейности в областта на информационните технологии	105	347
4.	Информационни услуги	23	20
5.	Архитектурни и инженерни дейности	330	360
6.	Рекламна дейност	100	105
7.	Артистична и творческа дейност, други дейности в областта на културата	16	8
8.	Други професионални дейности в областта на културата	124	146
9.	Дейности на организации с нестопанска цел	136	427
ОБЩО ЗА СЕКТОРА:		898	2212

Източник: Община Русе; НСИ - Русе

Водеща в културния живот на града е ролята на **културните организации от публичния сектор** - Регионалният исторически музей, Регионалната библиотека, Драматичният театър, Държавният куклен театър, Държавната опера, Русенската художествена галерия, Националното училище по изкуствата, ОБМД, ОБДЦКИ, Клубът на дейците на културата. Един от важните приоритети в развитието на публичния сектор в областта на културата през последните години е свързан с прилагането на политики и разнообразни социокултурни практики за отваряне към общността, създаване на социално ориентиран културен продукт и изграждане на алтернативни подходи и платформи, осигуряващи широк достъп до култура и водещи както до повишаване капацитета на организациите, така и до повишаване на икономическата ефективност на културния продукт. Видно от Таблица 34 за бюджета на водещите организации от публичния сектор данните сочат сериозна степен на нарастване на собствените приходи от проекти, билети и посещения, което говори за устойчивост и ефективност на икономическите резултати от производството и разпространението на културния продукт.

Като цяло **собствените приходи** на описаните в таблицата организации от публичния сектор за периода от 2007 до 2012 г., възлизащи в абсолютна стойност на 2 836 2004 лв., оформят дял от 14% към общия им бюджет, който за последните шест години е общо 20 859 883 лв. Особено силно изразена **тенденция на нарастване на приходите от билети и посещения** през 2012 спрямо резултатите от 2007 се наблюдава в обобщените данни за дейността на Драматичния театър (86%), Държавна опера – Русе (74%), ХГ – Русе (61%), РИМ - Русе (55%) и Държавния куклен театър (48%).

Общо за периода увеличението на собствените приходи от проекти и билети достига 65,4%, като най-съществено е увеличението на приходите от билети (70,2%), което е изключително добър резултат от гледна точка на трудностите, които изпитва секторът в период на криза. В същото време анализът показва, че нарастването на приходите от държавния и общинския бюджет е значително по-малко от ръста на

собствените приходи като достига общо за всички организации до 41,3% през 2012 г. срещу ръст на приходите от собствени приходи от 65,4% през 2012 г. – резултат, който показва повишена активност, устойчив маркетинг на културния продукт, нараснала способност и капацитет на сектора да постига солиден икономически резултат и ефективност в дейността си.

Таблица 34 Отчетни данни за бюджета на русенските културни институти и дейности за периода 2007 - 2012

Институт/дейност	Бюджет	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
РБ "Л. Каравелов"	Държавен	503 019	531 953	534 195	456 580	465 732	474 864
	Общински	0	0	0	0	0	0
	от проекти	80 863	20 000	9 760	5 077	46 884	54 570
	от билети и посещения	26 240	22 843	27 199	30 194	28 236	26 786
	от спонсори	0	0	0	0	0	0
	Общ бюджет	610 122	574 796	571 154	491 851	540 852	556 220
Регионален исторически музей	Държавен	342 257	338 368	392 369	308 553	323 399	353 386
	Общински	0	0	0	0	0	0
	от проекти	0	8 928	8 894	5 855	48 552	122 157
	от билети и посещения	48 568	59 310	87 441	93 895	96 703	107 171
	от спонсори	1 689	2 972	3 059	2 682	2 933	2 638
	Общ бюджет	392 514	409 578	491 763	410 985	471 587	585 352
Художествена галерия - Русе	Държавен	43 579	62 222	70 405	65 480	64 294	62 671
	Общински	20 000	21 072	0	0	0	0
	от проекти	12 684	4 836	4 965	3 586	6 646	5 213
	от билети и посещения	700	604	1 006	1 094	1 045	1 814
	от спонсори	0	2 000	500	0	0	0
	Общ бюджет	76 963	90 734	76 876	70 160	71 985	69 698
Държавна опера - Русе	Държавен	1 251 459	1 231 850	1 557 027	1 410 096	2 402 809	2 622 679
	Общински	30 000	105 000	103 500	117 000	100 000	120 108
	от проекти	9 276	16 958	16 049	16 854	15 616	16 440
	от билети и посещения	57 167	72 383	105 149	80 509	173 092	216 719
	от спонсори	32 915	0	0	16 399	0	5 000
	Общ бюджет	1 380 817	1 426 191	1 781 725	1 640 858	2 691 517	2 980 946
ДТ "Сава Огнянов"	Държавен	75 000	205 000	169 000	336 000	277 000	353 000
	Общински	0	53 143	54 800	45 000	42 400	43 000
	от проекти	0	0	0	0	0	0
	от билети и посещения	33 650	63 421	57 320	138 666	154 081	245 643
	от спонсори	0	0	0	6 100	6 300	0
	Общ бюджет	108 650	321 564	281 120	525 766	479 781	641 643

Държавен куклен театър	Държавен	185 354	170 555	167 989	148 626	159 568	159 568
	Общински	26 000	32 000	32 000	32 000	32 000	32 000
	от проекти	0	0	0	2 160	0	0
	от билети и посещения	27 256	32 233	36 061	39 134	47 949	52 099
	от спонсори	0	0	0	0	1 000	0
	Общ бюджет	238 610	234 788	236 050	221 920	240 517	243 667

Източник: Община Русе

Особена силна и нарастваща роля в този процес придобиват **народните читалища**, функциониращи на територията на Община Русе: общо 23, от които 10 в гр. Русе и 13 в по-малките населени места на общината. Освен **традиционните културни дейности**, свързани с развитието на любителското изкуство, днес читалищата усвояват все по-активно и **новите социални практики**, което ги превръща все по-успешно в реален партньор за решаване на редица социални проблеми на общността чрез предоставяне на разнообразни услуги, насочени към потребностите на младите хора и хората в неравностойно положение. В рамките на читалищния сектор от няколко години успешно функционира **Регионален информационно-консултантски център „Читалища“**, чиито функции са насочени основно към стимулиране и изграждане на по-висок административен капацитет и качество на управление на процесите в читалищния сектор.

Един от основните приоритети в развитието на народните читалища през последните години е свързан и с разширяването на библиотечните услуги и превръщането на читалищните библиотеки в съвременни културно-информационни и образователни средища - процес, който бе значително ускорен от дългосрочната програма **„Глобални библиотеки“** на ПРООН, Фондацията на Бил и Мелинда Гейтс и Министерството на културата. Общо 8 от читалищата в Община Русе (6 от тях в малките населени места) получиха достъп до програмата и бяха снабдени с компютри, софтуер и периферни устройства (НЧ „Захари Стоянов – 1937“, гр. Русе; НЧ „Георги Бенковски-1937“, гр. Русе; НЧ „Просвета 1928“, гр. Мартен; НЧ „Пробуда 1901“, с. Николово; НЧ „Пробуда 1907“, с. Тетово; НЧ „Надежда - 1908“, с. Ново село; НЧ „Тома Кърджиев - 1873“, с. Червена вода; НЧ „Просвета -1927“, с. Семерджиево).

Таблица 35 Читалища в Община Русе

№	Име на читалище	Град/село	Библиотечен фонд	Брой читателски посещения	Брой художествени състави	Брой клубове, школи, курсове
1.	НЧ "А. Кънчев 1901"	гр. Русе	47 443	15 783	8	9
2.	ВЧ "Зора 1866"	гр. Русе	25 535	14 138	1	2
3.	НЧ "Христо Ботев 1908"	гр. Русе	22 454	6 583	3	5
4.	НЧ "Захари Стоянов 1937"	гр. Русе	33 453	12 227	2	6

5.	НЧ "Г. Бенковски 1937"	гр. Русе	23 912	7 836	3	2
6.	НЧ "В. Левски 1945"	гр. Русе	25 487	1 452	2	0
7.	НЧ "Анжела Чакърян 2008"	гр. Русе	3 750	129	1	1
8.	НЧ „Гоце Делчев 2009“	гр. Русе	новоучредено	0	1	0
9.	НЧ "Св. Св. Кирил и Методий 1924"	кв. Ср. Кула	18 066	265	3	3
10.	НЧ "Просвета 1915"	кв. Долапите	9 627	2230	4	4
11.	НЧ "Просвета 1928"	гр. Мартен	12 480	5 138	5	2
12.	НЧ "Пробуда 1901"	с. Николово	19 200	10 457	6	0
13.	НЧ "Пробуда 1907"	с. Тетово	21 390	311	5	3
14.	НЧ "Надежда 1908"	с. Ново село	15 098	5 173	4	6
15.	НЧ "Тома Кърджиев 1873"	с. Червена вода	13 089	6 163	4	2
16.	НЧ "Просвета 1927"	с. Семерджиево	8 010	3 549	2	4
17.	НЧ "Св. Д. Басарбовски 1902"	с. Басарбово	9 994	325	2	1
18.	НЧ "Светлина 1928"	с. Хотанца	7 612	1 500	5	2
19.	НЧ "Напредък 1928"	с. Долно Абланово	5 898	469	4	1
20.	НЧ "В. Левски 1928"	с. Сандрово	7 770	2 370	3	2
21.	НЧ "М. Горки 1928"	с. Просена	6 805	2 153	4	2
22.	НЧ "Н. Й. Вапцаров 1951"	с. Ястребово	4 721	1 732	1	0
23.	НЧ "Светлина 1927"	с. Бъзън	9 250	2 777	4	2
		ОБЩО:	351 044	102 760	76	59

Източник: Община Русе

Таблица 36 Отчетни данни за бюджета на русенските читалища за периода 2007-2012 г.

Година	Държавен	Общински	от проекти	Собствени приходи: чл. внос, рента, наеми, дарения	Общ бюджет
2007	285 004	8 670	34 525	42 625	370 824
	76.86%	2.34%	9.31%	11.49%	100%
2008	342 397	19 929	48 970	53 629	464 925
	73.65%	4.29%	10.53%	11.54%	100%
2009	373 331	21 627	20 525	47 324	462 807
	80.67%	4.67%	4.43%	10.23%	100%
2010	338 993	14 606	27 107	54 095	434 802
	77.96%	3.36%	6.23%	12.44%	100%
2011	348 878	18 019	13 856	50 577	431 330
	80.88%	4.18%	3.21%	11.73%	100%
2012	348 278	19 402	8 181	67 663	443 524
	78.53%	4.37%	1.84%	15.26%	100%

Източник: Община Русе

За периода 2007-2012 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на общия бюджет на читалищата в общината – докато през 2007 г. той е бил 370 824 лв., през

2012 г. вече възлиза на 443 524 лв., или общо покачване с 19,6%. Разликата се дължи на покачването на абсолютните стойности на държавното и общинско финансиране, както и на по-високите **собствени приходи на читалищата**. С най-голям общ бюджет, през разглеждания период, читалищата разполагат през 2008 г., когато е и най-голям относителният дял (10,53%) и абсолютният размер (48 970 лв.) на полученото финансиране от реализирани проекти. При сравнение на данните за 2007 и 2012 г. за източниците на бюджетни средства на русенските читалища се забелязва, че делът на средствата от проекти е спаднал значително от 9,31% до 1,84% през 2012 г., но в същото време се наблюдава растеж в дела на собствените приходи на читалищата – 2007 г. – 11,49%; 2012 г. – 15,26%.

Видима е през последните години тенденцията към **по-широко легитимиране на третия сектор и гражданското участие** в културния процес на територията на град Русе. Особена активност от регистрираните над 130 граждански сдружения в областта на културата развиват Международното дружество «Елиас Канети», Сдружение «Европейски пространства», Клуб «Отворено общество», Федерация «Алтернативно кино», Сдружение „Приятелите на музея“, Сдружение Фолклорен танцов театър «Н. Киров», Дружеството на художниците, Дружеството на писателите, Сдружение «Васил Арнаудов», Сдружение «Брод» и др.

Като важен приоритет в общинския план за развитие активното взаимодействие на Общината с неправителствения сектор в областта на културата и изкуствата създаде условия за партньорство в редица важни за местната общност инициативи и проекти, някои от които с трайно въздействие върху културния живот на град Русе и страната. Един от основните инструменти в тази посока е общинската **Програма „Култура“** за подкрепа на проекти в областта на изкуството и културата. За периода 2007 – 2012 по програмата на конкурсен принцип са финансирани **158 културни организации с общ размер на средствата от 367 448 лв.**

Реална и повишена легитимност придобиват за разглеждания период и **частните търговски организации** в областта на културата - **печатници, издателски, рекламно-издателски и продуцентски къщи, галерии, звукозаписни студиа, печатни и електронни медии**. Като част от сектора на **творческите индустрии**, някои от тези организации (основно рекламно-издателски и дизайнерски фирми, печатници и др.) са сред основните партньори на Община Русе в ресурсното осигуряване на културния продукт – обстоятелство, създаващо условия за по-пълно и реално изграждане на **публично-частните партньорства** в областта на културата като важен инструмент за устойчиво развитие на творческите индустрии, културния туризъм и специфичните услуги в сектора.

Като цяло обаче частният **сектор на творческите индустрии**, с малки изключения, е все още недостатъчно развит и неизследван. Общите наблюдения сочат, че състоянието му не се различава съществено от състоянието и проблемите на малкия и среден бизнес в страната, свързани основно с нормативната база, данъчните облекчения за създателите на културен продукт, свития като цяло и все още не добре

структуриран културен пазар, както и липса на последователни и устойчиви практики за публично-частно партньорство в областта на културата.

Все още не са решени докрай и въпросите, свързани с **реалната децентрализация, правната регламентация и автономност** на дейностите в областта на културата от публичния сектор.

Децентрализацията в управлението на културните дейности е от съществено значение както за повишаване институционалния капацитет на сектора, така и за управлението на процесите в рамките на общинския културен календар, който в настоящия момент се организира основно от общинската администрация. Изграждането на автономни и обособени общински структури за управление на културните дейности и събития е свързано преди всичко с необходимостта от въвеждане на **професионален мениджмънт и специализирани екипи за управление** на културата и процеса на създаването и разпространението на културния продукт.

Независимо от съществуващите проблеми в развитието на сектора, валидни в голямата си част и в национален мащаб, **културният живот на територията на общината днес се отличава с особена интензивност, виталитет и формът.**

Широката институционална инфраструктура, активността на културните оператори и на структурите на общината, както и устойчивата културна традиция, са основни двигатели за развитието на културния процес и създаването на атрактивни културни продукти, голяма част от които със съществено значение както за развитието на местния културен контекст и на публиката, така и за **развитието на града като привлекателна културна и туристическа дестинация.**

Богатият културен афиш на града се поддържа от редица емблематични за региона и страната събития, които придават уникалност на градския културен пейзаж - най-старият в България Международен фестивал "Мартенски музикални дни" (основан 1961), един от най-старите събори на българското народно творчество "Златната гъдулка", Националната джаз среща, Международният конкурс „Франц Шуберт“, Фестивалът на медийните продукти „Българската Европа“, ежегодното туристическо изложение и фестивал на туристическите атракции „Уикенд туризъм“, Панаирът на музейните изложби, Международното биенале на миниатюрата, Националната литературна награда „Елиас Канети“, Международният фестивал на алтернативното кино, Русенският карнавал, Международният конкурс за екслибрис, Международният симпозиум за съвременно изкуство „Виа Ломеа“, Есенният салон на изкуствата и културата, Международният фестивал „Танцуващата река“, Националният ученически театрален конкурс „К. Михайлов“, Детският фестивал на изкуствата „Русе – всемир на таланти“, Националният ученически конкурс за литературно творчество и журналистика „С. Михайловски“ и др.

Направеният анализ показва, че при очевидната доминация на държавните и общински структури и дейности в сектора на културата, през последните няколко години се наблюдава видима тенденция към **диверсифициране на културната инфраструктура** и повишаване дела на **творческите индустрии и НПО сектора.** Тази

тенденция макар и бавно променя цялостния профил на културната инфраструктура, като налага прилагането на политики и конкретни действия за изграждане на благоприятна бизнес среда и условия за ускорено развитие на културното предприемачество и пазара на труда в областта на културата.

Таблица 37 Бюджет функция „Култура“ 2007-2011 г. - местни дейности

Дейност	Бюджет	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Радио Русе ¹	Субсидия	36 003	67 298	75 477	64 206	54 219
	Собствени приходи	3 588	260	2 803	3 506	8 816
	Общ Бюджет	39 591	67 558	78 280	67 712	63 035
Оркестри и ансамбли в т.ч. Духов оркестър и ФТТ "Н. Киров"	Субсидия	189 999	263 777	295 763	267 430	260 109
	Собствени приходи	2 510	2 200	1 850	1 000	1 400
	Общ Бюджет	192 509	265 977	297 613	268 430	261 509
Културен календар в т.ч. Международен фестивал "Мартенски музикални дни" и Клуб на дейците на културата	Субсидия	657 339	701 208	723 616	538 192	310 562
	Собствени приходи	181 636	202 443	193 915	171 412	164 315
	Общ Бюджет	838 975	903 651	917 531	709 604	474 877

Източник: Община Русе

Важен стимул за ускореното и устойчиво развитие на културния сектор и градската среда представляват и големите по обем **публични инвестиции**, вложени във възстановяване и развитие на редица културно-исторически обекти, зони и сградни паметници на културата, по-голямата част от които осигурени от Общината по оперативните програми на ЕС, сред които проектът за реновиране и реконструкция на градския площад; проектът за „Развитие на културно-исторически атракции в градски туристически ансамбъл“, предвиждащ изграждане на Градски музеен комплекс, доизграждане на Русенския Екомузей, както и укрепване и изграждане на две нови музейни експозиции във фоайето на старата сграда на Регионална библиотека „Л. Каравелов“; проектът „Аз, Градът – Фестивал за съвременна градска култура“ по схема за подкрепа за създаване и промотиране на иновативни културни събития; проектът за „Възстановяване и социализация на Римска крепост „Сексагинта Приста“; реновирането на сградите на Русенската опера и филхармония;

Освен публични средства, сериозни **частни инвестиции** са вложени и в два други мащабни проекта – проектът за реконструкция и изграждане на Музей за

¹ Структурата „Радио Русе“ е закрыта с Решение на ОбС, считано от 1.08.2012 г., и е прехвърлена към ОП „Русе Арт“.

съвременно изкуство в сградата на бившата Музикална гимназия (сграда-паметник на културата), както и стратегическият проект за изграждането на модерна многофункционална спортна зала с капацитет от 5 400 места, подходяща за провеждането на мащабни спортни и културни събития.

Позицията на Русе като един от водещите културни центрове в България, европейската ориентация на града в културно-исторически план, трансграничната му локация и принадлежност към страните от Дунавския регион, както и перспективите за устойчиво развитие в рамките на Дунавската стратегия, поставиха съвсем естествено на дневен ред **кандидатурата на Русе за Европейска столица на културата през 2019 г.**, когато един български и един италиански град ще бъдат избрани за носители на престижната европейска титла. Кандидатурата на Русе за ЕСК бе издигната официално през 2011 г. с Решение №1282 на ОбС – Русе. Решимостта на Русе да подготви и домакинства най-мащабното европейско събитие в областта на културата е основан преди всичко на общото разбиране за **ролята на културата като източник на енергия за творческото развитие на местните общности и в цялост като инструмент за обновяване на градовете и устойчив културен и икономически растеж.**

Във връзка с подготовката на кандидатурата на Русе Общината има разработен **Стратегически план „Русе 2019“**, целящ ускорено развитие на културата, изграждането на адекватна среда и капацитет за подготовката на града за Европейска столица на културата през 2019 г.

4.6. Спорт

4.6.1. Актуално състояние на спорта в Общината

Ученическа спортна школа (УСШ) - целта на школата е качествена начална спортна подготовка на учениците, както и подбор и селекция на таланти деца за училищните и клубни отбори. УСШ ползва безвъзмездно общинска спортна база и спортната база на училищата. През учебната 2010/2011 г. в школата работят шест треньора по няколко вида спорт, двама преподаватели по лека атлетика, един преподавател по спортно ориентиране, един преподавател по тенис на маса, един преподавател по спортна гимнастика и един преподавател по волейбол. Обхванати са около 400 деца на възраст от I до VIII клас. Към 01.01.2011 г. в УСШ се обучават деца по пет вида спорт: лека атлетика, спортно ориентиране, тенис на маса, спортна гимнастика, волейбол. През последните три години отпадат инициативите на спортните школи на национално ниво, но за сметка на това децата от УСШ участват във всички клубни състезания, на които са поканени, във всички етапи от ученическите игри, както и в състезанията от вътрешния календар на УСШ – Русе. През 2009 г. са проведени редица състезания и турнири като лекоатлетическо състезание „Лъвски скок“, лекоатлетически крос „Първа пролет“, открити стартове по лека атлетика за ученици, лекоатлетическа щафета, лекоатлетически крос „Баба Тонка“, Коледно състезание по лека атлетика за деца, „Фестивал на волейбола“ - за деца, турнир по плажен волейбол

(Ден на спортиста), Общински турнир по тенис на маса, ученически преглед на туристическите умения, Осмомартенски турнир по силов трибой и тенис на маса, „Фестивал на хандбала“ за момичета до 11 години, Великденски турнир по баскетбол, спортни прояви в чест на 24 май, турнири по стрийтбол, футболен турнир за купата „Алеко Константинов“, детски футболен турнир „Никола Йорданов“, детски шахматен турнир, турнир по бадминтон „Любен Каравелов“, градска купа „Пролет“ - спортно ориентиране, градска купа „Ден на будителите“ - спортно ориентиране, градска купа „Ангел Кънчев“ - спортно ориентиране, осмомартенски турнир по футбол за девойки, Коледен турнир по футбол за деца, Коледен учителски турнир и др.

Спортно училище „Майор Атанас Узун“ - открито е през учебната 1970/1971 г. като разполага с четири паралелки, 100 ученици, 16 треньори и четири вида спорт - лека атлетика, борба, баскетбол и спортна гимнастика. През учебната 2009/2010 г. в училището се обучават 341 ученици в 15 паралелки, работят 59,5 преподавателя, а видовете спорт са 14. Училището разполага със зали за общофизическа подготовка по бокс, кану-каяк, гребане, карате, възстановителен център и плувен басейн. Останалите спортове използват наличната спортна база на Община Русе. През 2010 г. възпитаниците на училището печелят 51 златни, 57 сребърни и 50 бронзови медали от държавни първенства; 1 бронзов медал от световни първенства; 1 златен, 1 сребърен и 1 бронзов медал от европейски първенства и 1 златен, 2 сребърни и 1 бронзов медали от балкански първенства.

4.6.2. Спортни инициативи и клубове. Спортна база

На територията на Общината са регистрирани голям брой спортни клубове. От спортната инфраструктура със структуриращо значение са стадионите и спортните зали. За Русе стадионите са с по-малък капацитет, което не дава възможност да се достигнат действащите нормативи за осигуреност с места. Констатира се морално остаряла спортна база.

Клубовете, функциониращи на територията на Община Русе, развиват следните видове спортове: акробатика, гимнастика, бойни изкуства, бокс, борба, спортна и ловна стрелба, плуване, кану-каяк, спортни танци, колоездене, езда, футбол, волейбол, баскетбол, хандбал, водна топка, тенис на корт, тенис на маса, фехтовка, шахмат и др. Приоритет на Общината е ангажиране на по-голям брой спортуващи, което може да се осъществи чрез увеличаване броя на състезанията и турнирите за хора с увреждания, ветерани спортисти, деца, лишени от родителски грижи, и любители. Допълнително могат да бъдат провеждани кампании за ползите от спорта, както и да бъдат реализирани програми за стимулиране към по-активен и здравословен начин на живот. В Община Русе като социално значими се определят спортовете, които се практикуват в най-голяма степен от младите хора и които предизвикват най-голям зрителски интерес като футбол, баскетбол и волейбол. Като приоритетни спортове в направление „Високо спортно майсторство“ се определят: спортна акробатика, борба

свободен стил, бокс, лека атлетика, академично гребане, кану-каяк, спортна стрелба, стрелба с лък, плуване, водна топка, тенис на маса, шахмат. Ежегодно се провеждат множество общински, държавни и международни инициативи като: „Дунавска Алпиниада“; Акция „Периметър 100“; „ТИД“; „Мусала“; „Регата Янтра“; „Арда“; Международен ден на река Дунав и др.

Спортната база на територията на Община Русе включва спортен комплекс „Дунав“, състоящ се от многофункционална зала с прилежащ хотелски комплекс към нея; игрище за футбол; зали за фехтовка и джудо; волейболна зала; спортен комплекс „Локомотив“, за който е сключен договор за публично-частно партньорство чрез концесия за 15 години; тенис кортове, разположени в Парка на младежта; комплекс „Ялта“, разположен в централна градска част, включващ тенис-кортове, спортни площадки за мини футбол и тренировъчно футболно игрище, рехабилитационен и медицински център. В процес на доизграждане е спортна зала „Гранд Плаза“, чиято застроена площ е 140 хил. кв. м. Предвижда се да има открита ледена пързалка - 400 кв. м, хотел, офиси и паркинг с 1 015 паркоместа, а спортната зала е с максимален капацитет 8 000 места. В изпълнение на решение №420 от 27.12.2012 г. на Общински съвет – Русе е подписан договор за дългосрочно сътрудничество и реализация на проекта с „МОЛ РУСЕ ИНВЕСТ“ ООД. С решение №592 от 22.05.2013 г., срокът за довършване и въвеждане в експлоатация на залата се удължава до не по-късно от 28.02.2015 г.

4.6.3. Политика на Община Русе в областта на спорта

Община Русе отчита ролята и значимостта на спорта в съвременното общество и се стреми да създава подходящи условия за издигане спортния престиж на Русе. В последните години чувствително е увеличен бюджетът на Община Русе за спортна дейност. За 2007 г. от бюджета на Община Русе за спортна дейност са одобрени 322 000 лв. Чрез Сдружение клуб „Олимпиец“ Общината предоставя още 144 000 лв. за подпомагане на спортните клубове. За 2007 г. са одобрени и 281 000 лв. за издръжка на спортната база.

Ежегодно Община Русе подпомага финансово около 40 спортни клуба по няколко вида спорт. През 2007 г. финансово подпомагане на стойност 186 468 лв. от общинския бюджет са получили 38 спортни клуба по 26 вида спорт, а други още 13 спортни клуба чрез Сдружение клуб „Олимпиец“ са получили сумата от 144 000 лева. През 2008 г. в Русе са проведени два международни турнира по спортни танци под егидата на Община Русе, ученически спортни първенства, както и други масови спортни мероприятия. През 2009 г. е приет Правилник за условията и реда за финансово подпомагане дейностите на спортните клубове в Община Русе. Правилникът предоставя информация относно условията към спортните клубове и процедурите за кандидатстване за финансово подпомагане от Общината. Всяка година спортните клубове на територията на Община Русе имат възможност да кандидатстват по

програма „Спорт“ и при изготвянето на годишния спортен календар. За 2012 г. по програмата са заделени 300 000 лв. за инвестиране в спортни клубове, турнири и мероприятия.

През 2012 г. е реализиран проект на стойност 1 273 190 лв. за реновиране на лекоатлетическата писта на Градския стадион в Русе, която е сертифицирана с Клас А2 от Международната организация на лекоатлетическите федерации. С изграждането на това съоръжение се поставя началото на дългосрочна програма за реновиране и модернизиране на общинската спортна база. Проектът дава възможност за провеждане както на пълноценен спортно–тренировъчен процес, така и на състезания в различните дисциплини на леката атлетика. Благодарение на новото съоръжение след 20-годишно прекъсване е възстановен Международният лекоатлетически турнир „Младост“.

5. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В ИКОНОМИКАТА

Основните цели на анализа са както да се представи състоянието и тенденциите на общинската икономика, така и да се извлекат изводи и формулират препоръки за очертаване на стратегическата рамка за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г. Разгледани са основните икономически показатели, очертани са водещите за общинската икономика отрасли, както и е представена настоящата бизнес и инвестиционна среда.

5.1. Брутна добавена стойност и Брутен вътрешен продукт

Икономическият растеж се асоциира с произведения Брутен вътрешен продукт (БВП) в рамките на една национална или регионална икономика. Стойностите на БВП са показател за това какво се произвежда и как то се променя през годините.

Таблица 38 БВП и БДС по икономически сектори в Област Русе

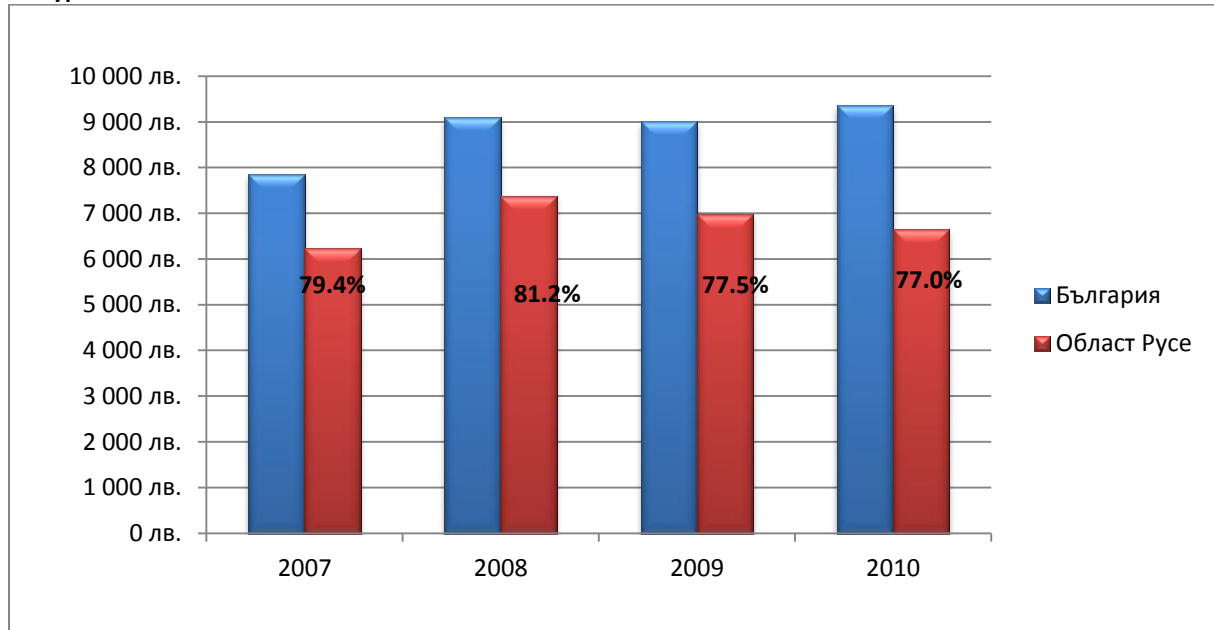
Област Русе	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Брутна добавена стойност – млн. лв	1 334	1 551	1 502	1 419
Аграрен	95	138	100	106
Индустрия	475	515	561	452
Услуги	764	898	841	861
Брутен вътрешен продукт – млн. лв	1 587	1 862	1 748	1 648
БВП на човек – лв	6 245	7 384	6 987	6 646

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Област Русе генерира над 2,5% от БВП на страната. Секторът на услугите заема водеща позиция при формирането на БДС в областта, като генерира над 59% от БДС, следван от индустриалния сектор – 32% и аграрния – над 8%.²

² Данните са за Област Русе поради липса на данни на ниво Община.

Фигура 21 БВП на глава от населението

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

През 2009 г. БВП на човек от населението се свива за пръв път след период от близо 10 години постоянен ръст и достига стойности от около 22% под средния за страната. Глобалната криза води до последици както на националната, така и на местната икономика. Впоследствие заетостта в областта също рязко се свива – от 50,5% през 2009 г. (на населението над 15 години) до малко над 44% през 2011 г. В резултат на това безработицата, която е на ниво от 5,4% през 2009 г., се увеличава над два пъти през следващите две години. През 2010 г. както заетостта, така и безработицата са все още на по-благоприятни нива от средните за страната.

През 2008 г. БВП в Област Русе бележи ръст спрямо предходната година с 17,3%, през 2009 г. спада с 6,5%, а през 2010 г. отново се наблюдава спад с 5,7%. През периода 2007-2010 г. БВП на областта нараства с 3,8%.

През 2008 г. БВП на човек от населението в областта нараства с 18,2% спрямо предходната година, през 2009 г. намалява с 5,3%, а през 2010 г. се наблюдава отново спад с 4,8%. През разглеждания период (2007-2010 г.) БВП на човек от населението отбелязва ръст с 6,4%.

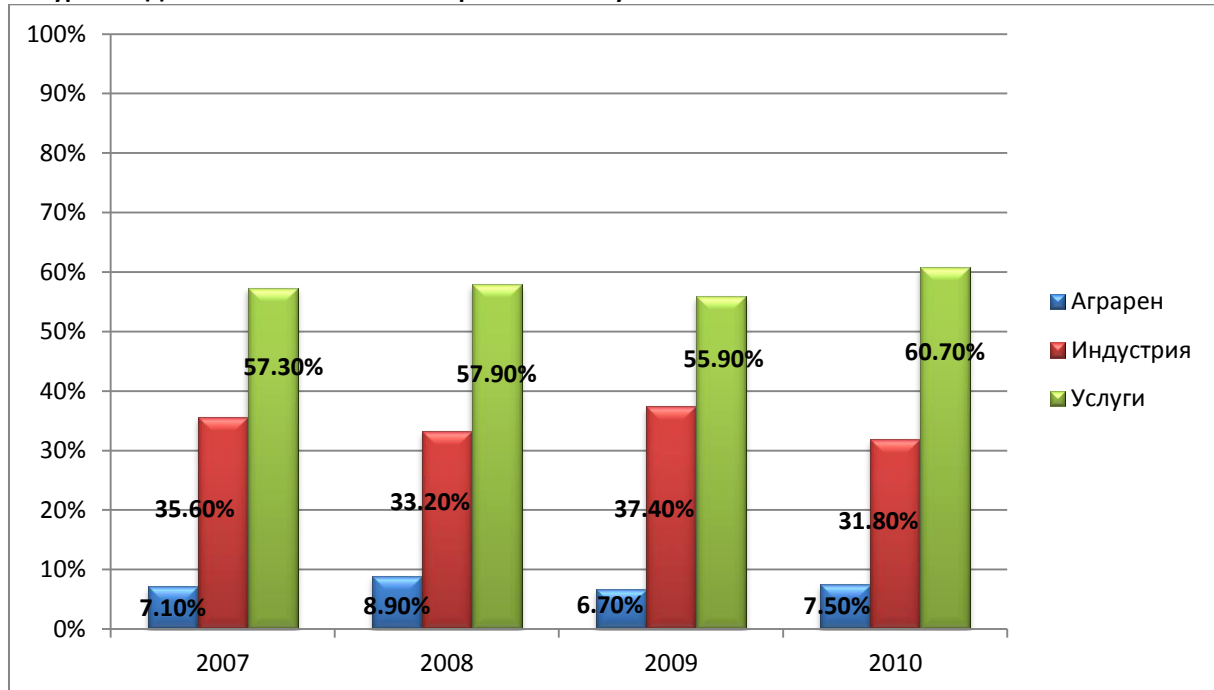
БДС в Област Русе през 2008 г. отбелязва увеличение с 16,2% спрямо стойността на показателя през предходната година, през 2009 г. намалява с 3,16 %, а през 2010 г. - с 5,5%. През периода 2007 -2010 г. стойността на БДС нараства с 6,3%.

През 2007 г. аграрният сектор генерира 7,1% от БДС на областта, през 2008 г. – 8,9%, през 2009 г. – 6,7%, а през 2010 г. – 7,5%. През разглеждания период (2007-2010 г.) делът на сектора в структурата на БДС е 7,56%.

През 2007 г. сектор индустрия генерира 35,6% от БДС на областта, през 2008 г. – 33,2%, през 2009 г. – 37,4%, а през 2010 г. – 31,8%. За целия период е 34,0%.

Делът на сектор услуги през 2007 г. в структурата на БДС е 57,3%, през следващата година е 57,9%, през 2009 г. – 56,9%, а през 2010 г. – 60,7%. За целия период секторът генерира 58,0% от БДС на областта.

Фигура 22 БДС по икономически сектори в Област Русе

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

След направения анализ, ясно се откроява ключовата роля на индустриалния сектор и сектор услуги, които създават по-голямата част от БДС на Област Русе, а като сектор с голям потенциал за развитие на територията на областта може да се посочи аграрният. През периода 2007-2010 г. делът на сектор услуги в структурата на БДС нараства с всяка следваща година и се очертава като водещ за формулирането на този показател в областта.

5.2. Инвестиции

Присъединяването на България към ЕС дава нова посока за развитие, като се разкриват нови възможности и перспективи пред българския бизнес и се дава шанс за развитие не само на големите национални центрове, но и на периферните градове и райони. Подобряване на бизнес климата се наблюдава и в Община Русе, както и нарастващ интерес от страна на местни и чуждестранни инвеститори. В момента на територията на Община Русе работят всички видове съвременни търговски обекти, в т.ч. двата мола: Mall Rouse, Mega Mall Ruse, търговски центрове Royal City Center Ruse, Dunav Trade Center Ruse, магазин Metro Ruse, магазините за дома и градината Mr. Bricolage Ruse, Praktiker Ruse, Baumax Ruse, магазин Jumbo, хипермаркетите Kaufland Ruse и Carrefour Ruse, както и супермаркетите Billa и Lidl.

В рамките на Еврорегион Русе-Гюргево, двете общини имат възможност да кандидатстват съвместно за отпускане на европейски средства за проекти с регионално значение. Еврорегионът в момента е най-голямата градска общност на румънско-българската граница и е основен транспортен възел между двете страни. Той се намира на кръстопът на европейските коридори, свързващи Северна и Западна Европа и Азия. Русе е най-близкото пристанище до столицата на Румъния – Букурещ, която е пазар с 3 милиона потребители само на 75 км разстояние. Днес от този значим потенциал, който предлага еврорегионът се възползват много местни и чуждестранни бизнес компании и инвеститори. Местните власти и на двата града полагат специални усилия за насърчаване на инвестициите и подкрепа на инвеститорите, които имат възможност да развиват дейността си в индустриални и логистични паркове, както и свободни зони от двете страни на р. Дунав. Наличието на структури за подкрепа на бизнеса представлява ключов елемент от инвестиционната политика, която развива Община Русе. На нейна територия функционират Бизнес центрове и инкубатори, Офиси на Българска търговско-промишлена палата (БТПП), Офиси на Българска стопанска камара (БСК), и индустриални зони, но липсват технологични паркове, бизнес асоциации и клъстери.

През 2008 г. привлечените от български и чуждестранни компании инвестиции в Община Русе надхвърлят над 350 млн. евро, част от които са усвоени през 2009 и 2010 г. В производствените предприятия са инвестирани около 200 млн. евро.

Отчитайки ключовата роля на производствения сектор, в Община Русе с финансовата подкрепа на местни и чуждестранни инвеститори и съдействието на държавата е изграден модерен Индустриален парк, който е предвиден за индустриални цели и включва производствени предприятия и складове.

Някои от най-големите инвеститори за периода 2007-2013 г. са:

- **Френската фирма „Монтюпе“** - един от водещите европейски производители на продукти от алуминиеви сплави за автомобилната промишленост. Износът е за Германия, Франция, Румъния и Италия. Размерът на инвестицията е 100 млн. евро, като 70 млн. евро са вложени в оборудване и 30 млн. евро са влезли в местната икономика;
- **„Керос България“** - друг голям инвеститор в индустриалния парк на гр. Русе, който е една от водещите испански фирми в сферата на производство на керамика. Инвестицията е в размер на 42 млн. лева и разкрива 300 работни места;
- **„Витте Аутомотив България“** - собственост на немската фирма Witte Automotive GmbH и инвестира общо 21 млн. лв. в проекта „Завод за производство на електронни и механични части за автомобилната индустрия в Русе“;
- **„Тамарес индъстрис България“** - производител на машинни части. Размерът на инвестициите е 1 млн. евро;
- **„Убикалиа България“** - испанска фирма специализирана в изграждането на складови и логистични бази. Размерът на инвестициите е 22 млн. евро;

- **„Фибран“** - гръцка фирма, производител на топлоизолационни плочи от екструдирани полистирен. Размерът на инвестициите е 6 млн. евро;
- **„Атлас Копко Лифтър“** - шведски производител на хидравлична техника. Размерът на инвестициите е 3,8 млн. евро;
- **„Септома България“** - гръцки производител на памучни изделия за козметични нужди. Инвестира 5,3 млн. лв. в завод край Русе, като през 2010 г. се доизгражда втора производствена сграда. Основен доставчик на материали и дружество майка е „Септома“ Гърция, наложили своята продукция на ЕС;
- **Логистичен парк Русе** - проект на „Бългериън Пропърти Девелъпмънтс“ ЕООД в строителство на нежилищни имоти. Инвестициите са в размер от 12,6 млн. евро. Сградите са разположени на терен с площ 54 000 кв. м и са сглобяеми стоманобетонни рамкови конструкции. Паркът е разположен в Индустриална зона в местността „Слатина“ край Русе на 1,5 км разстояние от Дунавмост, 1 км разстояние от главната Българо-Румънска магистрала в близост до Пристанище Русе-Изток и Свободна зона - Русе на 80 км разстояние от Букурещ и 3 км разстояние от центъра на Русе. Стартирането на проекта е през 2009 г. и в края на 2010 г. е пусната в експлоатация първата сграда на Парка;
- **Бизнес Парк Русе** - 100% инвестиция на Ирис АД. Основното преимущество на проекта е местонахождението му – на едно от най-комуникативните места в града, в непосредствена близост до Mall Rouse. Компанията инвестира в бизнес, търговски, жилищни и логистични площи;
- **Мега Мол Русе** - разположен е в близост до брега на р. Дунав. Търговско-развлекателният център е съвместен проект на фонд ECDC (European Convergence Development Company Limited) и българската компания Мегахим АД. Архитектурният проект е дело на британското архитектурно студио Charman Taylor, световен лидер в проектирането на търговски обекти. Общата стойност на проекта надхвърля 30 млн. евро. На търговската площ са разположени световноизвестни български марки като Маркам Фешън – една от водещите фирми в дамската мода, световно известната италианска марка Miss Sixty, германско-австрийската компания Dm - верига дрогерии и др;
- **„Гранд плаза Русе“** (Grand Plaza) - грандиозен проект, който представлява спортно-развлекателен, търговски и обществено-обслужващ център на разгърнатата застроена площ от около 140 хил. кв. м. През май 2008 г. е направена първата копка на комплекса. Предвижда се да има открита ледена пързалка - 400 кв. м, хотел, офиси и паркинг с 1 015 паркоместа, а спортната зала да е с максимален капацитет 8 000 места. Инвеститор е „Проект Русе“ АД – дружество, резултат от сътрудничеството на Община Русе, "Приста порт" АД, "Денси Строй" ЕООД и "Готи" ЕООД. Очаква се около 70 млн. евро да бъдат инвестирани в търговския комплекс. След официалното откриване на комплекса, той ще предложи около 2 000 нови работни места;

- **„СЕТ” АД** - най-големият производител на печатни платки в България. През май 2010 г. е пуснат в експлоатация цех за монтиране на печатни платки с високопроизводителна линия за автоматичен монтаж от ново поколение. Предприятието открива много нови работни места. В момента в него са заети 320 души;
- **Jumbo** - магазинът на гръцката верига за детски играчки е разположен на терен по пътя за Варна. Инвестицията на гръцката фирма е за 15 млн. евро.

Настъпващата в края на 2008 г. икономическа и финансова криза генерира замразяването на някои от проектите и доведе до спад в инвестициите.

Реализиран е един от най-значимите за Общината проекти - Интегриран воден проект за Русе по програма ИСПА на стойност 58 млн. евро. В процес на изпълнение е проект „Интегрирана система за градски транспорт на град Русе“, който е финансиран по ОПРР и е на стойност 30 млн. лв. и изграждане на нова административна сграда на Речна информационна система (РИС), чиято стойност е над 35 млн. лв.

Благоустроени са жилищни квартали, изградени са нови улици, реконструирани са тротоарни настилки, извършено е озеленяване с трайна растителност в населените места. Чрез благоустрояването на града и изграждане на добра инфраструктура се допринася и за привличане на потенциални инвеститори.

През 2012 г. Община Русе е сключила договори за предоставяне на концесия за поставяне и експлоатация на 260 спирки от линиите на градския транспорт за обществен превоз на пътници на територията на Русе. Според сключените за следващите 15 години договори, Концесионерите ще направят инвестиции от 2 511 794 лв. още през първия тригодишен период.

Инвестициите в градския транспорт на Русе бележат ръст - 1,8 млн. лв. е стойността на инвестицията за първия пакет от 10 нови тролейбуса на ЕГГЕД Русе АД. Машините са произведени от концерн Ивеко, оборудвани с по два климатика, електронна информационна система и са адаптирани за трудноподвижни хора. Програмата за развитие и инвестиции в обществения транспорт на града предвижда инвестиции от 6 млн. евро.

В началото на 2010 г. е разработен първият икономически общински портал за региона. Той предоставя информация за всички общински имоти и стопански субекти. Инвестицията е на стойност над 500 хил.лева и е финансиран изцяло по Оперативна програма "Административен капацитет" чрез Европейския социален фонд.

5.3. Преки чуждестранни инвестиции

В периода до 2010 г. ПЧИ в Област Русе нарастват всяка година, достигайки 363 млн. евро. Равнището на чуждестранните инвестиции отрежда на Русе осмо място в страната по ПЧИ в нефинансови предприятия с натрупване (€/глава от населението) – 1 378. За периода 2007-2009 г. Област Русе има повече от два пъти ръст на чуждестранните инвестиции.

Община Русе работи за създаване на прозрачна, предсказуема и отворена за инвестиции бизнес среда, която да допринесе за привличане на нови инвеститори, както и запазване и развитие на микро, малки и средни фирми в Общината, определящи структурата на местната икономика. За да се улеснят и задържат инвеститорите на територията на Община Русе, е от ключово значение подобряване качеството на предоставяните административни услуги. В тази връзка, в Община Русе е изградена информационна среда за бизнеса по въпроси, свързани с обществени поръчки, предоставяне на точни и ясни критерии за общински проекти, публично-частни партньорства, стратегическо развитие на Общината и други.

Таблица 39 Преки чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12. /хил. евро/

Населено място	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Област Русе	171 784,3	336 033,5	344 793,7	363 261,7	335 086,3
в т.ч. Община	164 619,2	318 271,2	333 815,0	353 354,7	328 741,0

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

През 2007 г. 95,8 % от всички ПЧИ в Област Русе са направени в Община Русе, през следващата година – 94,7%, през 2009 г. делът на ПЧИ в Община Русе от цялата област е 96,8%, през 2010 г. – 99,0%, а през 2011 г – 98,1%. През 2008 г. ПЧИ нарастват значително спрямо 2007 г.

Наблюдава се тенденция на концентриране на икономическите субекти и инвестиции предимно в Община Русе и в частност гр. Русе, който е административен център на Област и Община Русе.

Близостта на гр. Русе до столицата на Румъния – гр. Букурещ, възможностите за инвестиции, които дава Дунавската стратегия, стратегическото географско разположение и природните дадености на района са фактори, които дават основно предимство за привличането на инвестиции в Общината.

5.4. Отраслова структура на русенската икономика

Броят на нефинансовите предприятия за Община Русе значително е намалял през периода 2008-2011 г., като през 2008 г. той е 9 899, а през 2011 г. - 9037. Най-голям е броят на предприятията, свързани с търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, следвани от преработваща промишленост, професионални дейности и научни изследвания, транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство, строителство и недвижими имоти. Най-малък е броят на предприятия, свързани с производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива и възстановяване на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване.

Таблица 40 Брой на нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе

Икономически дейности	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо за Община Русе	9 899	9 268	9 224	9 037
Селско, горско и рибно стопанство	141	140	162	188
Добивна промишленост	8	5	7	8
Преработваща промишленост	1 189	1 080	1 047	1 014
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	12	17	25	25
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	15	11	14	22
Строителство	584	513	477	397
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	4 058	3 745	3 713	3 562
Транспорт, складиране и пощи	715	643	606	603
Хотелиерство и ресторантьорство	524	514	545	527
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	158	167	169	201
Операции с недвижими имоти	469	401	428	424
Професионални дейности и научни изследвания	958	930	915	905
Административни и спомагателни дейности	180	186	214	207
Образование	76	76	71	69
Хуманно здравеопазване и социална работа	336	334	328	352
Култура, спорт и развлечения	116	112	93	97
Други дейности	360	394	410	436

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Водещ сектор по показател произведена продукция за разглеждания период (2008-2011 г.) в Община Русе е преработващата промишленост, като през 2008 г. секторът реализира най-голям размер произведена продукция. Следващите сектори са строителство, транспорт, складиране и пощи, търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети.

Таблица 41 Произведена продукция в нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе /хил. лв./

Икономически дейности	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо за Община Русе	3 009 502	2 480 010	2 269 082	2 528 861
Селско, горско и рибно стопанство	76 209	84 935	96 331	141 363
Добивна промишленост	18 493	..	11 878	10 452
Преработваща промишленост	1 472 265	1 069 204	1 026 253	1 145 265
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	83 840	101 104
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	..	24 822	25 636	24 421
Строителство	295 721	295 204	187 188	140 369
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	392 460	373 651	323 152	389 302

Транспорт, складиране и пощи	392 557	290 293	301 208	345 128
Хотелиерство и ресторантьорство	25 447	28 189	30 562	34 563
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	20 974	20 321	24 078	24 877
Операции с недвижими имоти	33 778	28 413	24 496	31 542
Професионални дейности и научни изследвания	43 378	43 073	42 257	40 984
Административни и спомагателни дейности	18 394	19 134	21 205	21 591
Образование	2 020	2 131	2 074	2 340
Хуманно здравеопазване и социална работа	48 139	52 135	51 107	55 652
Култура, спорт и развлечения	15 152	15 253	10 294	11 135
Други дейности	7 035	7 212	7 523	8 773

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Най-голям е броят на заетите³ лица в сектор преработваща промишленост, следван от търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, строителство и транспорт, складиране и пощи, както и хотелиерство и ресторантьорство. Най-малък е броят на заетите лица в секторите образование и добивна промишленост. През 2008 г. се наблюдава най-голям брой на заетите лица в Община Русе.

Що се отнася до броя на наетите⁴ лица в нефинансовите предприятия, най-голям е техният брой в секторите преработваща промишленост, търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, както и транспорт, складиране и пощи. Най-малък е броят на наетите лица в сектор добивна промишленост и образование. През 2008 г. броят на наетите лица е най-голям в сравнение със следващите години до 2011 г.

Таблица 42 Брой заети и наети лица в нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе

Икономически дейности	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
	Заети	Наети	Заети	Наети	Заети	Наети	Заети	Наети
Общо за Община Русе	65 490	58 486	60 468	53 709	56 162	49 016	55 629	48 644
Селско, горско и рибно стопанство	1 237	1 137	1 273	1 169	1 351	1 223	1 488	1 348
Добивна промишленост	391	387	343	335	329	320
Преработваща промишленост	26 439	25 644	23 259	22 519	20 573	19 748	21 633	20 880
Производство и	599	583	515	494

³ Заети лица са: лицата, които са в трудово правоотношение съгласно Кодекса на труда и в служебно правоотношение съгласно Закона за държавния служител, по силата на които получават възнаграждение в пари или натура под формата на работна заплата за работа по постоянен или временен договор, на пълно или непълно работно време; лицата, които имат работа, но не са работили през наблюдавания период поради болест, майчинство и др.; лицата, които управляват собствено предприятие, фирма или стопанство или извършват някаква работа за лична изгода или за получаване на смесен доход – наети лица по граждански договор, работещи само в отчетната единица; лицата, работещи без заплащане във фирми, предприятия и стопанства на родствени лица, членове на техните домакинства.

⁴ Наети лица са лицата, които са в трудово правоотношение с работодателя съгласно Кодекса на труда и в служебно правоотношение съгласно Закона за държавния служител, по силата на които правоотношения те получават възнаграждение в пари или натура под формата на работна заплата за извършена в определен обем и качество работа, независимо дали договорът за наемане е постоянен или временен, на пълно или непълно работно време.

разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива								
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	712	626	754	664
Строителство	5 958	5 600	5 583	5 291	4 496	4 140	3 542	3 262
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	14 102	11 235	12 587	9 800	12 647	9 876	11 587	8 937
Транспорт, складиране и пощи	5 288	4 773	4 873	4 378	4 546	4 060	4 467	4 016
Хотелиерство и ресторантьорство	2 465	2 113	2 846	2 491	2 716	2 348	2 740	2 367
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	731	629	706	588	677	542	722	578
Операции с недвижими имоти	740	452	799	519	762	476	687	397
Професионални дейности и научни изследвания	1 715	934	1 750	1 017	1 728	977	1 781	1 052
Административни и спомагателни дейности	1 187	1 068	1 055	927	1 159	998	1 216	1 065
Образование	130	88	146	92	141	102
Хуманно здравеопазване и социална работа	2 370	2 087	2 446	2 172	2 458	2 157	2 581	2 267
Култура, спорт и развлечения	455	375	417	351	454	380
Други дейности	749	455	796	488	832	484	992	515

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

Важен икономически показател, характеризиращ инвестиционната активност на предприятията представляват придобитите „дълготрайни материални активи“ (ДМА). Те имат съществено значение за развитието на всяко предприятие и заемат значително място в общия размер на активите на предприятието като дълго време определят неговата дейност.

Разходите за придобиване на ДМА са фактически извършените разходи за придобиване на земя, сгради, съоръжения и конструкции, машини, оборудване, транспортни средства и други чрез строителство и закупуване, вкл. употребяваните ДМА.

В обема на придобитите дълготрайни материални активи се включва стойността на всички придобити ДМА независимо от начина на придобиване - строителство или закупуване. Придобитите чрез строителство дълготрайни материални активи се отчитат след въвеждането им в експлоатация по реда, установен от Министерството на регионалното развитие с Наредба № 2 от 31.07.2003 г. за разрешаване на ползването на строежите в Република България.

За периода 2008-2011 г. най-голям е дялът на ДМА в секторите преработваща промишленост, търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети. Дялът на ДМА в

сектор преработваща промишленост е най-голям през 2009 г., като през 2010 г. отбелязва значителен спад.

След направения анализ като водещи икономически дейности с потенциал за по-голямо развитие в Община Русе се очертават преработваща промишленост, строителство, транспорт, складиране и пощи, както и търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети.

Таблица 43 Придобити ДМА от нефинансовите предприятия по икономически дейности в Община Русе /хил. лв./

Икономически дейности	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Общо за Община Русе	1 943 811	2 045 526	1 955 115	1 889 872
Селско, горско и рибно стопанство	42 582	66 449	83 100	71 330
Добивна промишленост	10 383
Преработваща промишленост	754 878	755 001	688 902	681 051
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	146 025	155 875	154 717
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване
Строителство	209 589	208 354	171 192	112 721
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	342 073	332 870	310 425	304 028
Транспорт, складиране и пощи	228 887	218 729	209 545	214 014
Хотелиерство и ресторантьорство	20 788	34 089	40 601	40 698
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	8 561	11 635	10 408	10 601
Операции с недвижими имоти	128 667	155 532	168 107	169 579
Професионални дейности и научни изследвания	43 632	15 180	14 456	23 795
Административни и спомагателни дейности	7 048	7 147	8 995	9 569
Образование	1 280	..	1 132	911
Хуманно здравеопазване и социална работа	24 610	31 607	33 462	38 348
Култура, спорт и развлечения	2 017	..	2 393	3 297
Други дейности	1 997	2 207	2 345	2 800

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

6. ТУРИЗЪМ

Русе е град с многовековна история, която го прави уникален и неповторим, съчетавайки българските градски традиции с типично европейски стил и дух. Богатото културно-историческо наследство и красивата крайдунавска природа дават възможности за създаването на специализиран туристически продукт, който да отговаря на изискванията и съвременните тенденции в туризма. Разположен е на северната българска граница – на брега на най-голямата транспортна магистрала в Европа – река Дунав и е на кръстопътя на други важни транспортни коридори. Река Дунав е единствената река в света, която свързва 10 държави: Германия, Австрия,

Словакия, Унгария, Хърватска, Сърбия, Румъния, България, Молдова и Украйна. Чрез река Рейн се свързва и със страните от Централна и Западна Европа. Дунав мост е мащабна комуникационно-транспортна, железопътна и шосейна връзка със съседна Румъния, а оттам – с Европа и Азия. Само на 72 км северно от Русе се намира 3-милионният Букурещ – столицата на Румъния, която е голям потенциален пазар, в т.ч. и за краткотрайни пътувания.

Град Русе е уникален със струпването от хотели, ресторанти и културни атракции, каквито липсват в радиус от 150 км. В близост е до райони с големи туристически забележителности като Природен парк „Русенски Лом“, градовете Велико Търново, Шумен и Габрово. Това създава възможности за развитие на регионални маршрути по отношение на културния туризъм. Територията на общината предлага разнообразни и атрактивни ландшафти. Лесопарк „Липник“ и прилежащото му езеро, парковата зона „Хижа Приста“, Басарбовският манастир, близко разположените архитектурно-исторически паметници и резервати със световно и национално значение като „Скални църкви при с. Иваново“ (под закрилата на ЮНЕСКО), „Средновековен град Червен“ и „Тракийската гробница при с. Свещари“, предоставят добри условия за отдих и развлечения.

Русе се характеризира с уникална за страната европейска градска архитектура от края на 19-ти и началото на 20-ти век. Той се явява като своеобразен архитектурен резерват. В града функционират религиозни храм-паметници на 13 различни вероизповедания. Но териториалното разпределение на богатото културно-историческо наследство е изключително неравномерно. В преобладаващата степен то е концентрирано в западната част на общинската територия и в частност - в строителните граници на общинския център, и то предимно в Централна градска зона. От всички 275 обекта със статут по Закона за паметниците на културата и музеите, 265 са на територията на града.

Русе е сравнително отдалечен от основните туристически пазари на България: Черноморският туристически район и планинските курорти в Централна, Южна и Югозападна България, за да може лесно атракциите на града да бъдат използвани в рамките на кратки екскурзии от пребиваващите в тези обекти туристи. Все пак добрите транспортни връзки, особено с туристическите обекти по северното Черноморие, дават определени възможности за организиране на едnodневни екскурзии, които евентуално да се предлагат на групите туристи по линия на дунавския круизен туризъм.

Макар че туризмът се счита за стопански отрасъл, всъщност това е система от дейности, насочени към обслужване на преминаващия през територията на общината пътникопоток. Туризмът се характеризира най-добре със степента, в която дадено място е дестинация за посещаващите го, т.е. представлява цел на посещението им. Той е една от областите, от чието ефективно използване Община Русе е пряко заинтересована и чието развитие в огромна степен са определя от общинската политика, от една страна и взаимодействието и сътрудничеството между всички заинтересовани страни, от друга.

Основни участници в туристическата дейност, развиваща се на територията на общината са:

- администрацията на Община Русе;
- администрацията на Област Русе;
- представители на туристическия бизнес - туроператорски компании, осъществяващи дейност на територията на общината; местни хотелиерски и ресторантьорски фирми;
- превозвачески фирми;
- Регионален исторически музей – Русе.

Освен основните участници, които формират местния туристически продукт, заинтересовани от развитието на туризма са:

- всички културни институти и организатори на големи фестивали и прояви;
- всички неправителствени организации в областта на изкуството, културата и местни културно-образователни центрове;
- различни формации, занимаващи се с изкуство;
- отделните творци;
- всички останали представители на местните традиционни занаяти, обичаи и практики, които поради естеството на предлагания от тях продукт, дават уникалността на града и по този начин формират идейната представа, с която градът може да присъства в представите на приходящите туристи.

Заинтересовани лица са, също така:

- правителствените институции и националните организации, които се занимават с развитието на туризма на територията на цялата страна;
- всички международни организации и туристически компании, които извършват своята дейност на територията на общината или имат определени интереси в туризма, свързан с общината.

6.1. Зони за туризъм

Основните зони за туризъм в Община Русе са:

- **Русенски кей** - обхваща крайбрежната ивица от русенския лиман на запад до зимовника за плавателни съдове на изток. В тази зона се включват Музеят на транспорта, откритата експозиция Римска крепост “Сексагинта Приста”, Музеят на градския бит, Музеят “Захари Стоянов” и площадът до Речна гара. В момента русенският кей е лошо пригодена зона за туризъм в града, както в транспортно отношение, така и като благоустроеност. Същевременно кейт е мястото, където акостираат корабите с туристи и притежава огромен потенциал за развитие на туризма. Поради тази причина се работи активно за неговото благоустрояване. Разработването на нова визия за развитието на крайбрежната зона е обвързано с румънските приоритети за градско развитие, за да може Русе и Гюргево да

кандидатстват съвместно като еврорегион за отпускане на европейски средства през програмния период 2014-2020 г. за проекти с регионално значение.

- **Градски център** - включва обектите по улица "Александровска" от площад "Батенберг" през площад "Свобода", Русенската опера и катедралата "Св. Троица" до Парка на младежта, както и обектите по улица "Славянска". В момента това е най-пригодената част на града за туризъм, защото е изцяло пешеходна зона и в нея са концентрирани по-голямата част от забележителностите на Русе (музеи, архитектурни паметници, театър, опера, хотели, ресторанти и кафенета, магазини за сувенири). От ноември 2010 г. до края на 2011 г. е извършена реконструкция на централния площад, която обхваща площ от 40 000 кв. м. Монтирани са нови осветителни тела, мрежи за видео наблюдение, подменени са някои растителни видове и е модернизирания целият облик на тази туристическа зона. Реконструкцията е на стойност 10 млн. лв., като по-голямата част се финансира от Оперативна програма „Регионално развитие“.
- **Местност Левента** – включва зоната около телевизионната кула и комплекс "Левента". Отличава се с красива панорамна гледка, добри пътни връзки и паркинги.
- **Западен парк „Приста“** - разположен е на няколко километра от Русе, между пътя за София и р. Дунав. Залесен е с широколистни гори. Местността предлага отлични възможности за отдих, развлечения и спортуване. Туристическият потенциал в тази зона предстои да бъде доразвит.
- **Лесопарк „Липник“** – намира се на 10 км от гр. Русе, в близост до с. Николово. Тази зона за туризъм също разполага с голям потенциал, но като цяло все още е неразвита.

В близост до Община Русе се намират още две зони, които също са част от туристическия продукт, предлаган от нея:

- **Дунавски бряг и Дунавско крайбрежие** – включва селата Пиргово и Мечка. Възможностите, които предлага тази зона са свързани с използване на крайбрежната пясъчна ивица за краткотраен отдих; за развитие на водомоторни спортове; спортен риболов; културно-исторически маршрути като Римски кастел, „Тимамиум“, както и Орнитоложка зона „Рибно стопанство“, „Стълпище“ и природният феномен „Дикилиташ“. Тук би могъл да бъде развит селски туризъм.
- **Поломие** - включва Природен парк „Русенски Лом“ и културно-историческите обекти в землищата на селата Красен, Божичен, Иваново, Кошов, Червен, Нисово, Табачка и Сваленик . В тази зона за туризъм може да се развива едnodневен, двудневен и по-продължителен туризъм (различни видове зелени училища, ловен и орнитоложки туризъм, както и други добри практики и хобита).

6.2. Туристически потенциал

Забележителностите и туристическите обекти на територията на Общината могат да бъдат разделени в следните категории:

Музеи

- Регионален исторически музей – Русе – намира се на площад „Батенберг“. Представя седем експозиции, от които три на открито – Римска крепост Сексагинта Приста, Ивановски скални църкви и Средновековен град Червен;
- Природо-научен музей – Русе – до 2013 г. се предвижда изграждане на такъв музей и лапидариум, които са част от проект "Развитие на културно-исторически атракции в градски туристически ансамбъл", финансиран по ОПРР;
- Музей на транспорта – Русе – разположен е в първата ж.п. гара в България, под Младежкия парк. Гарата е открита 1866 г., когато се построява железният път от Русе до Варна. Експозицията представя развитието на железопътния и речния транспорт в страната. На коловозите пред гарата са изложени няколко парни локомотива и различни модели вагони, сред които първият локомотив и вагонът-салон на султан Абдул Азис от 1866 г., вагонът на цар Борис III и вагонът на маршал Толбухин;
- Къща музей „Градски бит на Русе - края на XIX – началото на XX век“ – Русе - представлява постоянна експозиция, отразяваща бита и културата в Русе от края на XIX и началото на XX век и проникването на европейските модни влияния. Експозицията представя примерни интериори от русенска градска къща и показва колекции на европейски порцелан и стъкло от 19 в.;
- Къща музей „Захари Стоянов“ – Русе – посветена е на българското Възраждане и жизнения път на Баба Тонка Обретенова и нейното семейство, пряко свързано с национално-освободителните борби и с обществения живот в Русе след Освобождението. Представени са оръжия, лични вещи на семейство Обретенови и Захари Стоянов, голям брой документи, снимки, портрети;
- Музей „Баба Тонка“ – Русе – разположен е в къща, построена в периода 1907-1908 г. Експозицията в нея е от 1958 г. Подновена е през 1967 г.;
- Музейна къща „Тома Кърджиев“ – Русе – включва археологическа експозиция „Русенски регион по време на Второ Българско царство 13-14 в.“.

Сгради – паметници на културата

- Доходно здание – Русе – строителството на сградата продължава от 1898-1902г. В сградата са се помещавали театрален салон, библиотека, казино и магазини. До сега основно сградата е ползвана от Русенския театър.

- Гранд хотел „Тетевен“ – Русе – сградата се намира до Доходното здание. Построена е през 1897 г.
- Някогашна банка „Гирдап“ – Русе – сградата е построена през 1896 г. от арх. Самуил Данаилов. Сега сградата е Сметна палата;
- Съдебна палата – Русе - открита е през 1940 г. Построена е на мястото на стария рибен пазар;
- Княжески дворец – Русе – сега е Куклен театър;
- Държавна опера – Русе - наследник е на създадената през 1919 г. в Русе Оперна Дружба. Днес Русенската опера разполага с богат репертоар, който радва публиката не само в града, но и в държави като Швейцария, Германия, Франция и Австрия;
- Търговска къща „Мартинов“ – Русе – къщата е паметник на културата, построена през 1900 г. В нея се помещава Клубът на дейците на културата;
- Банка на братя „Симеонови“ – Русе – сградата е построена през 1895 г. Днес зданието е познато като Банка ДСК;
- Мъжка гимназия – Русе – построена е през 1898 г. Като учител в нея, Стоян Михайловски написва текста на „Върви народе възродени“;
- Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе – библиотеката се намира в сградата, строена през 1911 г. за първата у нас Търговско-индустриална камара;
- Пощенска палата – Русе - палатата е построена през 1930 г. и е паметник на културата;
- Дом Канети – Русе - сградата е построена през 1898 г. като търговска къща на Елиазер Канети, дядото на Елиас Канети. Той често е място за провеждане на неформални артистични акции, концерти и други събития;
- Музикално училище – Русе - построено е през 1901 г. за немски протестантски пансион и училище. След земетресението през 1977 г. сградата остава празна. Предстои да бъде обновена с проект за частен нумизматичен музей.

Храмове

- Църква „Св. Троица“ – Русе – най-старата църква в Русе, построена през 1632 г.;
- Църква „Св. Георги“ – Русе – построена е през XVII век, но в сегашния си вид е реконструирана през 1843 г.;
- Католическа църква „Св. Павел от Кръста“ – Русе – построена е през 1890 г. в стил неокласицизъм. Известна е с първия орган в страната от 1907 г.;
- Арменска църква „Света Богородица“ – Русе - построена е през XVII век на мястото на друга по-стара;
- Джамия „Саид Паша“ - Русе – построена е през 1876 г. в характерен за Възраждането стил;
- Манастир „Св. Димитър Басарбовски“ – с. Басарбово – намира се до село Басарбово, на 12 км. от гр. Русе;

- Православен храм „Свети Николай Чудотворец“ – Русе – изграждането на църквата е свързано с борбата за църковна независимост;
- Църква „Св. Петка“ – Русе - построен е през 40-те години на XX в.;
- Православен храм „Свето Възнесение Господне“ – Русе - построена е през 1912 г.;
- Православен храм „Свети Архангел Михаил“ - построена е през 1953 г.

Природни обекти

- Лесопарк „Липник“ – с. Николово – крайградски парк за отмора и развлечение. Има езеро за риболов и разходка с лодка, зоо кът и други развлечения;
- Русенски кей – намира се до хотел Рига. Обикновено е място за разходки;
- Парк на възрожденците – Русе – създаден е през 70-те години на XX в.;
- Парк на младежта – Русе - най-големият градски парк в Русе;
- Западен парк „Приста“ – Русе – разположен е до брега на р. Дунав, предоставя условия за риболов, има игрища за волейбол и футбол и др.;
- Местност „Стълпище“ – с. Мечка – намира се на брега на р. Дунав, носи името си по Стълбовете – побити камъни, голям и камък, хвърлени там от Крали Марко и сестра му;
- Природен парк "Русенски Лом" - един от десетте природни парка в България. Разположен е на 20 км южно от Русе.

Историческо наследство

- Пантеон на възрожденците – Русе – сградата е национален паметник-костница. Там са погребани много от най-известните българи възрожденци;
- Гробница на Захари Стоянов – Русе – през 1893 г. в нея е погребан Захари Стоянов;
- Паметник на Стефан Караджа – Русе – построен е през 1976 г. по случай 100-годишнината от обесването на революционера;
- Паметник на Баба Тонка – Русе – намира се в съседство до къщата-музей на Баба Тонка;
- Паметник на Свободата – Русе – издигнат е с дарения на русенското гражданство по инициатива на Поборник-опълченското дружество през 1909 г.;
- Римска крепост Сексагинта Приста – Русе – крепост от римската отбранителна система по р. Дунав и важно пристанище за флота. Името му означава „Пристанище на шейсетте кораба“;
- Крепостна врата „Кюнто Капу“ – Русе – в превод означава „Вратата с тръбата“. Носи това наименование, защото там е била една от портите на османската крепост Русчук, край която е минавал тръбопровод – част от водоснабдителната система на града;

- Каменно укрепление „Левент табия“ – Русе – представлява укрепление на османската русенска крепост от XIX в. Побира 3000 души гарнизон, пригоден за самостоятелна отбрана;

Маршрути

В рамките на Общинската програма за развитие на туризма, са разработени осем маршрута, обхващащи почти всички възможности за културен, религиозен, селски и екотуризъм на територията не само на Общината, но и на Русенска област. Туристите имат възможност да направят заявка и да им бъде осигурен екскурзовод, както и транспорт до по-отдалечените места в Общината. Тези услуги се предоставят от Регионалния исторически музей-Русе.

Маршрут 1 - „Сгради Европейско наследство“ – предлага пешеходна обиколка на градския център, която включва презентацията относно развитието на града и формирането на русенската общност с фокус върху периода 19-20 в. Включва посещение на следните обекти - Централен градски площад (Площад на свободата); Паметник на Свободата; Доходно здание; Гранд хотел „Тетевен“; Някогашна банка „Гирдап“; Съдебна палата; Русенска опера; Княжески дворец; Търговска къща „Мартинов“; Банка на братя „Симеонови“; Площад „Александър Батенберг“; Регионален исторически музей; Мъжка гимназия; Регионална библиотека „Любен Каравелов“; Пощенска палата; Природо-научен музей; Дом Канети; Музикално училище и Музей на транспорта.

Маршрут 2 - „Храмовете на Русе“ – предлага едни от най-ценните културни забележителности не само в Община Русе, но и в цялата област. В църквата „Света троица“ могат да се видят мощите на 11 светци и малка колекция от икони от 17-19 в. Този маршрут включва храмове на територията на Община Русе и Община Иваново и е подходящ за религиозен туризъм. Включва посещение на следните обекти - Църква „Св. Троица“; Църква „Св. Георги“; Църква „Св. Павел от Кръста“; Арменска църква; Джамия „Саид Паша“; Манастир „Св. Димитър Басарбовски“ (с. Басарбово); Църквата в с. Красен и Ивановски скални църкви (с. Иваново);

Маршрут 3 - „Крепостите“ – предлага обиколка на основните укрепления в околностите - Римска крепост Сексагинта Приста; Крепостна врата „Кюнто Капу“; Каменно укрепление „Левент табия“; и Археологически резерват „Средновековен град Червен“;

Маршрут 4 - „Жива вода“ – ориентиран е към историята и любителите на чудодейната сила на лековитата вода, като се дава информация за местните обекти и история, с която малка част от хората са запознати. Включва посещение на следните обекти - Лесопарк „Липник“ - с. Николово; Манастир на Света Марина - с. Каран

Върбовка; Пещера „Водна“ - в близост до с. Табачка; Чешма „Спеча“ - с. Иваново и Кладенец на Свети Димитър Басарбовски - с. Басарбово;

Маршрут 5 - „Героите на Свободата“ – предлага посещение и информация за запомнящи се обекти на местно и национално ниво - Пантеон на възрожденците; Гробница на Захари Стоянов ; Паметник на Стефан Караджа; Паметник на Баба Тонка; Къща музей „Захари Стоянов“ и Паметник на Свободата;

Маршрут 6 - „Културен туризъм – експозиции, фестивали“ – в музеите на Русе се предлагат различни изложби, образователни програми и културни събития, които разкриват разнообразието на местното културно наследство. Включва посещение на следните обекти – „Ловци на мамути и земеделци“ в Историческия музей; „Сексагинта Приста и Ятрус“; „Музикална кутия“; Къща музей „Градски бит на Русе - края на XIX - началото на XX век“; Ивановски скални църкви – с. Иваново; „Мартенски музикални дни“; Блуз Джас Фест; „Златната гъдулка“; Лятна сцена „Сексагинта Приста“; Международен медиен фестивал „Българската Европа“; Международно бианале на миниатюрата; Международен пленер по скулптура и Есенен салон на изкуствата; Международен симпозиум за съвременно изкуство „Вия Ломеня“;

Маршрут 7 - „Паркове и екомаршрути“ – включва посещение на Русенския кей, Парк на възрожденците, Парк на младежта, Западен парк „Приста“, местност „Стълпище“, което е в близост до с. Мечка, както и Природен парк „Русенски Лом“;

Маршрут 8 - „Каньонът на Русенски Лом“ – предлага пешеходни обиколки около незамърсени природни зони, богати на природни и исторически забележителности като Царството на птиците - Писанец и Табачка, Каньонът между Червен и Кошов; Пещерите при Табачка - с. Табачка и Пещерата „Орлова Чука“ - с. Пепелина.

Културни събития

Град Русе разполага с богато културно-историческо наследство, което е необходим потенциал за развитие на културен туризъм. В края на 19 и началото на 20 в. той се развива като най-големият и красив град на България с европейски облик и традиции. През този период се изграждат много стилни сгради с уникална вътрешна и външна декорация, проектирани от немски, австрийски, италиански и български архитекти. Емблематична и определяна като най-красива културна институция в града е сградата на Доходно здание (сега Драматичен театър „Сава Огнянов“). Вниманието на туристите е привлечено от редица други забележителности като Паметника на свободата, сградите на Регионалната библиотека и Историческия музей, катедралния храм „Света Троица“, Дунав мост и др.

От ключово значение за развитието на културния туризъм е привлекателният архитектурен облик на Общината и музейната мрежа, която се състои от три музея – „Национален музей на транспорта и съобщенията“ (единствен в страната), „Регионален исторически музей“ – Русе и Музеят в гр. Бяла, редица паметници, църкви и култови

сгради — православни, католическа, евангелистка, баптистка, адвентистка и арменска църкви, синагоги, джамии.

Община Русе организира мащабни културни събития и инициативи, които дават възможност за културен обмен, развлечения и привличане на повече туристи. Русе е град на фестивали и събития, които имат не само национални измерения, но присъстват и на картата на Европа. Някои от тях са:

- **Мартенски музикални дни** - фестивалът е основан през 1961 г. и е член на Европейската фестивална организация;
- **Блуз Джас Фест** – провежда се през месец юни и предлага разнообразие от джаз, поп, фънк и рок музика;
- **„Златната гъдулка“** - фестивалът се провежда до хижа „Приста“ край Русе и има четиридесет годишна традиция в града;
- **Лятна сцена „Сексагинта Приста“** – представлява артистичен проект на Сдружение „Европейски пространства“, Регионален исторически музей - Русе и „Арена Медиа“;
- **Международен медиен фестивал „Българската Европа“** - фестивал на медийни продукти за българската евроинтеграция;
- **Международно бианале на миниатюрата** - фестивалът е единственият в Европа, който дава възможност за изява на художниците-минитюристи;
- **Международен пленер по скулптура** – насочен е към артистите, които ваят камък, а русенският камък е характерен за местната култура;
- **Есенен салон на изкуствата** - провежда се през месец октомври и е празник на местните творци;
- **Международен симпозиум за съвременно изкуство „Вия Ломея“** - събира художници и съвременни артисти, които пресъздават света на р. Русенски Лом;
- **Пролетен литературен салон** - събитието е с продължителност от 6 дни и включва литературно четене на български, английски, немски и френски език, както и провеждане на три уъркшопа;
- **Национален ученически театрален фестивал „Климент Михайлов“** - провежда се в два кръга – предварителен, на който се извършва подбор на база изпратени записи и финален;
- **Международен театрален фестивал** - традиционна инициатива на русенския драматичен театър „Сава Огнянов“, който включва постановки на групи от Франция, Дания, Румъния, Македония и България;
- **Международен клавирен конкурс „Франц Шуберт“** – провежда се всяка нечетна година. В началото стартира като клавирен, но в следващите години се разширява обхвата на участниците, които са от всички направления в музикалния жанр – клавирен, духов, струнен, ударен и класическо пеене. Конкурсът се състои от три тура, в рамките на десет дни и има предвиден награден фонд за класираните на първите три места. Редът на участниците се

определя чрез жребий. Журито е с международен състав. Лауреатите изнасят заключителен концерт в сградата на Доходното здание;

- **Национален литературен конкурс „Елиас Канети“** - провежда се през година и отличава новоизлезли български романи.

6.3. Туристически поток

Основният туристопоток, който преминава през територията на гр. Русе идва от речния корабен туризъм. Средният брой на туристите в един кораб е 120 човека. Това са организирани групи от САЩ и Западна Европа, които представляват платежоспособни туристи, търсещи качествени туристически услуги. Основната дестинация за тези туристи засега е Община Велико Търново и Черноморието. Само малка част от тях престояват в Русе и то за не повече от половин ден. Това се дължи на силната конкуренция, поради която българските и международни туроператори определят обикновено само един ден за престой на групите в Русе.

Друг основен вид туристопоток са приходящите български и чуждестранни бизнесмени, както и всички служебно ангажирано гости на града, които пристигат във връзка с различни инициативи и прояви. Те посещават града неорганизирано, но притежават голям потенциал за платежоспособно търсене на основни и допълнителни туристически услуги. Липсата на интегрирана база за провеждане на мащабни прояви и мероприятия от подобен характер, е голям недостатък за ефективното оползотворяване на възможностите, които дава тази група туристи.

Поради факта, че градът е граничен пункт, през него преминава значителен брой случайни и транзитни пътници. Макар и не от такова значение като предходните две групи за туризма в града, те също представляват определена възможност за потенциални икономически ползи.

През последните години се наблюдава голям интерес от страна на туристите от Германия. Русе се оказва недостатъчно атрактивен за чужденците, поради липсата на места по крайбрежната ивица, подходящи за разходка, отдих и забавления. Няма предлагане и продажба на сувенири, носещи спомена за Русе.

От 2007 г. до 2013 г. се увеличава броят на акостиралите круизни кораби в града. До 2012 г. техният среден брой е 120-150, но през 2013 г. се очаква ръст и акостиране на над 160 круизни кораба.

Туристическите такси и данъци, които постъпват в бюджета на общината, са един от показателите, които характеризират и дават обективна представа за туристическия поток в рамките на определен период. Статистическите данни за Русе са в съответствие с общата тенденция за развитие на туризма в страната. От 2009 до 2010 г. се наблюдава общ спад, а през 2011 г. - лек ръст.

Таблица 44 Средства за подслон, реализирани нощувки, пренощували лица, приходи от нощувки в Община Русе по години

Индикатори	Общо	в т. ч. хотели	Общо	в т. ч. хотели	Общо	в т. ч. хотели	Общо	в т. ч. хотели	Общо	в т. ч. хотели
Година	2007 г.		2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
1. Средства за подслон - брой	33	10	35	10	40	15	61	22	55	30
2. Легла - брой	1 500	1 214	1 600	1 317	1 721	1 450	1 722	1 270	1 827	1 394
3. Реализирани нощувки - брой	103 944	98 040	110 243	100 020	94 009	93 471	94 251	86 468	114 163	102 758
в т.ч. от чужденци - брой	35 804	35 294	31 588	31 192	30 776	30 121	29 926	27 678	35 382	23 973
4. Пренощували лица - брой	88 426	83 906	84 780	79 580	88 516	84 530	81 761	68 340	85 310	47 862
в т.ч. от чужденци - брой	19 284	18 935	16 848	16 578	18 031	17 772	18 173	17 099	20 362	13 693
5. Приходи от нощувки - лева	121 612.80	-	123 600.30	-	103 883.40	-	94 009.40	86 725.70	78 422.50	72 717.00
в т.ч. от чужденци - лева	1 876 163	1 849 709	1 826 775	1 808 987	1 613 549	1 586 096	1 523 770	1 442 784	1 929 981	1 347 661

Източник: НСИ – ТСБ – Русе

През м. януари 2013 г. са реализирани общо 7 651 бр. нощувки. През м. декември 2012 г. общият брой на реализираните нощувки от български и чуждестранни граждани е 7 339. При сравняване на данните за двата периода се наблюдава увеличение с 1.04 %, Реализираните приходи от туристически данък, изчислени на брой реализирани нощувки, за м. януари 2013 г. са в размер на 4 052.50 лв., а реализираните приходи за м. декември 2012 г. са в размер на 3 843.90 лв. Увеличението е 1.05 %.

През м. януари 2012 г. общият брой на реализираните нощувки е 8 012. При съпоставяне с данните за м. януари 2013 г. (7 651 бр.), се наблюдава спад с 1.04 % на реализирания брой нощувки.

Съответно внесена сума от туристически данък (4 052.50 лв.) за м. януари 2013 г. е с 1.33 % по-нисък от този за м. януари 2012 г. (5 361.60 лв.)

Реализираните приходи от туристически данък, изчислени на брой реализирани нощувки, за м. януари 2013 г. са в размер на 4 052.50 лв., а реализираните приходи за м. декември 2012 г. са в размер на 3 843.90 лв. И тук се наблюдава леко повишаване на %-та на приходите.

Основно спадът в приходите се дължи на по-ниския размер на туристическия данък, след промените в българското законодателство. От 2005 г. до 2010 г. размерът

на туристическата такса бе еднакъв за всички места за настаняване и средства за подслон – 1.00 лв./бр./нощувка. През 2010 г. бе приет нов размер на туристическия данък – съответно от 0.80 лв. до 0.50 лв./бр./нощувка, в зависимост от категорията на туристическия обект. Преобладаващата част от обектите имат за определена най-ниска категория – 1 звезда и заплащат най-ниския данък.

6.4. Транспортна осигуреност на туризма

На територията на Община Русе се пресичат два от големите европейски транспортни коридора - №7 и №9. Те осигуряват връзката между районите на Балтийско и Северно море, както и между Средиземно и Черно море. Транспортната осигуреност и достъпност са голямо преимущество и добра възможност на Община Русе за развитие на туризма. Близостта ѝ до Букурещ и международното летище Отопени, дават разнообразни възможности за придвижване на туристите.

Общественият транспорт в Община Русе използва основната улична мрежа и част от вторичната. Той се осигурява от строго определени и фиксирани маршрути и часови графици, като с изключение на югоизточните квартали, всички останали се възползват от добри транспортни услуги.

Железопътната транспортна мрежа е от голямо значение за развитието на туризма в Общината. През гр. Русе минават две главни железопътни линии: Русе-Горна Оряховица-Подкова (част от паневропейски коридор №9) и Русе-Варна. Линиите са единични и електрифицирани. Основните възможности за развитие на железопътната транспортна мрежа в Община Русе са:

- привеждане параметрите на жп линия Русе-Горна Оряховица в съответствие със стандартите на европейските транспортни коридори;
- реконструкция на жп линията Русе-Варна би дала възможности за развитие на комбинираните транзити от р. Дунав през Русе, с железница до Варна и оттам по Черно море до целевите страни.

Водният транспорт също има голямо значение за развитието на туризма в Община Русе. Съществуват две основни транспортни фирми – БРП („Параходство Българско речно плаване” АД – Русе) и Rubiships, както и няколко малки частни фирми.

Крайбрежната ивица на гр. Русе се простира от км 505 до км 480 по течението на р. Дунав. По нея са регистрирани общо 12 пристанища и пристанищни терминала, които са групирани в три вида:

- Пристанищни терминали, част от пристанище за обществен транспорт с национално значение: Русе-Изток, Русе-Запад, Русе-център;
- Пристанища за обществен транспорт с регионално значение: Пристис, Дунавски драгажен флот, Дубъл Ве Ко, Русе – свободна зона, Порт Булмаркет - Русе, Русе-нефтоналивен терминал Арбис;

- Пристанища със специално предназначение: Изпълнителната агенция за проучване и поддържане на р. Дунав, Корабостроителница Русе, Ривър сервиз и др.

6.5. Информационно обслужване на туризма

В центъра на Русе функционира Туристически информационен център, който разполага с разработен сайт за улесняване на туристите. Той включва информация в няколко раздела, преведена на български и английски език:

- Географско разположение на Община Русе;
- Културно-историческо наследство;
- Хотели;
- Ресторанти;
- Музеи;
- Туристически агенции в Русе;
- Банки и обменни бюра.

Всяка година Общински съвет – Русе приема програма за развитието на туризма на територията на Общината, която е съобразена със Закона за туризма. За да бъдат изпълнени целите, заложи в нея се организират различни инициативи, фестивали и туристически форуми.

През 2013 г. е приета Стратегия за развитие на туризма, която обхваща периода 2014-2020 г. и идентифицира визията, мисията, стратегическата цел и приоритетите. Реализацията на стратегията цели да доведе до устойчиво развитие на туризма и утвърждаване на Русе като привлекателен туристически център. Това ще повиши дългосрочните икономически и социални ползи, които устойчивият туризъм може да донесе в Общината. Във връзка с информационното обслужване на туризма, в Стратегията са заложи следните цели:

- Поддържане дейността на съществуващите информационни центрове и разкриване на нови;
- Подобряване на информационното обезпечаване на пътната мрежа, информационните и указателни знаци, както и таблата за туристическите обекти и забележителности;
- Изграждане на система за обмен на информация вътре в общината - като публична услуга и взаимодействие между отделните предприятия.

Необходимо е да бъдат поставени информационни табла за туристическите обекти на територията на общината. Съществуващите такива са недостатъчен брой и в недобро състояние. Добра възможност за подобряването на информационното обслужване на туризма и представянето на туристическия потенциал на Община Русе е разработването на проекти за поставяне на указателни табели, табла, карти в ключовите места в общината.

6.6. Туристическа инфраструктура

Община Русе предлага голямо разнообразие от места за настаняване, които са от различен тип и съобразени с предпочитанията и платежоспособността на отделните групи туристи.

Таблица 45 Средства за подслон и места за настаняване в Община Русе

№	Средства за подслон, Места за настаняване	Категория звезди /бр./	Категория стаи /бр./	Категория легла /бр./
	Градска зона - Русе			
1	Хотел "Космополитън"	4	59	113
2	Хотел "Рига"	3	162	250
3	Хотел "Данюб плаза"	3	79	138
4	Хотел "Кристал"	2	48	77
5	Хотел "Бистра и Галина"	4	38	60
6	Хотел "Ана Палас"	3	30	50
7	Семеен хотел "Чарлино"	3	12	30
8	Семеен хотел "Космос"	3	20	31
9	Семеен хотел "Одисей"	3	15	30
10	Семеен хотел "Сити Арт"	3	14	28
11	Хотел "Европа"	1	29	79
12	Хотел "Сплендид"	2	32	45
13	Семеен хотел "Plaza"	2	15	42
14	Семеен хотел "Национал"	2	15	30
15	Семеен хотел "Брани"	2	17	37
16	Хотел "Парадайс"	1	24	54
17	Семеен хотел "Русе"	1	10	20
18	Семеен хотел "Родина"	1	10	20
19	Семеен хотел „Вега“	3	20	40
20	Семеен хотел „Лилия“	2	9	18
21	Семеен хотел „Ювелир“	1	10	26
22	Пансион "Амор"	2	10	20
23	Къща "Английска къща за гости"	1	2	4
24	Къща "Английска къща за гости"	3	6	14
25	Самостоятелни стаи „Рудевит“	1	3	6
26	Самостоятелни стаи "Билеви"	1	8	21
27	Самостоятелни стаи "Ритон"	1	9	18
28	Самостоятелни стаи „Милениа“	1	8	32
29	Самостоятелни стаи "Шанс"	1	5	10
30	Самостоятелни стаи "Рагад"	1	4	9
31	Самостоятелни стаи „Нели“, ап.3	1	1	2
32	Самостоятелни стаи „Нели“, ап.4-1	1	1	2
33	Самостоятелни стаи „Нели“, ап.4-2	1	2	4
34	Самостоятелни стаи "Дирон"	2	1	4
35	Самостоятелни стаи "Теди"	1	1	2
36	Самостоятелни стаи Мирот	1	1	2
37	Самостоятелни стаи „Еуроkontakt“, ап.21	1	1	2

38	Самостоятелни стаи „Еуроконтакт”, ап.22	1	1	2
39	Самостоятелни стаи „Бедрум плейс”, ет.1	1	2	4
40	Самостоятелни стаи „Бедрум плейс”, ет.2	1	4	8
Крайградска зона - Русе				
41	Семеен хотел "Фамилия"	2	16	46
42	Хотел "Рай"	1	34	62
43	Семеен хотел "Люляка"	3	11	34
44	Самостоятелни стаи "Релакс"	1	4	7
45	Мотел "Габи"	1	8	16
46	Самостоятелни стаи "Новекс"	1	4	8
47	Почивна станция "Кипарис"	1	10	27
	Общо:		825	1584

Източник: Община Русе

Община Русе разполага с 1 584 легла, разпределени в 47 обекта. Средствата за подслон и местата за настаняване са разнообразни и включват хотели, мотели, семейни хотели, самостоятелни стаи, почивни станции, хижи, къщи за гости и др. В Общината категоризираните средства за подслон и места за настаняване са от 1 до 4 звезди, като напълно отсъстват 5 звездни обекти. Само два хотела са висококатегорийни (4 звезди), като те разполагат с капацитет от 173 легла. Липсата на достатъчен брой висококатегорийни туристически обекти създава трудности и е недостатък при привличане на високоплатежоспособни туристи (напр. културен туризъм и бизнес посещения).

Спортната инфраструктура е съсредоточена в административния център Русе и включва следните обекти:

- **Спортен комплекс „Дунав“** - представлява многофункционална зала с прилежащ хотелски комплекс, игрище за футбол, зали за фехтовка и джудо, волейболна зала;
- **Комплекс „Олимпия“** – разполага с голям и малък басейн, игрища за баскетбол, волейбол и футбол, както и денонощно заведение;
- **Комплекс „Ялта“** – разполага с тенис кортове, спортни площадки за мини футбол и тренировъчно футболно игрище, рехабилитационен център и център за медицинско обслужване;
- **Плувен комплекс „Норд“** – разположен е в Парка на младежта – Русе;
- **Закрит басейн „Спарки“** - разположен е в центъра на гр. Русе;
- **Спортен комплекс „Локомотив“** - за него е сключен 15-годишен договор за публично-частно партньорство чрез концесия.

Въпреки наличието на р.Дунав, на територията на Община Русе не се предлагат и развиват достатъчно туристически услуги, свързани с реката като водомоторни спортове, круизи, разходки и риболов. Това се дължи на липсата на устройствен план за териториите по крайбрежието, кейовете и пристанищата в малките населени места, както и обособени зони за плажуване и спортуване. С изграждането на центрове и

комплекси за спорт и отдих ще се оползотворят природните дадености и ресурси, характерни за Русе и ще се предлага туристически продукт, съобразен с изискванията на модерния туризъм, осигуряващ високо качество на предлаганите услуги за отдих, спорт и забавления. Необходимо е да се насърчат инициативи, които да създадат условия за развитие на спортни дисциплини, които нямат конкуренция от към съоръжения на територията на страната, но предизвикват интерес. За Община Русе подходящи биха били стрелба с лък, спортна стрелба, водни спортове и др.

Важен фактор за привличане на туристи е наличието на заведения и места, които предлагат вкусна, не само традиционна, но и чуждестранна кухня. Община Русе предлага голямо разнообразие от заведения и места за хранене (над 70 ресторанта), съобразени с предпочитанията и платежоспособността на различни групи хора. На територията на Общината са разположени 71 ресторанта, от които три предлагат чуждестранна кухня, два са специализирани в китайската традиционна кухня, а останалата част предлагат, както традиционна, така и чуждестранна кухня.

7. РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО

7.1. Земя и земеползване

Развитието на земеделието на територията на Община Русе е съществено повлияно от климатичните условия и природните дадености на региона. Разпространените черноземни и наносни почви се характеризират с много добро плодородие, което ги прави подходящи за развитие на селското стопанство. Умерено-континенталният климат също оказва благоприятно влияние върху развитието на този сектор.

За периода 2011-2015 г. на територията на Община Русе действа Стратегия за управлението и разпореждането с общинска собственост. Придобиването, управлението и разпореждането с общинско имущество се определя от Закона за общинската собственост (ЗОС). Съгласно разпоредбите на ЗОС общинската собственост бива публична и частна. Публична общинска собственост са местните пътища, улици, площади, обществени паркинги и зелени площи; сградите с административно, здравно, образователно, културно и спортно предназначение; мрежите и съоръженията от техническата, транспортната съобщителна и инженерно-защитна системи в частта, обслужваща територията на съответната община; водни обекти и водностопански съоръжения и системи; **общински гори; пасища и мери**. Частна общинска собственост са общински сгради, поземлени имоти и урегулирани поземлени имоти; общински жилища, ателиета и гаражи; **общински земеделски земи и гори**. Към 2011 г. Община Русе стопанисва и управлява 5 085,171 дка от земеделската земя на нейната територия. Общата площ на пасищата и мерите в Община Русе е 20 681,832 дка. Ежегодно тези площи се предоставят на граждански сдружения за общо ползване при отглеждането на животни или за индивидуално ползване на животновъди с регистрирани животновъдни обекти в Областна дирекция по безопасност на храните – Русе.

Обработваемите земеделски земи на територията на Община Русе включват ниви, площи за зеленчукови култури и площи с трайни насаждения. Най-голям дял от тези земи заемат нивите. На следващата таблица е посочено съотношението между обработваемите и необработваемите земеделски земи – частна общинска собственост на територията на Община Русе към 2011 г.

Таблица 46 Обработваеми и необработваеми земеделски земи на територията на Община Русе

Землище	Земеделски земи		
	Обработваеми, дка	Необработваеми, дка	Обща площ, дка
гр. Русе	1 169,941	621,173	1 791,114
кв. Средна кула	214,536	95,569	310,105
кв. Долапите	197,901	183,854	381,755
гр. Мартен	278,486	114,696	393,182
с. Басарбово	178,105	23,889	201,994
с. Долно Абланово	16,665	77,962	94,627
с. Хотанца	142,551	25,981	168,532
с. Ново село	170,923	117,682	288,605
с. Семерджиievo	843,711	4,815	848,526
с. Николово	235,727	148,200	383,927
с. Просена	247,068	126,034	373,102
с. Червена вода	271,219	163,693	434,911
с. Ястребово	172,873	9,711	182,584
с. Сандрово	228,366	8,281	236,647
с. Тетово	243,368	-	243,368
с. Бъзън	243,368	-	243,368
Общо:	4 854, 808	1 721, 54	6 576, 348

Източник: Стратегия на Община Русе за управлението и разпореждането с общинска собственост за периода 2011-2015 г.

Обработваемите земеделски земи – частна общинска собственост, които могат да се отдават под наем са 4 854,808 дка. Според начина на трайно ползване земеделските земи на територията на Общината биват ниви, ерозирани изоставени и наводнени ниви, полски зеленчукови култури, овощни градини, лозя, изоставени трайни насаждения, пустеещи необработваеми земи и храсти, мери и пасища.

Броят на регистрираните земеделски производители в Община Русе за периода 2007-2012 г. е с малки промени, което е видно от следващата таблица.

Таблица 47 Брой регистрирани земеделски производители в Община Русе за периода 2007-2012 г.

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Брой регистрирани земеделски производители	1220	1244	1229	1057	1012	1203

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

Към 2011 г. Община Русе притежава 27 280,569 дка поземлени имоти, заети с гори и храсти. Дървесните видове са представени от смърч, чер бор, летен, зимен,

космат и червен дъб, благун, цер, габър, бряст, орех, мъждрян, акация, гледичия, клен, липа, череша, шестил, явор, ясен, леска, джанка, круша, брекина, мекиш, топола и др., а храстите от шипка, глог, дрян, трънка, смрадлика и др.

7.2. Растениевъдство

Растениевъдството обединява отглеждането на зърнени, технически и фуражни култури, както и на зеленчуци и трайни насаждения. Видът растениевъдство в дадено стопанство определя неговия икономически размер. Най-големите стопанства (над 100 икономически единици) са специализирани главно в зърнени и технически култури (предимно слънчоглед). Най-голям дял в Общината заемат зърнените култури, като от тях се отглеждат зърнено-житни, зърнено-бобови и фуражни култури. За периода 2007-2012 г. в Община Русе се наблюдава ръст в ожънатите площи зърнено – житни култури, сред които пшеница, ечемик (зимен и пролетен), овес и царевица. За сравнение през 2007 г. са ожънати 142 298 дка, а през 2012 площите са нараснали с 33 736 дка. Засетите площи с ечемик бележат спад, което се дължи на намаляващия брой животни и консумация на груб фураж. От общата площ на зърнено-житните култури най-голям дял заема пшеницата. За същия период зърнено-бобовите култури като фуражен грах, фасул и леща бележат спад в количеството ожънати площи. При техническите и фуражни култури през разглеждания период също се наблюдава ръст. Най-много расте интересът към рапицата. Най-разпространени от пролетните култури са слънчогледът и царевицата, а по-слабо застъпени на територията на Община Русе са люцерна, картофи, бамя и кориандър. Изброените култури не се отглеждат равномерно във всички населени места на Общината – люцерна се отглежда в селата Просена и Семерджиево; картофи и бамя в с. Просена, а кориандър се отглежда само в село Тетово. На следващите таблици са посочени видовете и делът на отглежданите култури на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г., както и добивът по видове култури за същия период.

Таблица 48 Видове и дял на отглежданите култури на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г. в дка

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Зърнено-житни						
Пшеница	85 724	92 724	98 566	92 885	106 588	119 415
Ечемик - зимен	26 531	27 099	31 167	25 650	21 496	20 212
Ечемик - пролетен	757	730	430	114		
Овес		265	200	150	340	269
Царевица	29 286	20 792	19 169	22 664	30 185	36 138
Общо:	142 298	141 610	149 532	141 463	158 609	176 034
Зърнено-бобови						
Фуражен грах	120		120	140		
Фасул	137			80		
Леща	128	330	180	100	25	90
Общо:	385	330	300	320	25	90
Технически култури						

Слънчоглед	67 658	75 912	75 847	80 583	93 005	90 408
в.т.ч шарен слънчоглед					970	1 300
Рапица	1 170	2 350	7 213	6 910	6 335	14 403
Кориандър					1 000	1 000
Общо:	68 828	78 262	83 060	87 493	100 340	105 811
Фуражни култури						
Люцерна	3 335	850	775	1 807	1 211	3 375

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

Таблица 49 Среден добив по видове култури на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г. в кг/дка

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Зърнено-житни						
Пшеница	186	462	321	415	458	394
Ечемик - зимен	206	411	346	382	388	367
Ечемик - пролетен	50	250	300	350		
Овес		220	220	150	265	200
Царевица	70	300		552	697	334
Зърнено-бобови						
Фуражен грах	120		150	230		
Фасул	30			150		
Леща	90	100	9		144	100
Технически култури						
Слънчоглед	77	175	255	270	250	201
в.т.ч шарен слънчоглед					260	260
Рапица	100	266	222	286	270	220
Кориандър					170	150
Фуражни култури						
Люцерна	174	700	900	994	868	851

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

7.2.1. Трайни насаждения

От трайните насаждения на територията на Община Русе се отглеждат овощни насаждения и лозя. От тези култури най-голяма площ заемат лозята. От овощните насаждения в Общината се отглеждат ябълки, круши, кайсии, праскови и нектарини, сливи и джанки, череша, орехи и лешници. За периода 2007-2012 г. площите лозя бележат значителен спад – от 3 178.1 дка през 2007 г. на едва 800 дка през 2012 г. Една от основните причини за това е периодичният риск от измръзвания в региона на Община Русе, което кара по-големите потребители на грозде да предпочитат масиви в Южна България. Сред овощните насаждения също се наблюдава спад през последните две стопански години. На следващите таблици посочен средният добив по видове трайни насаждения за периода 2007-2012 г.

Таблица 50 Среден добив по видове трайни насаждения на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г. в кг/дка

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Овощни насаждения						
Ябълки	-	-	-	-	600	700

Круши	-	-	-	-	560	510
Кайсии	35	-	-	-	225	257
Праскови и нектарини	450	-	-	-	282	86
Сливи и джанки	-	-	-	-	400	380
Череша	-	-	-	-	250	167
Орехи	-	-	-	-	-	8
Лешници	-	-	-	-	-	36.4
Лозя						
Винени сортове	3178.1	-	2844.4	2844.4	420	800
Десертни сортове	222.2	-	195.3	185.3	270	700

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

7.2.2. Зеленчукопроизводство

В цяла Северна България зеленчукопроизводството е силно застъпено. Въпреки това този сектор остава недостатъчно добре развит – наблюдава се внос на продукти от чужбина и намаляване на засетите с тези култури площи. Оранжерийното производство на територията на Община Русе е най-силно застъпено в град Мартен и представлява почти 100% от това направление на растениевъдството. По данни подадени от кметството за стопанската 2011-2012 г. там се отглеждат 260,2 дка оранжерийни зеленчуци. В Общината е разположен само един разсадник, намиращ се в село Долно Абланово. На следващите таблици са посочени видовете и делът на отглежданите зеленчукови култури на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г., както и добивът по видове култури за същия период.

Таблица 51 Видове и дял на отглежданите зеленчукови култури на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г. в дка

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Дини	222	15	20	110	-	75
Пъпеша	83	12	20	62	-	20
Картофи	93	15	5	65	-	20
Домати	28	42	15	20	-	20
Градински грах	1	120	-	20	160	-
Бамя	-	-	-	20	-	-
Краставици	-	92	-	-	-	3
Общо:	427	296	60	297	160	138
Действащи оранжерии/дка/	-	-	-	-	-	295,187

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

Таблица 52 Среден добив по видове зеленчукови култури на територията на Община Русе за периода 2007-2012 г. в кг/дка

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Дини	800	1700	1500	3500	-	2520
Пъпеша	550	800	2500	2000	-	1250
Картофи	1200	1100	1200	1300	-	820
Домати	600	1500	3500	2000	-	1000
Градински грах	1500	150	-	150	227	-
Бамя	-	-	-	150	-	-

Краставици	-	1900	-	-	-	400
------------	---	------	---	---	---	-----

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

7.3. Животновъдство

Сред отраслите на животновъдството, които са от най-голямо значение за Община Русе са говедовъдство, свиневъдство, овцевъдство, птицевъдство и пчеларство. В населените места на Общината се отглеждат говеда, биволи, овце, кози, свине, птици и пчелни семейства. За периода 2008-2012 г. е налице спад на отглежданите животни на територията на Община Русе. Тенденцията за намаляване на броя им, която е била отчетена на по-ранен етап се запазва и през изследвания период. Единствено в отрасъл пчеларство се наблюдава динамика и ръст в регистрираните пчелни семейства. По данни на Областна дирекция „Земеделие“ – Русе към 2012 г. на територията на Общината има общо 8 действащи производители на животински продукти. На следващата таблица са посочени видовете отглеждани животни на територията на Община Русе за периода 2008-2012 г., както и техният брой.

Таблица 53 Видове и брой на отглежданите животни на територията на Община Русе за периода 2008-2012 г.

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Свине	23 017	20 829	19 763	15 435	18 135
Говеда	3 202	2 339	2 502	2 598	2 061
Овце	6 627	6 592	5 883	5 988	5 739
Птици	73 982	75 576	53 206	47 294	46 087
Зайци	1 500	5	-	1 520	300
Пчели	4 720	4 853	5 547	5 023	8 884
Общо:	113 048	110 194	86 901	77 858	81 206

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Русе

7.4. Научно-изследователска и развойна дейност

Развитието на научно-изследователската и развойна дейност (НИРД) намира отражение в приоритетите както на национално, така и на европейско ниво. Чрез стимулирането на НИРД е възможно постигането на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество, повишаване качеството и ефективността на научните изследвания и иновациите и повишаване на конкурентоспособността на икономиката. Част от визията за развитие на града до 2020 г., заложена в разработения Интегриран план за градско възстановяване развитие на гр. Русе, предвижда превръщането на гр. Русе в съвременен европейски град, част от Дунавския регион. За постигането на тази цел стратегията се основава на няколко приоритета, един от които е размерът на инвестициите в научно-изследователска и развойна дейност до 2020 г. да достигне 3% от БВП. Към момента на територията на Община Русе в сферата на научните изследвания и приложната дейност в областта на земеделието, животновъдството и хранителната промишленост функционира един комплексен

научно-изследователски институт. Институтът по земеделие и семезнание „Образцов Чифлик“ (ИЗС) Русе развива научна, приложна и обслужваща дейност в областта на селекцията на полските култури и лозята, семезнанието и агротехниката и представлява научно звено в структурата на Селскостопанска академия. Експерименталната работа на института, който се намира на 12 км югоизточно от град Русе, се извършва в опитно поле с размер 1 000 дка, вегетационен комплекс и 5 лаборатории (Лаборатория по биохимия и агрохимия; Лаборатория по технологични качества на семената; Лаборатория по растителна защита, Лаборатория по физиология на растенията и семената и Лаборатория по посевни качества на семената). Първоначално този селскостопански научно-изследователски институт функционира като практическо земеделско училище, към което по-късно се създава първата ботаническа градина, в която се изпитват редица нови земеделски култури. Сред дейностите, които ИЗС „Образцов чифлик“ Русе извършва, са:

- Производство на базови и сертифицирани семена от пшеница, ечемик, царевица, овес, полски фасул, грах и фий;
- Производство на лозов посадъчен материал от различни сортове (Ряхово, Болгар, Супер Ран Болгар, Памид, Ранно без семе, Русенско без семе, Сензо и др.)
- Сключване на договори за семепроизводство и производство на лозов посадъчен материал;
- Поддържане на двустранно научно сътрудничество в областта на селекцията на полски култури, лозя и семепроизводството със сродни чуждестранни институти;
- Оказване на консултантска помощ на земеделски производители чрез функциониращото към института Бюро за научно обслужване;
- Популяризиране и внедряване на научни постижения на регионално и национално ниво.

Научно-изследователски дейности в посока развитие на земеделието извършва и Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Професионалната гимназия по селско стопанство „Ангел Кънчев“ – Образцов Чифлик. Към университета има създаден Научно-изследователски център, работещ в няколко направления, едно от които е факултет „Аграрно индустриален“. Основните научни звена, в които се развива дейност, засягаща земеделието са Лаборатория по Машини за почвообработка и отглеждане на културите, Лаборатория по Машини за прибиране на културите и следжътвена обработка на зърното и Лаборатория по Машини за животновъдството.

Като цяло на територията на Община Русе липсват големи инвестиции в научно-изследователска и развойна дейност. Нужно е модернизиране на производствените технологии и стимулиране на иновационната активност.

8. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ, КООРДИНАЦИЯ И СЪГЛАСУВАНOST НА ПОЛИТИКИТЕ

Изследването на проблема за доброто управление в публичната администрация поставя много важни и основополагащи въпроси. Голяма част от тях са свързани със степента на демократичност и ефективност на процедурите за вземане на решения, в каква насока могат да се променят те, за да станат по-демократични и съобразяващи се с мнението на гражданите и всички засегнати участници, както и капацитета на различните властови нива (местно, регионално, национално, наднационално) и тяхната способност да вземат демократични и легитимни решения. Доброто управление е свързано и взаимозависимо от публичната администрация и нейния капацитет. Без нея е немислимо за която и да е държава да се развива и функционира. Публичната администрация има йерархична структура, съставена от хора, които служат на и за други (граждани, бизнес, неправителствени организации). Пазарът, държавата и гражданското общество си сътрудничат в изработването на политики, съответстващи на принципите на доброто управление. Служителите имат важна роля в работата на публичната администрация. Удовлетворението и одобрението на гражданите показва до каква степен тя е свършила работата си. Най-голямото предизвикателство пред публичното управление е едновременно да постига политически и граждански резултати. Постигането на желаните резултати до голяма степен зависи от гражданската активност. Затова публичната администрация трябва да насърчава и привлича активни граждани.

Административният капацитет се изразява в способността на дадена институция, орган или администрация успешно да изпълнява възложените ѝ задачи, а постигнатите резултати да отговарят на обществените очаквания и интереси. Административният капацитет представлява съвкупност от хора, квалификация, правила и процедури за изпълнение на определена политика. В него се включват няколко елемента - капацитет за разработване, анализ и оценка на политики, капацитет за координация, както и капацитет за управление на човешки ресурси.

Административното обслужване на гражданите и юридическите лица е показател за добре извършените задължения. Резултатите от работата на всички служители в Община Русе са определящи за формирането на обществените нагласи и отзвук, общественото одобрение, удовлетворение и подкрепа на местната власт.

Няколко основни признака характеризират управлението в Община Русе - осигуряване на високо качество на обслужване на гражданите, адекватна и навременна реакция и отговор при обществено недоволство или жалби, което е показател за желанието на местната власт да работи за интересите на гражданите. Основните цели, които си поставя Общината са предоставяне на необходимите административни и юридически услуги, осигуряване на достъп до информация и услуги, ограничаване на вероятността за възникване на корупционни дейности от страна на служителите и вземане на необходимите мерки при възникването на такива.

Основните цели, принципи, отговорности и очаквания са публично достъпни и могат да бъдат разгледани от всеки гражданин, тъй като са публикувани в официалния сайт на Общината. Много полезна е информацията, която се дава за връзка със служителите. Всеки гражданин може да се запознае със структурата и процеса на работа, проектите, които се разработват, администрацията и да получи информацията, от която се нуждае.

Подобряване на резултатите от публичните политики са основна цел на публичната администрация. Това е и пътят, по който публичното управление може да помогне на обществото да превърне предизвикателствата във възможности, да оползотвори шансовете от пробивите и да използва като източник на енергия непредвидимите сътресения и кризи. За да бъде това възможно, ключов фактор се явяват компетентността и капацитета, т.е професионалните умения на служителите, ангажирани в управлението.

Основен приоритет в работата на общинската администрация е утвърждаване на принципите на добро управление, развитие на ефективна и компетентна администрация, която да разработва и реализира успешно както националните, така и европейски политики. Важно условие за подобряване на местното управление е включването на заинтересованите страни в изработването на политиките.

В Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА) са определени дейността, структурата, организацията, задълженията и работата на общината, кметовете и общинската администрация, общинския съвет и съветници, както и комисиите към общинския съвет. Според глава 2, чл. 15, ал. 2 общинската администрация се структурира в дирекции, отдели или сектори, като отдели или сектори могат да се организират и като самостоятелни структурни звена, без да се включват в състава на дирекции или отдели.

През 2012 г. е приета нова структура на Община Русе, която оптимизира работата ѝ и спомага за постигане на по-висока ефективност в изпълнение на задълженията ѝ, както и засилване на контрола върху различните дирекции и отдели. Формулирани са стандарти за обслужване, които включват отношение към клиентите, информация и комуникация с тях, спазване на срокове, механизми за обратна връзка, отговорност и отчетност.

8.1. Прилагане на принципите на добро управление в работата на Община Русе

Основните принципи за работата на общинската администрация, възприети от Европейския съюз и залегнали в разработването на местните стратегически документи и нормативни актове, са законност, откритост, ефективност и ефикасност, отчетност, прозрачност и гражданско участие.

Ключов момент в работата на публичната администрация е да се установят както желаните, така и нежеланите последици и резултати от разработените планове и политики. Изработването на политики е дълъг процес, в който важен елемент е участието на заинтересованите страни. Тъй като не от всички може да се очаква

положително отношение, необходимо е да се предвидят и негативните реакции, за да може да се реагира навременно и адекватно. Успешните стратегии и политики се нуждаят от няколко обществени нива на ангажираност. Именно поради тази причина Община Русе е определила ключовите заинтересовани страни, в които се включват младежи, спортисти, студенти, художници, архитекти, различни неправителствени организации. Общината осъзнава, че сътрудничеството между публичния, стопанския и неправителствен сектор е начин за справяне със съвременните предизвикателства. Срещите на общински представители с различните заинтересовани групи са доказателство за активната работа в тази посока. Ярък пример за това е логото за кандидатурата на гр. Русе за Европейска столица на културата 2019. Изборът е направен като в процеса са включени гражданите, които оценяват изготвените предложения. Други примери са проведените обществени обсъждания на проектобюджета, проектна идея за рибарско селище, както и по проект „Изработване на интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Русе“, обществено запознаване с проекта „Зелена и достъпна градска среда“, както и работна среща с Камарата на архитектите.

В официалния сайт на Общината се публикуват доклади и отчети, информация за реализираните проекти, както и тези в процес на изпълнение, новини и важни събития от местния политически живот. Това осигурява достъпност и информираност на обществото. За да получат подкрепата на своите граждани и тяхното уважение, управляващите трябва да са максимално близо до тях, защото не е достатъчно да съществува достъп единствено до извършваните дейности. Важно място в отношенията между гражданите и управляващите заема личният контакт. В официалния сайт на Община Русе са обявени приемните дни на кмета и на неговите заместници. На територията на общината функционира горещ телефон и антикорупционна кутия, които са връзка между обществените проблеми и местната власт. Доброто управление е тясно обвързано с гражданското общество и участието на гражданите във вземането на решения. Доброто управление трябва да се търси в ефективното и ефикасно решаване на социалните проблеми. Вътрешният контрол върху дейността на общинската администрацията се осъществява в съответствие със Системата за финансово управление и контрол (СФУК), а външният - от Сметната палата на Република България с помощта на регионалните и местните ѝ филиали.

Община Русе показва постоянен стремеж към добро, ефективно и прозрачно управление, зачитайки позициите на гражданите и включването им във вземането на решения. Успешното прилагане на принципите на добро демократично управление дава възможност на Общината да се приближи максимално близо до гражданите си и да управлява за и заедно с тях.

8.2. Публично-частно партньорство (ПЧП)

Сътрудничеството между публичния, стопанския и неправителствения сектор е начин за справяне със съвременните предизвикателства. Използването на различните форми на ПЧП е реална възможност за модернизиране на администрацията, както и оптимално използване на публичните ресурси. За да се постигне успешно сътрудничество между местната власт и бизнеса, необходимо условие е както прилагането на хармонизирана нормативна уредба за ПЧП, така и добрата информираност на частния и публичния сектор за възможностите, които предлагат и двата сектора. Чрез използването на различните форми на ПЧП може да се подобри административното обслужване, да се повиши прозрачността в управлението на публичните разходи, както и да се намалят разходите на администрацията.

В Община Русе е приета Наредба №22 за осъществяване на публично-частно партньорство на територията ѝ, с която се уреждат обществените отношения, касаещи правилата и процедурите за избор на партньор при осъществяване на публично-частни партньорства в Община Русе. Тази наредба има за цел да регламентира участието на частни партньори в дейностите по финансиране, проектиране, изграждане и експлоатация на общински инфраструктурни проекти, места с обществено значение и публични услуги; да осигури рамка за вземане на решения, както и да гарантира прозрачност, последователност и ефективност в дейността на Община Русе при оценката, разработката и изпълнението на проекти за публично-частно партньорство

Изработена е Стратегия за насърчаване на партньорството между местната власт и бизнеса на територията на Община Русе, която осигурява възможност за ясна визия и секторни приоритети за постигане на устойчивост при публично-частното партньорство и планирането на местното икономическо развитие. Нейни приоритети са повишаване капацитета на Община Русе за създаване и управление на ПЧП и подобряване на условията за реализацията им.

Законът за публично-частното партньорство закрепва в законова норма съществуващи и показали предимството си европейски практики. Целта на закона е да се даде правна рамка и възможност за осъществяване на партньорство, при което частните и публичните интереси да донесат взаимни ползи чрез споделени умения и най-добри практики на партньорите. Заложените в него принципи на свободна и лоялна конкуренция, прозрачност и публичност се съчетават с най-ефективните начини за привличане на частни инвестиции и бюджетно разходване при предоставянето на публични услуги чрез специфичните правила, заложен при осъществяване на избора на частния партньор.

За да се постигне по-ефективно прилагане на различните форми на ПЧП е необходимо както да се доразвият общите насоки за ПЧИ и хармонизирането им с добри практики в рамките на ЕС, така и обучение на служителите в публичната администрация.

8.3. Управление на човешките ресурси в Община Русе

Подобряване на резултатите от изработените политики е основна цел на публичната администрация. За да бъде това възможно, ключов фактор се явяват компетентността и капацитета, т.е. професионалните умения на служителите, ангажирани в управлението.

Формулирани са задълженията и отговорностите на всички дирекции и отдели в Община Русе, като обичайна практика е да се възнаграждават постиженията и доброто изпълнение на поставените задачи. Динамично променящата се среда, както и постоянните технологични промени и иновации, несъмнено водят до необходимост от подобряване на квалификацията и уменията административните служители. Общината насърчава тази практика с идеята, че когато служителите са развиващи се и готови да подобряват своите умения, от това печелят както самите те, така и обществото. Общината определя необходимите умения, за да получат гражданите ефективно предоставяне на услуги.

Предвид спецификата и естеството на работа, за всяка длъжност са определени различни критерии и изисквания. В работата на Общината е категорично забранен всякакъв вид дискриминация, без значение на какъв принцип – гражданство, физически белези, етнос и др.

Община Русе се стреми да толерира и мотивира служителите чрез по-високи възнаграждения, похвали и възможност за кариерно развитие. Служителите в общинската администрация имат възможност да участват в курсове и семинари, както и в обучения по разработването на различни проекти и дейности.

В Общината е наложена практика да се разработва план за обучение, който се прилага и контролира, за да отговаря на нуждите на всеки служител. В него са представени стажантските програми и такива за обучение и повишаване на квалификацията на служителите. С оглед осигуряването на адекватни условия за повишаване на професионалната квалификация на служителите, ръководството на Община Русе изпълнява собствена Стратегия за обучение и повишаване на квалификацията, която определя основните цели, приоритети и конкретни действия за обучение. Много важен елемент в стратегията е ясното дефиниране на ролята и отговорностите на служителите с ръководни функции по осигуряването на планомерно и обосновано обучение на подчинените им служители. Една от целите за разработването на тази стратегия е служителите да възприемат обучението като задължителен елемент от техния професионален опит и кариерно развитие, както и като средство за повишаване качеството на административната дейност и услуги.

Основните цели на стратегията са повишаване на капацитета на общинската администрация чрез целенасочено и ефективно обучение, изграждане на нова административна култура, ориентирана към обществените потребности, осигуряване на адекватни възможности за професионалното развитие на служителите, обвързване на стратегическите цели, заложи в Общинския план за развитие, в Програмата на

кмета за управление на Общината и в Системата за управление на качеството, с целите за повишаване на административния капацитет. Изпълнението на Стратегията зависи до голяма степен от наличието на информация за интелектуалния потенциал, с който разполага Общината. В тази връзка всяка година се изработват анализи на организационното състояние и кадровия потенциал на общинската администрация с оглед оптималното използване на кадровия ресурс в ежедневната работа, както и при разработването на средносрочни и дългосрочни програми за институционално развитие. Изготвят се Регистър на служителите, посещавали семинари и курсове, както и Регистър за проведено задължително и специално обучение в Общинска администрация за всяка година. Общината анализира и прилага резултатите и процедурите от различните обучения на служителите. Определят се необходимите умения, за да получат гражданите ефективно предоставяне на услуги. Формулирани са стандарти за обслужване, които включват отношение към клиентите, информация и комуникация с тях, спазване на срокове, механизми за обратна връзка, отговорност и отчетност.

Качеството на предоставените административни услуги е друго необходимо условие за наличие на добро управление. Резултат от доброто обслужване на гражданите са положителните обществени нагласи и отзвук. Направлението, в което трябва да се работи е бързината, с която се дава отговор на жалбите. Броят на получените жалби е по-голям от този на отговорените, което създава дисбаланс в комуникацията с гражданите и удовлетворяването на техните интереси.

8.4. Капацитет за разработване и управление на проекти

Анализът на капацитета за разработване и управление на проекти показва многообразната насоченост на проектите, които се реализират на територията на община Русе. За периода 2007-2014 г. се изпълняват проекти по Оперативна програма „Регионално развитие“, социални проекти, проекти в подкрепа на спортните клубове, проекти на училища и детски градини по ПУДООС, както и проекти по ОПАК. Приключените проекти са десет, тези в процес на изпълнение са 19, а само от началото на 2013 г. са депозираны 18 проекта.

Дирекция „Европейско развитие“ разполага с добре подготвени и квалифицирани служители, които въпреки липсата на дългогодишен професионален опит участват активно и успешно в процесите по разработване на стратегическите документи за развитие на Общината, както и при изпълнението на различните видове проекти. Служителите имат възможността да повишават квалификацията и уменията си в организираните от общинската администрация и ИПА - София форми на обучение, както и в семинари, свързани с проблемите на евроинтеграцията, регионалното развитие, подготовката и управлението на проекти.

За да може Община Русе ефективно да управлява едновременно голям брой проекти, са ѝ необходими допълнително квалифицирани специалисти и експерти,

притежаващи нужните качества и умения, свързани със стратегическо планиране и подготовката и изпълнението на проекти.

8.5. Административно обслужване

Като цяло администрацията е достъпна за гражданите и бизнеса. Община Русе се стреми да следва принципите на добро управление като откритост, прозрачност, публичност, ефективност и отзивчивост. Независимо от навлизането на информационните технологии в ежедневието, степента на интеграция на услугите не е достатъчно висока. Предлаганите по електронен път услуги не са достатъчни, за да се повиши качеството и оптимизира достъпът до тях от страна на граждани, стопанския и неправителствен сектор, както и инвеститорите на територията на общината. Необходимо е да се увеличи броят на електронните услуги, предлагани от общинската администрация. От една страна това би улеснило достъпа до административните услуги, а от друга бързината и ефективността, с която те се предлагат и изпълняват.